

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1563 usque ad annum 1566

Fleury, Claude

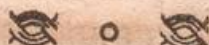
August. Vind. [u.a.], 1772

VD18 90118626

Liber CLXVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67192](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67192)

HISTORIÆ
ECCLESIASTICÆ
CONTINUATÆ
LIBER CLXVIII.

PIUS IV PONTIFEX MAXIMUS,
FERDINANDUS I. postea MAXIMI-
LIANUS II. IMPP. OCCID.

§. I.

Sessio XXV. continuata: Indulgentiarum decretum in Congregatione confectum, atque approbatum.

Sæc. XVI.
A C 1563

Pallav. c. 8.

num. 1.

Sarp. l. 8.

pag. 775.

et 788.

Cum in priore Sessione omnium decretorum lectio absolvi non potuerit, ac plura adhuc maximi momenti superessent, hinc altera die Patres rursus convenere, atque eadem die quarta Decembris mane generalis habebatur congregatio, ut de argumentis post meridiem proponendis deliberaretur, ac tandem Synodus absolveretur: præprimis igitur sedulo agitabatur quæstio de Indulgentiis, consentibus Patrum potissimis, quod hac super re decisio peteretur: itaque in eadem hac congregatione decretum fuit

fuit confectum, ac recitatum, cum autem eidem quædam verba fuissent inserta, quæ prohibebant, ne certæ præscriberentur eleemosynæ ad lucrandas indulgentias, neve darentur illæ, quas suspensiones vocant, vi quarum alia diplomata vim haberent, hinc Salmanticensis Episcopus, necnon Lunensis Comes exponebant, per ejusmodi decretum abrogari Hispaniæ privilegia, quæ tamen potius dicere debuissent abusus. Itaque Patres ad illorum preces ea, quæ Hispanis molesta esse possent, ab hoc decreto expunxerunt.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

§. II.

Decretum de Indulgentiis.

Post prandium Sessio pridie inchoata continuabatur, initiumque factum est a decreto indulgentiarum, quod publice prælectum his conceptum erat verbis: „Cum potestas conferendi indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit, atque „hujusmodi potestate divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus „illa usa fuerit, Sacrosancta Synodus „indulgentiarum usum, Christiano populo maxime salutarem, & sacrorum „Conciliorum auctoritate probatum, in „Ecclesia retinendum esse docet, & „præcipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt,

Labh. Col-
lect. Conc. l. c.
Pallav.
num. 3. 4.

L 5

„vel

Sæcul. XVI. „vei eas concedendi in Ecclesia pote-
 A.C. 1563. „statem esse negant: in his tamen con-
 „cedendis moderationem juxta vete-
 „rem, & probatam in Ecclesia confue-
 „tudinem, adhiberi cupit, ne nimia
 „facilitate Ecclesiastica disciplina ener-
 „vetur: abusus vero, qui in his irreple-
 „runt, & quorum occasione insigne hoc
 „indulgentiarum nomen ab hæreticis
 „blasphematur, emendatos, & corre-
 „ctos cupiens, præfenti Decreto gene-
 „raliter statuit, pravos quæstus omnes
 „pro his consequendis, unde plurima
 „in Christiano populo abusuum causa
 „fluxit, omnino abolendos esse: cete-
 „ros vero, qui ex superstitione, igno-
 „rantia, irreverentia, aut aliunde quo-
 „modocunque provenerunt, cum ob
 „multiplices locorum, & provinciarum,
 „apud quas hi committuntur, corrup-
 „telas commode nequeant specialiter
 „prohiberi; mandat omnibus Episco-
 „pis, ut diligenter quisque hujusmodi
 „abusus Ecclesiæ suæ colligat, eosque
 „in prima Synodo provinciali referat,
 „ut aliorum quoque Episcoporum sen-
 „tentia cogniti, statim ad summum
 „Romanum Pontificem deferantur, cu-
 „jus auctoritate, & prudentia, quod
 „universali Ecclesiæ expedit, statuatur,
 „ut ita sanctarum indulgentiarum mu-
 „nus pie, sancte, & incorrupte omni-
 „bus fidelibus dispensetur. §. III.

§. III.

Sæcul. XVI.
A C. 1562.

Decretum.

*De delectu Ciborum, jejuniis, & diebus
festis.*

Absoluto hoc de indulgentiis decreto
sequebatur aliud tenoris sequentis:
„Insuper hortatur sancta Synodus, &
„per sanctissimum Domini nostri, atque
„Salvatoris adventum Pastores omnes
„obtestatur, ut tanquam boni milites
„illa omnia, quæ sancta Romana Ec-
„clesia omnium Ecclesiarum Magistra
„statuit, necnon ea, quæ tam in hoc
„Concilio, quam in aliis Oecumenicis
„statuta sunt, quibuscunque fidelibus
„sedulo commendent, omnique diligen-
„tia utantur, ut illis omnibus, & iis
„præcipue sint obsequentes, quæ ad
„mortificandam carnem conducunt, ut
„ciborum delectus, & jejunia, vel e-
„tiam quæ faciunt ad pietatem augen-
„dam, ut dierum festorum devota, &
„Religiosa celebratio, admonentes po-
„pulos crebro, obedire Præpositis suis:
„quos qui audiunt, Deum remunera-
„torem audient: qui vero contemnunt,
„Deum ipsum Ultorem sentient.

§. IV.

*Decretum de libris prohibitis, Cate-
chismo, Breviario, & Missali.*

Post.

Sæcul. XVI.
A C. 1563.

Postquam hoc decretum fuerat prælectum recitabatur aliud, quod catalogum librorum prohibitorum, Catechismum, Breviarium, & Missale concernebat his conceptum verbis: „Sacrosancta Synodus in secunda Sessione sub sanctissimo Domino nostro Pio quarto celebrata delectis quibusdam Patribus commisit, ut de variis censuris, ac libris vel suspectis, vel perniciosis, quid facto opus esset, considerarent, atque ad ipsam sanctam Synodum referrent, audiens nunc, huic ab eis extremam manum impositam esse, nec tamen ob librorum varietatem, & multitudinem distincte, & commode possit a sancta Synodo dijudicari; præcipit, ut, quidquid ab illis præstitum est, sanctissimo Pontifici exhibeatur, ut ejus judicio, atque auctoritate terminetur, & evulgetur: idemque de Catechismo a Patribus, quibus illud mandatum fuerat, & de Missali, & Breviario fieri mandat.

§. V.

*Declaratio circa Ordinem Oratorum
in Concilio.*

Postea prælegebatur declaratio circa ordinem, quem Oratores in Synodo tenebant, ut exinde nullum jus, aut damnum aliis contra Principum jura, & præ-

& prærogativas oriatur: porro hæc de-
 claratio istis verbis erat proposita: de-
 „clarat sancta Synodus ex loco assignato
 „Oratoribus tam Ecclesiasticis, quam
 „sæcularibus, in sedendo, incedendo,
 „aut quibuscunque aliis actibus, nul-
 „lum cuiquam eorum factum fuisse præ-
 „judicium, sed omnia illorum, & Im-
 „peratoris, Regum, & Rerumpubli-
 „carum, ac Principum suorum jura,
 „& prærogativas illæfas, & salvas esse,
 „in eodemque statu permanere, prout
 „ante præsens Concilium reperiabantur.

§. VI.

*Decretum de Synodi decretis recipien-
 dis, atque observandis.*

Prius hoc decretum excipiebat aliud, *Pallav. n. 6*
 quod a Lotharingio, & Madrutio
 Cardinalibus cum summa maturitate,
 ac omnibus verbis serio perpensis con-
 fectum Synodi acceptionem, atque
 executionem concernebat: in hoc au-
 tem labore ambos hosce Cardinales ju-
 vabant Antonius Augustinus celebris
 Canonum Doctor, atque Ilerdensis Epi-
 scopus, necnon Didacus Covarruvias
 Civitatis Castellane Episcopus: porro
 hoc decretum erat sequens: „Tanta fuit
 „horum temporum calamitas, & hæ-
 „reticorum inveterata malitia, ut ni-
 „hil tam clarum in fide nostra asserenda
 „unquam

Sæcul. XVI.
 A. C. 1563.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

„unquam fuerit, aut tam certo statu-
 „tum, quod non humani generis holte
 „suadente, illi errore aliquo contami-
 „naverint: eapropter sancta Synodus
 „id potissimum curavit, ut præcipuos
 „hæreticorum nostri temporis errores
 „damnaret, & anathematizaret, ve-
 „ramque, & Catholicam Doctrinam
 „traderet, & doceret, prout damna-
 „vit, anathematiavit, & definivit.
 „Cumque tamdiu tot Episcopi ex va-
 „riis Christiani orbis provinciis evocati
 „sine magna gregis sibi commisi jactu-
 „ra, & universali periculo ab Ecclesiis
 „abesse non possint, nec ulla spes reslet
 „hæreticos, toties fide etiam publica,
 „quam desiderarunt, invitatos, & tam-
 „diu expectatos, huc amplius adven-
 „turos, ideoque tandem huic sacro Con-
 „cilio finem imponere necesse sit: lu-
 „pereit nunc, ut Principes omnes, quod
 „facit, in Domino moneat ad operam
 „suam ita præstandam; ut, quæ ab ea
 „decreta sunt, ab hæreticis depravari,
 „aut violari non permittant, sed ab his,
 „& omnibus devote recipiantur, & fi-
 „deliter observentur; quod si in his re-
 „cipiendis aliqua difficultas oriatur, aut
 „aliqua inciderint, quæ declarationem,
 „quod non credit, aut definitionem po-
 „stulent, præter alia remedia in hoc
 „Concilio instituta, confidit sancta Sy-
 „nodus

Sæcul XVI.
A. C 1563.

„nodus Beatissimum Romanum Pon-
 „tificem curaturum, ut vel evocatis,
 „ex illis præsertim Provinciis, unde
 „difficultas orta fuerit, iis, quos eidem
 „negotio tractando viderit expedire,
 „vel etiam Concilii Generalis celebra-
 „tione, si necessarium judicaverit, vel
 „commodiore quacunque ratione ei vi-
 „sum fuerit, provinciarum necessitati-
 „bus pro Dei gloria, & Ecclesiæ tran-
 „quillitate consulatur.

§. VII.

*Decretum de finiendo, & confirman-
 do Concilio.*

Hiscæ igitur Decretis in Sessione per-
 lectis, atque approbatis, ex com-
 muni omnium Patrum consensu ea quo-
 que statuta, quæ circa dogma, & mo-
 res sub Paulo III. & Julio III. condita,
 ac promulgata fuerant, recitabantur.
 His peractis Prælatus ille, quem Sy-
 nodus sibi a secretis esse voluit, in me-
 dio confessus stans hæc verba pronun-
 tiabat: „Illustrissimi Domini, Reve-
 „rendissimique Patres: Placetne vobis,
 „ut ad laudem Dei omnipotentis huic
 „sacrae Oecumenicæ Synodo finis im-
 „ponatur? & omnium, & singulorum,
 „quæ tam sub felicis recordationis
 „Paulo tertio, & Julio tertio, quam
 „sub sanctissimo Domino nostro Pio IV.
 „Roma-

Sæcul. XVI. „Romanis Pontificibus in ea decreta,
A C. 1563. „& definita sunt, confirmatio nomine
 „sanctæ hujus Synodi per Apostolicæ
 „Sedis Legatos, & Præsidentes a Bea-
 „tissimo Romano Pontifice petatur?
 Responderunt: *Placet.*

Postea Illustrissimus, ac Reverendissimus Cardinalis Moronus Legatus primus, ac Synodi Præsides, toti sacro Concilio bene precatus agebat: *Post gratias Deo actas, Reverendissimi Patres, ite in pace.* Hi responderunt: *Amen.* Tum vero potissimi ob lætitiæ cumulum in lacrimas effundebantur, gaudentes, quod tandem adimpleta essent eorum desideria, quinimo illi etiam, qui aut languore, aut quadam indignatione adhuc concitati credebantur, nihilominus cum ingenti lætitiâ in mutuos amplexus ruebant, ac sibi invicem gratulabantur, quod operi jam ante octodecim annos inchoato, ac per tot labores, & difficultates continuato postremam manum admoverint: unde omni ex parte festivæ resonabant acclamationes in hoc pariter imitantes veterum Conciliorum consuetudinem: ut vero suus ubique servaretur ordo, atque omnis vocum confusio declinaretur, ipsemet Lotharingus Cardinalis harum acclamationum formam concinabat, easque alta voce pronuntiabat, quod

quem tamen quidam malevoli aut levi-^{Sæcul. XVI.}
tatis, aut fastus arguebant, perinde ^{A. C. 1563.}
acsi hoc potius cujusdam Diaconi, Se-
cretarii, aut Promotoris, non autem
insignis Archiepiscopi, ac Cardinalis
munus fuisset: nec tamen id a Cardi-
nale factum fuisse, exemplo caret, quip-
pe in octavo Concilio Generali in gra-
tiarum actionem pro felici successu ipse-
met Præses, non autem quidam Can-
tor Hymnum Ambrosianum intonabat:
nunc vero percipiamus hæc acclama-
tiones, prout in Concilii actis factæ le-
guntur.

§. VIII.

*Acclamationes a Lotharingio Cardi-
nale pronuntiatæ, & responsio-
nes Patrum.*

Incoepit Cardinalis a Lotharingia: *Bea-
tissimo Pio Papæ, & Domino nostro,
Sanctæ, & universalis Ecclesiæ Pontifici,
multi anni, & æterna memoria.*

Responsio Patrum.

Domine Deus, Sanctissimum Pa-
trem diutissime Ecclesiæ tuæ conserva:
Multos annos.

Card. Beatissimorum summorum
Pontificum animabus, Pauli tertii, &
Julii tertii, quorum auctoritate hoc sa-
crum Generale Concilium inchoatum
Hist. Eccles. Tom. XLVII. M est,

Sæcul. XVI. est, pax a Domino, & æterna Gloria,
A.C. 1563. atque felicitas in luce sanctorum.

Resp. Memoria in benedictione sit.

Card. Caroli V. Imperatoris, & Serenissimorum Regum, qui hoc universale Concilium promoverunt, & protexerunt, memoria in benedictione sit.

Resp. Amen, amen.

Card. Serenissimo Imperatori Ferdinando, semper Augusto, Orthodoxo, & Pacifico, & omnibus Regibus, Rebuspublicis, & Principibus nostris, multi anni.

Resp. Pium, & Christianum Imperatorem Domine conserva: Imperator Cœlestis terrenos Reges rectæ fidei conservatores custodi.

Card. Apostolicæ Romanæ Sedis Legatis, & in hac Synodo præsidentibus, cum multis annis magnæ gratiæ.

Resp. Magnæ gratiæ: Dominus retribuat.

Card. Reverendissimis Cardinalibus, & Illustribus Oratoribus.

Resp. Magnas gratias: Multos annos.

Card. Sanctissimis Episcopis vita, & felix ad Ecclesias suas reditus.

Resp. Præconibus veritatis perpetua memoria: Orthodoxo Senatui multos Annos.

Card.

Card. Sacrosancta Oecumenica Tri-
dentina Synodus: Ejus fidem confitea-
mur: Ejus decreta semper servemus.

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

Resp. Semper confiteamur, semper
servemus.

Card. Omnes ita credimus, omnes
idipsum sentimus, omnes consentientes,
& amplectentes subscribimus. Hæc est
fides Beati Petri, & Apostolorum; hæc
est fides Patrum; hæc est fides Ortho-
doxorum.

Resp. Ita credimus, ita sentimus,
ita subscribimus.

Card. His decretis inhærentes di-
gni reddamur misericordiis, & gratia
primi, & magni supremi Sacerdotis
Jesu Christi Dei, intercedente simul
inviolata Domina nostra sancta, Dei-
para, & omnibus sanctis.

Resp. Fiat, fiat. Amen, amen.

Card. Anathema cunctis hæreticis.

Responderunt Patres. Anathema, Ana-
thema.

Hac ratione absolvebantur acclama-
tiones, mox vero Galli Cardinalem
Lotharingium reprehendebant, quod
post nomina Patrum, ac Cæsarum, sub
quibus Synodus fuerat celebrata, si-
mul omnes Reges nominasset, nec spe-
ciale Galliarum Regis mentionem fe-
cisset, prout tamen ad Synodi initium
vivente Carolo V. observatum fuerat,

M 2

porro

Sæcul. XVI.
A.C. 1563

porro id abs dubio ab eo factum dicebant, ne Philippum II. Hispaniæ Regem offenderet: postquam igitur Cardinalis in Franciam redierat, hac super re a Senatu Regio objurgabatur; ast ille reposuit, quod hac agendi ratione usus esset, ut inter utrumque potentissimum Regem pacem conservaret, atque per eorum unionem totius Christianæ Reipublicæ utilitatem procuraret.

§. IX.

Patres Synodi actis subscribere jussi.

*Pallav. l. 24.
c. 8. n. 13.*

Abolutis acclamationibus injunctum fuit a Legatis, & Præsidentibus sub poena excommunicationis omnibus Patribus, ut, antequam discederent e civitate Tridentina, subscriberent manu propria decretis concilii, ac ea per publicum instrumentum approbarent. Postea Synodi Promotor cunctis, qui Concilio a secretis, ac tum præsentibus erant, præcepit, ut subscribentium nomina in tabulas referrent, demum vero Moronus Legatus Hymnum Ambrosianum intonabat, quo decantato omnibus Synodi Patribus bene precatus dixit: *Ite in pace.* Massarelus autem, qui Synodo a secretis erat, juncta cum ceteris opera cuncta decreta colligebat, ac Patrum subscriptiones, prout jussus erat,

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

erat, recipiebat, ubi eorum, qui suum chirographum apponebant, numerus ad ducentos quinquaginta (*) quinque ascenderat; sese enim subscripserant quatuor Legati, duo Cardinales, tres Patriarchæ, viginti quinque Archiepiscopi, centum sexaginta octo Episcopi, triginta novem Procuratores legitimo mandato pro absentibus instructi, septem Abbates, nimirum Claravallensis, quatuor Montis Cassini, Cluniacensis, & Abbas villæ Bertrandi ex Tarragonensi Provincia in Hispania, ac denique septem Ordinum Generales, scilicet Dominicanorum, Fratrum Minorum de Observantia, Fratrum Minorum Conventualium, Eremitarum S. Augustini, Carmelitarum, Servitarum, & Jesuitarum, qui omnes verbo: *subscripsi*: addebant: *desiniendo*, exceptis Procuratoribus, qui nunquam jure suffragii gaudebant.

Finitis omnibus hisce subscriptionibus Synodi acta esse genuina, ac vera attestabantur Angelus Massarelus, Episcopus Thelesinus, sacro Concilio Tridentino a Secretis, & Marcus An-

M 3 tonius

(*) Acta Concilii dicunt *sexaginta*, computatis tamen illis, qui hic se subscripsisse referuntur, non inveniuntur plures quam ducenti quinquaginta quinque.

Sæcul. XVI. A.C. 1563
 tonius, necnon Clericus Peregrinus
 Comensis, ejusdem Concilii Notarius,
 sicut etiam Cynthius Pamphilius, Cle-
 ricus Camerinus, pariter ejusdem
 Concilii Notarius.

Biduo post absolutum hoc Conci-
 lium omnes Oratores Tridenti agentes
 excepto Lunensi Comite decreta om-
 nia, & singula receperunt, ac sua no-
 mina in loco a Patrum subscriptione
 separato apposuerunt, excipiebantur au-
 tem eorum subscriptiones non juxta or-
 dinem sui adventus, prout antea con-
 venerat, sed quodammodo servato or-
 dine, quo in Synodo confederant, ac
 loca sua occupaverant: insuper Hel-
 vetii Oratoris subscriptio separatim facta,
 ac comprobata est per quemdam alium
 Secretarium, cujus tamen rei causa
 ignoratur, adeo, ut quatuor diversæ
 essent chartæ, & in prima sese subscri-
 pserint Oratores Ecclesiastici, scilicet
 Cæsarei, vices ipsius Imperatoris agen-
 tes, necnon ceteri nomine Regis Ro-
 manorum, ac Principis Hæreditarii
 præsentis, & postea Oratores Poloniæ,
 Sabaudia, Florentiæ, & Patriarcha
 Hierosolymitanus, inter quos unus e-
 rat Laicus cujusdam Ecclesiastici So-
 cius nimirum Sigismundus Taurinen-
 sis, circa quem nulla erat contentio,
 cum illius prærogativa a nemine in
 du-

dubium vocaretur. In altera charta ^{Sæcul. XVI,}
 solus subscriptus legebatur Joachimus, A.C. 1563.
 qui a Pagorum Catholicorum Clero
 Orator fuerat decretus. In tertia con-
 firmabatur receptio Oratorum Lusita-
 niæ, & Reipublicæ Venetæ: in postre-
 ma denique se subscripsit Melchior Luf-
 sus alter Helvetiorum Laicorum Ora-
 tor, qui una omnes nomine suorum
 Principum suam fidem obstrinxerant.

Pontifex, quam primum de abso-
 luta Synodo notitiam acceperat, mox
 Cardinales in suo Palatio congregatos
 hac de re certiores reddidit, præcepit-
 que, ut altera die decima tertia No-
 vembris in gratiarum actionem ab Ec-
 clesia sancti Petri usque ad templum
 Beatæ Virginis supra Minervam solem-
 nis haberetur supplicatio, ubi omnibus
 illis, qui eidem interessent, pœna-
 rum condonationem indulgebat. In-
 terea Præsules, ceterique ad Conci-
 lium Deputati inde revertebantur, at-
 que inter eos Moronus, & Simonetta
 Legati iter suum Romam versus aggre-
 diebantur de omnibus, quæ in Synodo
 gesta fuissent, rationem reddituri, seu
 potius ea, quæ Pontifex jamjam no-
 verat, rursus proposituri.

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

§. X.

Moroni, & Simonettae Legatorum
adventus Romam.

*Pallav. c. 9.
num. 5.*

Paucis ante Natalitia festa diebus am-
bo hi Legati Romam venere, quos
etiam Papa sæpius ad alloquium ad-
missos multis benevolentia signis sem-
per cumulabat: quondam vero cum
illis conferens deliberandum proposuit,
an Synodi decreta confirmare expedi-
ret: porro die trigesima Decembris ha-
bito Patrum Senatu hæc effatus est:
„Immortales Deo grates agimus, cu-
„jus benignitate Concilium Tridenti-
„num, summe celebre, finem summe
„felicem, optabilemque jam obtinuit,
„Post hæc Imperatori Ferdinando Chri-
„stianæ pietatis, ac singularis bene-
„volentia laudem tribuimus, cujus cu-
„stodia Synodus Tridentina cincta, ac
„munita auctoritatem, & amplitudi-
„nem suam liberam, illæsamque serva-
„vit. Hujusce testificationem officii
„cum aliis Regibus, Catholicisque
„Principibus libenter communicamus:
„summa pariter voluptate Legatos no-
„stros commendamus ob vigilantiam,
„ob prudentiam, ob fortitudinem, ani-
„mique constantiam, nunquam desti-
„cientem inter extremas eventuum,
„temporumque difficultates in sustinenda
„Sedis

„Sedis Apostolicæ dignitate. Fate- Sæcul. XVI.
 „mur denique, & comprobamus Re- A.C. 1563.
 „ligionem, ac perseverantem liberta-
 „tem reliquorum Patrum, qui laborem
 „omnem, curamque impenderunt ad
 „hæreses, corruptelasque auferendas:
 „quibus præterea non mediocriter ob-
 „noxii fumus, quod in moribus, ac
 „disciplina reformandis ea modera-
 „tione, atque indulgentia erga nos
 „usi sint, ut, si maluissemus hanc nos
 „ipsi curam suscipere, eorumque arbi-
 „trari nos committere, plus certe se-
 „veritatis a nobis fuisset adhibitum:
 „proinde cum hæc salutariter confi-
 „tuta sint, firmissima nobis voluntas
 „ineest, ut per observationem decreto-
 „rum sacrosanctæ Synodi ea discipli-
 „næ ratio inducatur in mores, qua nunc,
 „si qui malam de nobis opinionem
 „concepere, tollatur ab ipsis error hu-
 „jusmodi; nam hic licet ignoremus, unde
 „denam ortum traxerit, multorum ani-
 „mos occuparit, existimantium, in iis,
 „quæ ad emendationem attinent, a
 „nobis prima Concilii claustra esse per-
 „fringenda: potius igitur moderatio-
 „nem, limitationemque a Patribus
 „usurpatam, nos, ubi opus fuerit, di-
 „ligentia nostra corrigemus, & tan-
 „quam in re nostro iudicio reservata sup-
 „plebimus, & tantum abest, ut vel
 „M 5 „unum

Sæcul. XVI. „unum quidem apicem negligere, aut
 A.C. 1563 „diminuere velimus.

§. XI.

Pontificis consilia pro confirmanda Synodo, atque urgenda illius executione.

Insuper declarabat Pontifex, se velle, ut Cardinales Moronus, & Simonetta omni sollicitudine inviligent, ne quicquam Synodi decretis adversum decernatur: postea significabat, quod velit Provinciarum Legatos mutare, ac per seipsum ditionem Ecclesiasticam lustrare: ut vero Synodi decreta certius observarentur, præcepit, quatenus omnes Episcopi mox ad suas Ecclesias pergerent, ibidemque præsentibus adessent: si vero Cardinalium nonnulli suis Ecclesiis cessissent, sibi tamen earum proventus, atque administrationem retinuissent, hæc integra Episcopis, qui eorum vices subirent, in titulum relinquerentur: præterea tanquam afflatu divino inspiratam deprecædicabat Seminariorum institutionem, affirmans, quod studeret omnibus prior hujus rei exemplum præbere: porro ut ambo Cardinales Moronus, & Simonetta, quibus Synodaliū decretorum executio erat demandata, hunc laborem eo facilius suscipere possent, illis tres alios

alios adijungebat Cardinales, Cicalam, Vitellium, & Borromæum, quibuscum hi de modo Synodum confirmandi, ac integerrimam illius executionem perficiendi deliberarent. Insuper his Pontifex suam mentem declarabat: „mei pro-

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

positi summa est, ut Synodus Tridentina eo pacto auctoritate Pontificia stabiliatur, quæ ejus Acta, & Decreta inviolata persistent, nec ea unquam favoris, aut potentia gratia quispiam transgrediatur: quod si forte, ut fert humana conditio, contingeret, ut in aliquo eventu conducens, rationique consentaneum videretur, a Concilii sententia discedere, nunquam illis Cardinalibus licebit id agere, nisi disertus meus jussus accederet. His dictis ad alia transgressus, tandem conclusit: cum ex eo cuncta mala traxerint originem, quod homines nequiter improbi sacras Infulas obtinuerunt, ideo opera in posterum naventur, ne ad Episcopi gradum promoveantur, nisi viri munus illud amplissimum morum suorum puritate, ac doctrinae eminentia promerentes. „

Hoc Pontificis consilium non modo prudens, sed etiam faustissimum fuisset, si illius executio secuta fuisset.

§. XII.

Sæcul. XVI.

A. C. 1563.

§. XII.

Papa Tridentinam Synodum confir-
mare rogatus.

Pallav. l. 24.

c. 7. n. 5.

Sarp. l. 8.

p. 791.

Ex variis, quæ Pontifici suggereban-
tur, consiliis illud eidem præpla-
cuisse videtur, vi cujus acta Synodi
confirmare statuerat: priusquam vero
huic rei manum admovebat, Burdese-
rium, & Amulium Cardinales, necnon
præcipuos Cameræ Apostolicæ Mini-
stros consultabat, qui una omnes idem
fieri suadebant. Horum quoque sen-
tentia accedebat Hugo Boncompa-
gnus Vestanus Episcopus, postea
Cardinalis, ac demum Pontifex sub
nomine Gregorii XIII. renuntiatus, qui
cum huius consilii æquitatem demon-
straret, plures alios ad eandem senten-
tiam perduxit, atque inter alia hæc pro-
tulit: „Hæc confirmatio Synodo haud
„majorem addit auctoritatem, quam
„ceteris Conciliis, eorumque decretis,
„ac Decretalibus, quarum ingens nu-
„merus, ac perspicuæ declarationes
„contra morum corruptionem magis
„validæ sunt, quam Tridentina decre-
„ta, quæ in suo proponendi modo mo-
„derationem spirant: dum vero Ponti-
„fex Judicibus injunxit, ut pro expe-
„ctandis suis dubiis ad sacram Sedem
„recurrerent, quin tamen ipsam Syno-
„dum

„dum interpretari aggredierentur, a ne-
 „mine Concilii decreta contra Curiam
 „Romanam adduci poterunt, cum hæc
 „ex aduerso per suas declarationes ejus-
 „modi sanctiones ad Ecclesiæ necessi-
 „tates accommodare possent: quia au-
 „tem Romæ instituta est Inquisitorum
 „congregatio, cujus officium maximæ
 „utilitatis est, hinc sua Sanctitas facile
 „aliam ejusmodi Curiam erigere pote-
 „rit, ad quam ex omnibus orbis parti-
 „bus quivis pro dilucidandis suis du-
 „biis confugere valebit: si enim id ef-
 „fectus daretur, spondeo, quod nec Se-
 „dis Apostolicæ auctoritas, nec Eccle-
 „siæ Romanæ jura per hæc decreta labe-
 „factarentur, quinimo ea potius pro-
 „modo, quo hæc media in usum dedu-
 „centur, etiam inde majus robur acci-
 „pian. „ Placere Boncompagni rati-
 „ones, atque Pontifex eo temporis
 momento integre, ac nulla adhibita ex-
 ceptione Synodum confirmare statuit.

Sæcul. XVI.
 A. 1563.

§. XIII.

*Calvinistarum crudelitates post Dro-
 cense prælium.*

Cum hæc interea gererentur, Fran-
 cia majoribus adhuc, magisque fu-
 nestis tumultibus per Calvinistas exagi-
 tabatur; Colinius enim Maris Præse-
 ctus, qui capto Condæo Principe horum
 rebel-

Thu. l. 34. n. 7

Sæcul. XVI. rebellium caput evaserat, Belsiam peragrabat, ut reliquum hyemis tempus in Secalonienſi, & Bituricenſi ditione tranſigeret, ubi a Calvini fautoribus Eccleſiæ diripiebantur, fuſisque vaſibus argenteis inde militibus ſtipendia numerabantur, nec minus Sulliacum exiguum quoddam oppidum die decima quarta Januarii hoc anno Domini quingentesimo ſexageſimo tertio ſupra milleſimum capiebatur, dum triginta Sacerdotes miſere trucidati, & plures alii in Ligerim flumen projecti ſunt.

§. XIV.

*Guifius Dux prope Aureliam occiſus.**Thu. l. c.*

Sub idem tempus Guifius Dux, qui regiſ copiis præerat captoque Montmorentio Conneſtabili plena fruebatur auctoritate, Stampas, & Pluverium recuperabat: poſtquam vero Colinius eundem Ducem cum Regis exercitu Aurelianenſi urbi appropinquare compere rat, ipſus eo prompte accurrit, ut hanc civitatem pro diuturna, ac valida expugnatione munitam redderet: cum autem ſeſe illuc includere nollet, Andelotum Fratrem ſuum ibidem reliquit, ut urbem propugnaret, ipſe autem cum Germano equitatu Normaniam verſus contendit, ut ibidem pecunias ſibi ab Anglis

Anglis transmissas reciperet. Dux ^{Sæcul. XVI.} Guisius, cum se Calvinistas extirpaturum speraret, si Aureliam sibi subjiceret, copias suas huic urbi admovit, atque illam die sexta Februarii obsidione cinxit: Verum præmatura illius mors hujus expeditionis successum præpedivit, quippe Dux sclopeti ictu a Joanne Politro Engolismensi Nobili, ac Calvinianæ sectæ addictissimo die decima octava Februarii periculose feritur, cumque hoc vulnus lethale esset, die vigesima quarta ejusdem Mensis Dux animam Deo reddidit. Perpetrato hoc scelere mox Politrotus ad Aurelianensem sylvam aufugit, sed altera die captus, ac die vigesima prima quæstioni subjectus paucis post diebus in eum mortis sententia pronuntiata est, sed Parisios abductus, ut ibidem extremo afficeretur supplicio, inter tormenta animam egit: cum autem manifestasset, quod a Colinio Maris Præfecto ad trucidandum Guisium sollicitatus fuisset, hic, ut crimen a se amoveret, apologiam vulgavit, quæ tamen ferme nulli veritatis suspicionem ademerat, quamvis eidem parcere consultum videretur, atque aliunde temporis vicissitudines cogerent, ut saltem eum, cum innocens credi non posset, tanquam reum condemnare nemo auderet. Pa-
riter

A C 1563.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563. riter Theodorus Beza, qui turbulentis suis sermonibus ad seditionem plurimum conferebat, cum haud ultra tutum sibi in Galliis asylum fore censeret, Genevam aufugit, ubi continuata in veram Religionem rabie tumultuabatur.

§. XV.

Reginæ studium de Wittembergensi Duce in Franciam advocando.

Eodem tempore Regina Franciæ Administratrix, cum suam auctoritatem, quam per Guisium Ducem possederat, ex illius obitu imminui pertimesceret, sæpius Henricum Clutinium Oisellum, & Lemovicensem Episcopum ad Condæi Principis uxorem, & ad Andelotum ablegabat, ut cum illis de pacis conditionibus ageret: Attamen Regina postmodum verita, ne suæ dominandi libidini magna Condæi Principis auctoritas obstaret, in rerum administratione secundum a se locum Christophoro Wirtembergæ Duci, ac Germaniæ Principi vindicare statuit, hancque in rem Rascalonem olim Guisio Duci addictissimum ad eundem decrevit, dato negotio, ut hunc Principem in Gallias, aut saltem ad regni fines accedere rogaret, cum illinc quoque protinus contendere, Regina polliceretur.

Exce-

Exceperat Wirtembergicus Dux Ras-^{Sæcul. XVI.}
calonem die quinta Martii, ubi vero ^{A.C. 1563.}
cum eo de rebus in datæ facultatis
diplomate contentis contulerat, qua-
tuor dierum spatium ad deliberandum
petiit, & tandem hæc respondit: „Re-
„gi, atque Reginae me obstrictum pro-
„fiteor, ac Francici Regni calamitates
„deploro, necnon pro ejus incolumitate
„ipemet assiduas ad Deum preces fun-
„dam, publicasque fieri curabo: cete-
„rum oblato, tantoque oneri me impa-
„rem experior, nec in Gallias, aut Re-
„gni fines proficisci valeo, prout tamen
„solicitor: existimo enim, quod Con-
„dæi Principis fautores nonnisi contra
„regionum edictorum transgressores ar-
„ma sumperint, ideo consultius Re-
„gina ad avertendam Dei iram ageret,
„si sua opera Dei cultum ab omni er-
„rore, ac superstitione purum in Fran-
„ciæ Regno restitueret, suisque subdi-
„tis offensionum, & anxietatum caus-
„as submoveret, edita fidei confessio-
„ne, quæ Augustanæ ad reddendam
„Germaniæ Ecclesiis pacem stabilitæ
„haud absimilis esset. „

§. XVI.

Reginæ consilium de pace ineunda.

Verum successu magis prospero ea-
dem Regina pacis negotium agita-
Hist. Eccles. Tom. XLVII. N bat,

Sæcul. XVI
A.C. 1563.

bat, quamvis illud nonnisi pluribus superatis difficultatibus tandem perfici potuerit; nam hanc in rem inter Condæum Principem, & Montmœrentium Connestabilem plura habebantur colloquia, hacque ex caussa Condæus ex sua custodia sub valido præsidio ad Regis castra, & postea ad Boum-Insulam prope Aureliam abducebatur, qui tranquille omnia excipiens tandem dicebat, nulli conditioni se assentiri posse, nisi prævie sponderetur, quod edictum in Mense Januario sancitum integra fide executioni dandum esset: verum huic propositioni Connestabilis vehementer sese opponebat, palam professus, quod ex hoc edicto veluti ex scaturigine omnia mala, quibus Francia affligeretur, pullulassent. Equidem Regina, cum pacem quovis pretio redimere satageret, hoc edictum restrictum iniquiebat, simulque consentiebat, ut Condæus Princeps Aureliam ingredi, ibidemque cum suæ factionis hominibus consultare posset: Itaque Princeps urbem ingressus mox cum Præconibus consilio habito eorum sententias rogabat, atque ex illis tres seligebat, qui scriptotenus responderent ad sequentes duas propositiones, quarum prima erat hæc: an ipse Condæus coram Regina profiteretur, quod arma, quæ nonnisi

non nisi pro exequendo Januarii edicto Sæcul. XVI.
A. C. 1563.
sumpsissent, ponere nolint, donec hoc
edictum rursus esset restauratum: alte-
ra autem inquirebatur, utrum Regina
id renunente, idem illam rogaret, ut
ipsamet proponeret ea, quæ pro Regni
utilitate ad sedandos tumultus, necnon
ad pacem Regno reddendam consul-
tiora judicaret, ut tandem malis, qui-
bus Francia affligeretur, finis impo-
natur.

§. XVII.

*Ministorum petitio de exequendo
Januarii edicto.*

Ex hoc Principis sermone Ministri
haud immerito colligebant, quod Beza hist.
Escl. tom. 2.
Thu. l. 34.
ipse pacem a se tantopere exoptatam
etiam abolitione edicti in Mense Janua-
rio promulgati redimere paratus esset,
hinc eidem in responsis hæc dabant:
„jus nobis ex Januarii edicto aquisitum
„missum facere haud possumus, & omni-
„no nisi manifeste religionem nostram
„evertere velimus, illud propugnare ob-
„stricti sumus: si vero Regina Franciæ
„Administratrix hac duntaxat condi-
„tione pacem procurare vult, tibi nil
„reliquum est, nisi ut colloquium dif-
„solvas. „ Pollicebatur Condæus, se
eorum consiliis aquieturum, interim
vero eosdem rogabat, ut convocato

N 2 Sena-

Sæcul. XVI. A.C. 1563. Senatu suo, quid hac in re agendum, inter se deliberarent. Ergo ex illis septuaginta duo conveniunt, suasque petitiones scripto tradunt, concludentes, quod Calvinistæ arma ponere haud possint, nisi eis omnia ipsorum postulata concedantur: postea animi sui sententias scripto comprehensas Condæo porrigebant, palam professi, quod a concepto hoc consilio nullatenus recedere velint.

§. XVIII.

*Pacis articuli a Pastoribus Calvinistarum propositi.**Thu. 1. c.*

Articuli, quos Calvinistarum Ministri præscribebant, erant sequentes. I. Edictum, quod consensu delegatorum ex omnibus Franciæ Provinciis juxta Regni ordinum leges conditum, & in Regni curiis promulgatum fuit, restituatur, quin ulla exceptio, aut conditio a Curiis, ut sit, apponatur; II. Ut obviam eatur sectis, ac monstrosis opinionibus per licentiam grassantibus, Rex confessionem fidei ante biennium Anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo primo mense Junio propositam admittat, ejusque patrocinio suscepto Atheos, Libertinos, Anabaptistas, ac Servetistas severe castigari curet. III. Protestantibus liberum sit venire,

venire, & Consistoria, ac Synodos ad Sæcul. XVI.
 disciplinam Ecclesiasticam constituen- A.C. 1563.
 dam pro suo arbitrio celebrare. IV.
 Baptismata a Protestantibus facta non
 iterentur. V. Matrimonia inter eos
 celebrata rata habeantur. VI. Liberi
 ex eis suscepti censeantur legitimi.
 VII. Ea, quam illi profitentur, religio
 in posterum nec nova, nec existimata,
 sed mere reformata appelletur. VIII.
 Officiis, & functionibus publicis, bonis,
 dignitatibus, & honoribus, unde ob Reli-
 gionis odium dejecti sunt, restituantur.
 IX. Judicia contra eos data revocentur.
 X. denuo de eorum causa a non sus-
 pectis iudicibus cognoscatur. XI. In il-
 los, qui apud Senones Vassiacenæ la-
 niennæ seditionem commoverunt, & pa-
 tratorum aliis in locis facinorum au-
 ctiores fuerunt, severe inquiratur, & in
 facti reos, ac convictos, si adhuc vivunt,
 vel si mortui sunt, in eorum memoriam,
 pro criminis gravitate animadvertatur.

§. XIX.

*Princeps Condæus rejectis hisce ar-
 ticulis nonnisi Nobilium sen-
 tentias rogans.*

Equidem Condæus Princeps hosce *Thuan.l.c.*
 articulos, quos rejicere non aude-
 bat, excepit, cum tamen illos potius ad

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

augendas, quam extinguendas belli flammam aptos cognosceret, circumspicte illos in colloquio producere renuit, moxque ad Reginam animo magis pacato accedens, cum eadem usque ad duodecimam Martii pacifcebatur, qua etiam die pax sancita, ac conclusa fuit, omnesque articuli eo tenore fuere subscripti, quo in edicto hanc in rem die decima nona Martii in Ambrosiana arce promulgato continebantur.

§. XX.

Edicti Ambrosiani articuli de pace cum Calvinistis.

Recueil. de tout ce qui s'est passé pour &c contre les Protestantes par le Fevre p. 15

Mezer. ab-vege chron. tom. 5. p. 117. Mem. de Casteln. l. 4. c. 11.

Hoc edictum sequentes complectebatur articulos: I. In omnibus urbibus, in quibus spurixæ reformationis, ac Religionis affectu die septima ejusdem Mensis Martii eandem sectam profitendi libertate gaudebant, eadem quoque impofterum ibidem, exceptis tamen Ecclesiis, atque Ecclesiasticorum ædibus fruuntur. II. In singulis Præfecturis, in locis Senescalli jurisdictioni obnoxiiis, & Legatariis Provinciis Præsidum regimini subjectis, uti Peronnæ, Montis-Desiderii, Raugæ, Rupellæ, atque in aliis ejusmodi civitatibus, in quibus ad supremas Curias provocatio est, locus aliquis ad publicum Religionis suæ usum idoneus, vel in suburbiis, vel

vel in loco hisce urbibus vicino assignetur, desuper tamen excipitur urbs, suburbium & Præfectura Parisiensis. III. Proceribus, & Nobilibus in jurisdictionibus suis merum Imperium habentibus pariter libera, ac publica Religionis suæ professio, sicut, & cunctis judiciario eorum foro obnoxiiis permittatur: aliis vero Nobilibus, qui suprema jurisdictione non gaudent, hoc idem jus duntaxat in privatis eorum domibus concedetur. IV. Omnes in hoc bello capti utrinque absque lytro liberati reddentur. V. Exteri milites missione facta, tam Calvinistæ, quam Catholici ad suam patriam reverti permittentur. VI. Rex plenam præteritorum oblivionem Condæo Principi, Maris Præfecto, omnibusque aliis, qui ejus partes secuti in nuperis tumultibus stipendia merebantur, concedet: insuper Rex declarabit, quod cuncta in ejus obsequium gesta fuerint, nec ei liberum sit, in hucusque attentata inquirere. VII. Illi, qui spurix Reformationis sectam profitentur, nullum fœdus cum exteris inire, nec quacunque ex causa illos in Gallias evocare, aut milites conducere, vel alere poterunt, si non specialis Regis jussus, vel permissio adsit.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1563.

Sæcul. XVI.
A C. 1563.

§. XXI.

Archithalassus in Normaniam profectus hanc pacem præpediturus.

Beza l. c.
Thu. l. 35.

Jamjam ad primos hujus pacis rumores Colinius Maris Præfectus illam præpediturus accurrebat, cum autem se adventante rem penitus confectam intelligeret, saltem illius executionem impedire adlaborabat: verum frustra nea erant illius molimina; quippe edictum jamjam ad Parisiensem Senatam fuerat transmissum, ut ab eo ratum haberetur: quoniam vero ex Curia Patribus potissimi edictum, quo sectam jure proscriptam in regno profitendi libertas permittitur, ad acta referre tergiversarentur, tandem operi manum admoveere omnino renuebant.

§. XXII.

Edictum pro confirmatione ad Parisiensem Curiam transmissum.

Hoc unicum Patribus consilium tuto arripiendum videbatur, ut hoc edictum Regiis Proceribus tradi decernerent: verum hæc agendi ratio edicti confirmationem magis difficilem reddebat: Rex quoque hæc obstacula prospexerat, quocirca, ut remedium opponeret, Borbonium, & Montpensierium
Duces

Duces adesse jubebat, qui etiam die vigesima Senatum acceperunt, comitante eos Montmorentio Marefcallo Parisienfi Governatore, qui Curia Patres hortaretur, ut edictum in tabulas referre vellent. Nec prosper conatui ablutit eventus, quamvis Provinciana non minus, ac Tolofana Curia diu refifterent, tandem vero & illae non minus, ac reliquae Regis mandato obtemperarunt.

Saecul. XVI.
A.C. 1563.

§. XXIII.

Calvinistae Aurelia excedentes.

Cum ergo vi pacis initae Calvinii Sectatores Aurelianensi urbe excedere cogentur, hinc illi quoque, cum publice in Ecclesia ad Sanctam Crucem ritu suo Coenam prius celebrassent, die vigesima octava Martii illinc discesserunt. Sub idem tempus Germani Equites soluto militiae sacramento dimittebantur, eos autem deducendi cura Porciano Principi demandata erat: cum autem aes militare promissum nondum eis fuisset numeratum, diuturnam in Campania moram trahebant, quam regionem misere depopulati sunt, donec eis debitum solveretur stipendium.

N 5

§. XXIV.

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

§. XXIV.

*Varvicensis Comes ad reddendum
Gratiæ portum a Rege
sollicitatus.*

*Thu. l. 35.
n. 3.*

Postmodum de recuperando Gratiæ Portu, quem Calvinistæ anno prioris Anglis tradiderant, agebatur; id enim inter ceteras pacis conditiones promissum erat: itaque Rex Tubicinem eo misit, qui a Varvicensi Comite hujus oppidi Governatore urbem tradi peteret. Verum Comes respondit, quod mandata Angliæ Reginæ Dominæ suæ expectare cogeretur, cum hanc urbem ejus nomine tueri, ac contra omnes, qui eam aggredi molirentur, propugnare jussus esset: de reliquo autem se paratum declarabat, quod ipse, omnesque ceteri, qui cum ipso essent, potius vitam prodigere, quam deditionem facere vellent. Accepto hoc responso die sexta Julii bellum Elisabethæ Angliæ Reginæ nuntiabatur.

§. XXV.

*Reveniente Comite urbs a Gallis ob-
sessa, captaque.*

*Mem. de
Castell. l. 5.
c. 2.*

Regina Franciæ Administratrix ambas contendentium partes tanta dexteritate ad concordiam revocabat, atque

Sæcul. XVI.
A.C. 1563

atque eo inducebat, ut certatim ad recuperandum Gratiae Portum operam suam mutuo impenderent: quapropter si Catholicis inchoatæ obsidionis honor debetur, Calvinistis ea gloria denegari non valet, quod in obsidionalibus fossis cum ingenti fortitudine decertarint; nam solus Archithalassus, qui ad alios casus Anglorum amicitiam sibi conservare satagebat, huic obsidioni interesse renuit: nihilominus Gratiae Portus die vigesima Julii obsessus die vigesima octava ejusdem Mensis deditioe facta ab Anglis redditus fuit, sequentibus hisce conditionibus. I. Varvicensis Comes urbem cum omnibus belli tormentis, annona, ceteroque apparatu, quem Angli in suo ingressu repererant, Montmorentio Connestabili tradat. II. Pariter omnia navigia, quæ vel ad Regem, vel ejus subditos pertinent, unacum suo apparatu, mercibus, aliisque rebus ad Gallos attinentibus relinquat. III. Eodem momento major turris Connestabili cedatur, ibidemque Galli præfidiarii imponantur, qui tamen nec urbem ingredi, nec Franciæ vexilla ibidem erigere poterunt. IV. Porta, quæ urbem respicit, traditis quatuor obsidibus Varvicensi Comiti relinquatur. V. Altera die mane ex Portus propugnaculo, quod Connestabili tradetur, mili-

Sæcul XVI.
A.C. 1563.

milites egredientur. VI. Utrinque capti absque lytro liberi dimittantur. VII. Comiti, Anglisque, qui in urbe morantur, inde cum omnibus ad se spectantibus discedendi libertas concedetur. VIII. Abibunt intra sex dierum spatium, nisi adversa tempestate prohibeantur. IX. Pro suo discessu Angliæ navibus, aliisque ad deferendas copias destinatis portum intrare, atque eo solvere integrum erit, quin ulla ratione prohiberi valeant.

§. XXVI.

Carolus IX. Tutelam egressus a Rothomagensi Senatu declaratur.

Equidem Regina Galliarum Administratrix inter ceteros pacis articulos Condæ Principi sponderat, quod eidem supremam Regni totius administrationem sub Regis nomine deferre vellet, cum autem haud immerito timeret, ne auctoritas tam amplæ dignitati annexa sibi funesta accideret, hinc illum ab hoc munere exclusit, Regique auctor exstitit, ut se Tutorum potestatem egressum declararet: cum vero Rex nondum decimum quartum ætatis suæ annum penitus expleffet, atque aliunde Parisiensis Senatus nupero edicto, quod Rex tamen tanquam primam suæ potestatis functionem confirmare

mare debuisset, sese constanter oppo-
neret, ac proin ætatis vitium eidem ob-
jiceret, hinc sancitum, ut ad tollen-
das omnes difficultates, quas Parisiens-
fis Curia opponere timebatur, Rex
Rothomagum deduceretur.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Hujus urbis Curia cum facile his
Aulæ Francicæ postulato cederet, Ca-
rolus IX. die decima septima Mensis
Augusti regnorum administrationis su-
scipiendæ capax ibidem declaratur, at-
que in suo sermone, quem hanc in rem
pronuntiabat, inter alia ita effatus est:
„Volo, ut edictum a me conditum, quo
„usque ad Concilii sententiam contro-
„versæ de Religione decisæ fuerint,
„aut aliter ipse decreverim, ab omni-
„bus religiose observetur, illi vero, qui
„illud violaverint, tanquam rebelles,
„& imperia nostra detrectantes, casti-
„gentur: præcipio insuper, ut omnes
„ubique in Urbibus, ac Regni mei pa-
„gis arma deponant: præterea sub pro-
„posita perduellionis pœna prohibeo,
„ne ulli Franciæ Regno subditi, non
„exceptis quidem fratribus meis, post-
„hac in peregrinis ditionibus, nisi pe-
„tita a me venia, aut cum Principibus
„sive fœderatis, sive hostibus secreta
„consilia habeant, illucve me incio
„mittantur: ad hæc peto, ne ulla pe-
„cunia sine jussu meo cogatur, aut con-
„ferre

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

„feratur, edicto ea de re proposito, quod
„in omnibus Regni Curiis promulgari
„volo:„ his dictis Rex Senatores admo-
nebat, ut recte, riteque jus dicant,
suamque conscientiam erga Deum libe-
rent, ita, ut omnes quiete, secureque
degentes in obsequio sibi debito con-
tineantur.

§. XXVII.

*Regina Regni administrationem
abdicans.*

Thuan. l. c.

Tum Hospitalius Cancellarius, pri-
musque Præses orationem habe-
bant, in qua ferme nonnisi ea, quæ
Rex breviter proposuerat, ipsi copiosa
verborum ubertate repetiere. Finito
hoc sermone Regina assurgebat, atque
ultra Regni administrationem ab Ordini-
bus Regni delatam in filii jam ma-
joris manus se consignare declarabat,
ubi in publicam obsequii fidem ibat ad
Regem, qui eam e throno descendens
aperto capite excepit, illamque amplexu
honoravit, ac suscepta hoc ritu Regni
administratione, eandem magis, ac
antea in suæ Matris potestate futuram
dixit, cum vero rursus Rex in solio con-
sedisset, Principes, ac Proceres, qui ad-
erant, ad Regem perrexere, & flexis
in terram genibus ei manum deosculati
sunt.

Per-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Peractis hisce solemnibus portæ aperiebantur, atque multitudo, quæ confluxerat, admittebatur, ubi edictum jam memoratum alta voce a primario Curie Scriba recitabatur, ac more solito ad preces cognitoris Regii illud promulgatum ad acta referebatur. Ceterum inter illos, qui hac in occasione suum Regi obsequium deferebant, notabatur Odetus Colinius Castillionæus Cardinalis, qui quamvis in quodam Purpuratorum Senatu anathemate percussus, ac Cardinalitia, & Episcopali dignitate a Papa exutus fuisset, nihilominus cum omnibus insignibus more Cardinalium comparere audebat, eaque studiose in omnibus solemnitatibus, quinimo etiam tum deferebat, dum anno sequenti cum Isabella Altevilla Lorea sacrilegas nuptias inibat.

§. XXVIII.

Decimarum jura Ecclesiasticis per Regis edictum asserta.

Cum Rex sui juris esset declaratus, Dieppam excurrit, ubi decimarum jura reddebat in favorem Ecclesiasticorum, qui vehementer querebantur, quod indies ipsorum jura everterentur, ac ipsimet semper gravibus opprimerentur vexationibus.

Thuan. l. c.

§. XXIX.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

§. XXIX.

*Parisiensis Curia edictum de majori
Regis ætate acceptare recusans.*

*Mezerai ab-
rege chron.
tom. 5
pag. 125.*

Sub idem tempus ad Parisiensem Senatum edictum, quod idoneam Regis ætatem concernebat, per Ludovicum Sangelasium Lanfacum mittebatur, ut in eadem Curia confirmaretur: verum hi Senatores ob injuriam nuper acceptam tantopere exacerbati videbantur, ut quicquid ab eis peteretur, exequi recusarent, ac suæ repulsæ causas per Christophorum Thuanum primum Præsidem, Nicolaum Prevotium Inquisitionis Præfectum, & Guilielmum Violam Consiliarium Regi exponi juberent: porro eorum rationes erant hæc: „contra morem factum est, ut edictum in quacunque alia Regni Curia promulgetur, nisi prius in Parisiensi, quæ Parium Curia censetur, & Regni Ordinum auctoritatem retinet, vim obtinuerit.„ Ad hæc Rex modeste respondens subjunxit, eorum partes esse, ut morem gererent, ipsiusque jussa exequerentur.

§. XXX.

Regis responsum ad Parisiensis Senatus Deputatos.

His

His præmissis Rex hæc respondit: Sæcul XVI.
 „præcipio, ut non amplius, sicuti A.C. 1563
 „prius cum in minori ætate constitu-
 „tus essem, in posterum mecum a-
 „gatis, nec vos negotiis, quorum co-
 „gnitio ad vos non pertinet, immiscea-
 „tis; nam ad hoc a Regibus Præde-
 „cessoribus meis instituti fuistis, ut in-
 „ter privatos juxta leges, consuetudi-
 „nes, ac Regias Constitutiones æquale
 „jus dicatis: proinde ea, quæ ad publi-
 „cum Regni statum spectant, Regi, ac
 „Senatui ejus relinquatis, nec vos usur-
 „pata per veterem errorem opinione
 „deinceps pro regiis tutoribus, Regni
 „defensoribus, & Lutetiæ custodibus
 „geratis. Deputati accepto hoc re-
 „sponso cuncta ad Curiam referunt, ac
 „Senatores rem in deliberationem voca-
 „bant, cum autem æquali numero non-
 „nulli edictum confirmari, alii vero il-
 „lud rejici opinarentur, nullum desuper
 „decretum fuit conditum, sed continuo
 „Petrus Seguerius Curiae Præses, &
 „Franciscus Dormius Inquisitionum Cu-
 „riae Præfectus ad Regem ablegantur,
 „qui eundem de opinionum varietate
 „certiorem redderent, novasque ratio-
 „nes exponerent. Postea Regina in Or-
 „dinum Senatu edictum promulgari jus-
 „sit, in quo Rex non habuit rationem
 „decreti Parisiensis; nam illud revoca-

Hist. Eccles. Tom. XLVII.   O   vit

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

vit tanquam non legitimum, & factum a iudicibus, ad quos rerum, quæ publicum Regni statum spectant, cognitio minime pertinuit: insuper Rex præcepit, ut edictum, quod in proximo mense Septembri condebatur, in Curia publice lectum promulgaretur sine ulla oppositione, ac sine ulla præscripta conditione, huicque promulgationi interesse tenerentur omnes Curiae Præsides, ac consilarii, nisi morbo, aut legitima alia causa impedirentur, alioquin ad tempus Magistratu summovendi: præterea inhibuit, ne in posterum in controversiam deducere, statuere, & deliberare super decretis a Rege conditis præsumerent. His auditis Curiae Senatores morem gerebant, atque edictum ad acta relatum die vigesima octava Septembris promulgatum est.

§. XXXI.

Regis interdictum de libris absque tuis approbatione non imprimendis.

Insuper Rex die secunda ejusdem Mensis, edito diplomate prohibuit, ne quis libros novos, antequam a Viris, per Regem ad id delegatis examinati sint, & approbati, typis mandet, poena capitis, & bonorum publicatione in eos, qui contra fecerint, constituta.

Hoc

Hoc edictum non modo promulgatum est, ut licentiæ Librariorum quoscunque libros, ac libellos promiscue absque permisso edentium obviaretur, sed potissimum id fiebat, ut tam Guisio Duci, quam Colinio Architalasso faventium furor coerceretur, cum non minus hi, quam illi famosis suis libellis mutuo sese proscinderent.

Sæcul XVI.
A C. 1563.

§. XXXII.

Aliud edictum in favorem Parochorum.

Insuper in favorem Clericorum ex Parisiensi Diœcesi sancitum fuit, ut Sacerdotes, & Parochi a publicis oneribus, militum stationibus, præstanda annona, aliisque, quæ copiis in transitu alendis imperari consueverunt, immunes essent. Hoc edictum eodem die, quo superius diploma, in Senatu fuit promulgatum, illiusque executio, ac cognitio Prætori Parisiensi specialiter demandata: alio autem edicto statutum, ut in quavis Ecclesia Cathedrali, & Collegiata, ubi plures, quam decem Canonici sunt, Magister, aut Scholasticus constituatur, qui juvenes Religionis, ac literarum præceptis imbueret, ita tamen, ut ei cujusdam præbendæ redditus assignentur.

§. XXXIII.

Jacobi Putei Cardinalis obitus.

O 2

Hoc

Sæcul. XVI
A. C. 1563.

Hoc anno die vigesima sexta Aprilis Puteus Cardinalis Romæ mortuus est annos natus sexaginta novem. Is Nicæ in Provincia ex nobili genere ortus Anno Salutis reparatæ millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto nona Februarii primam lucem aspexerat, ac celebris Petri Accoltii inter ævi sui Jurisconsultos longe clarissimi Magisterio usus jurisprudentiæ operam navabat, ac paulopost eidem Petro in suo munere succedebat, quippe a Paulo III. perbenigne receptus Auditor Rotæ creabatur, illudque officium per quindecim omnino annos cum summa laude, ac integritate obibat, donec a Julio III., cui ante Pontificatum amica necessitudine sese adjunxerat, Barenis Archiepiscopus electus est, & difficilimis Pontificatus negotiis adhibitus tandem Anno Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo primo Cardinalis tit. Sancti Simeonis renunciabatur. Seligebatur is etiam ab eodem Pontifice, ut unacum Joanne Baptista Cicada Cardinale bonorum Ecclesiasticorum alienationes contra Constitutionem Pauli II. factas recognosceret, aboleretque, necnon bona emphiteutica, & census quarundam Ecclesiarum in Pontificia ditioe existentium liberaret. Postea sub Pauli IV. Pontificatu ad titulum

tulum S. Mariæ in via translatus, ut Sæcul. XVI.
 riusque, ut vocant, signaturæ Præfe- A.C. 1563.
 ctus, necnon Sacræ Inquisitionis Præ-
 fes, Regniq; Poloniæ, Ordinis Meli-
 tensis, & Carmelitanæ Religionis Pro-
 tector creabatur: postquam vero annis
 plusquam duodecim, absens licet, Ba-
 rensem Ecclesiam rexerat, Anno Do-
 mini millesimo quingentesimo sexage-
 simo secundo eandem Antonio Nepoti
 suo cessit: insuper idem a Pio IV. ad
 Sacrosanctam Tridentinam Synodum
 Legatus, ac Præses, in locum Cardi-
 nalis Seripandi ibidem defuncti nomi-
 uabatur, ast cum itineri se accingeret,
 Romæ obiit. Reliquit is quædam in-
 genii sui monumenta, atque inter ea
 celebrantur decisiones Rotæ, necnon li-
 ber de variatione Monetarum, præter
 plures literas.

§. XXXIV.

Duo Cardinales a Papa creati.

Priusquam Puteus e vivis excefferat, Ciacon.
 aliquot ante Mensibus die sexta Ja- pag. 943.
 nuarii Anno Salvatoris nostri millesimo
 quingentesimo sexagesimo tertio sum-
 mus Pontifex duos creabat Cardinales,
 quorum primus erat Fridericus Gon-
 zaga Friderici L. Mantuæ Ducis, &
 Margaritæ Paleologæ Montferratensis
 Filius; alter vero Ferdinandus Medi-

Sæcul. XVI. cæus a Cosma magno Etruriæ Duce,
 A.C. 1563. & Eleonora Toletana progenitus.

§. XXXV.

*Papa Angliæ Reginam anathemate
 percellere tergiversatus.*

Raynald.

num. 15.

Sanderus

hist. crism.

Angl. lib. 3.

Quamvis Catholica Religio regnante
 Elifabetha nondum aperte in An-
 glia impugnaretur, ægre tamen fere-
 bat Pontifex, quod vera fides ibidem
 non prævaleret: unde quorundam opi-
 nio eo abibat, Reginam anathemati,
 ejus vero Regnum interdicto esse sub-
 jiciendum: interim alii magis mode-
 rati hoc consilium reprobabant, expo-
 nentes, quod hac severitate cuncta fus,
 deque verterentur, atque ipsa Regina
 eo incitaretur, ut contra Catholicos ra-
 biem suam palam exereret. Horum
 consilia secutus est Pontifex, atque ad
 ejus preces Ferdinandus Imperator da-
 tis literis Elifabetham rogabat, quate-
 nus Catholicos Præsules, quos carceri-
 bus detentos affligebat, mitius habe-
 ret, atque tam severum edictum, quod
 adversus Catholicæ Doctrinæ assecclas
 promulgaverat, revocare vellet.

Ad hæc literas Elifabetha respon-
 dit, quod hæc monita reverenter ex-
 cipiatur, atque ad Cæsaris preces atten-
 tum habere velit animum: eapropter
 Ferdinandus denuo ad eandem rescri-
 ptis

psit pro responso tam propitio grates Sæcul. XVI.
A. C. 1563.
repenfurus: data est ejus epiftola die
vigefima quarta Septembris: verum Re-
gina hafce Cæfaris literas flocci ha-
buiffe videtur; quippe firmiter infiftere
decreverat articulis Synodi Londinenfis
anno priori millefimo quingentefimo
sexagefimo fecundo celebratæ, quam
etiam Anno poft Christum natum mil-
lefimo quingentefimo feptuagesimo pri-
mo confirmari juffit.

§. XXXVI.

*Articuli Londinenfis Concilii sub Eli-
fabetha.*

Hi articuli numero erant triginta no-
vem, ex quibus præcipuos subjici-
mus: porro eorum primi quinque ni-
hil a fide Catholica difcrepant, fextus
tamen omnes facræ Scripturæ libros in
Hebræorum Canone non contentos tan-
quam apocryphos rejicit, ut Canonicos
autem admittit omnes novi Testamenti
libros. In decimo articulo adfruitur,
quod poft Adæ peccatum homo non
poffit fe difponere ad fidem, nec quid
Deo acceptum operari absque gratiæ
auxilio. In undecimo justificatio foli
fidei adfcribitur, quamvis in articulo
duodecimo admittatur, quod piæ actio-
nes Deo gratæ fint neceffarii fidei effe-
ctus, ac confecutiones: mox vero in ar-

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

Titulo decimo tertio declaratur, quod omnia opera justificationem præcedentia sint peccata. Articulus decimus quartus rejicit doctrinam de operibus supererogatoriis: Decimus quintus vero vocibus admodum moderatis prædestinationem explicat, atque observat, quod hæc doctrina sit valde periculosa iis, qui curiositate carnali, ac Dei spiritu destituta aguntur, econtra utilis, æ solatii plena existat illis, qui vera pietate animantur. In decimo nono articulo Ecclesia definitur, quod sit visibilis hominum purum Christi Verbum edocentium cœtus, qui tanquam testis, sacrarumque literarum depositarius agnoscitur. In vigesimo primo Generantium Conciliorum infallibilitas rejicitur, æque ac in sequenti Purgatorium, sanctorum invocatio, Sacrarum imaginum, & Reliquiarum cultus.

In vigesimo tertio stabilitur necessitas Ministrorum, qui vocari debent ab iis, quibus vocandi potestas competit. Vigessimus quartus preces in lingua patriæ fandi præcipit. Vigesimo quinto Sacramenta describuntur, quod sint efficacia gratiæ, & benevolentiæ Divinæ signa, per quæ Deus invisibiliter in nobis fidem operatur, excitat, & confirmat. Vigessimus sextus declarat, duo tantum dari Sacramenta a Christo Domino

Domino instituta, nimirum Cœnam, & Baptismum. Vigessimus septimus asserit, Baptismum parvulorum esse retinendum, eoquod Institutioni Christi Domini consonet: Vigessimus octavus docet, quod Cœna non sit nudum signum mutuæ benevolentiae inter Christianos, sed Sacramentum nostræ Redemptionis per mortem Christi Domini, proin illi, qui illud digne, ac cum fide recipiunt, participant Corpori, & Sanguini Domini nostri Jesu Christi. Vigessimus nonus transubstantiationem rejicit, declaratque, quod Corpus Christi Domini nonnisi modo spirituali per fidem in Cœna tradatur, recipiatur, & manducetur, neque ex Christi Domini Institutione hoc Sacramentum asservari, elevari, aut adorari valeat, atque ab impiis, & reprobis non recipiatur Corpus Christi, quamvis hi Corporis ejus Sacramentum manducant. Trigessimus Eucharistiam sub utraque specie præberi præcipit. Trigessimus primus declarat, quod præter Crucis Sacrificium non detur aliud.

In trigesimo secundo Episcopis, Sacerdotibus, & Diaconis connubii libertas conceditur. In trigesimo quarto damnantur illi, qui ritus Ecclesiasticos Dei Verbo non adversos, & auctoritate publica institutos, atque approbatos

Sæcul. XVI.

A C 1563.

Sæcul. XVI. violant, hos tamen mutandi, imo &
A. C. 1563. abolendi facultas Ecclesiis particularibus, aut Nationalibus permittitur. In trigesimo quinto secundus æque, ac primus Homeliarum tomus regnante Eduardo editus approbatur. In trigesimo sexto liber de Archiepiscoporum, & Episcoporum consecratione, necnon de Sacerdotum, & Diaconorum inauguratione sub ejusdem Eduardi Regimine concinnatus approbatur, simulque declaratur, illos, qui juxta hunc ritum post hujus Regis obitum fuere consecrati, ordinatique, legitime initiatos esse. In trigesimo septimo Reginæ adjudicatur suprema potestas in omnes Regni Ordines tam Ecclesiasticos, quam profanos, pronuntiatur tamen, quod hæc auctoritas non se extendat ad Verbi Divini prædicationem, aut Sacramentorum administrationem, sed duntaxat ad jus omnes Ecclesiasticos, profanosque Ordines in suo officio continendi, atque inobedientes, & rebelles puniendi. In trigesimo octavo statuitur, quod Papa nullam in Angliæ Regno auctoritatem possideat. Denique postremus decidit, quod rei mortis pœna affici queant, ac Christiani Magistratum jussu arma deferre, bellumque gerere possint. Ad calcem hujus Articuli Anabaptistæ peruntur, atque contra eos declaratur, quod

quod non cunctorum bona existant omnibus communia, juramentum vero sit licitum.

Sæcul. XVI:
A.C. 1563.

Infuper Regina suum quoque in Romanam Ecclesiam odium exerebat, dum paulo post inducias Anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo tertio cum Gallis initas palam testabatur, se ægro ferre animo, quod Hispaniæ Rex revocato Feria Duce quemdam Episcopum Alvarum de Quadra Aquilanum Antistitem tanquam Legatum decrevisset: hunc ergo satis remisse exceperat Regina, moxque, ac compererat, quod hic Præsul Catholicos Anglos in sua Religione corroborare nitentur, atque cum Cardinalis Poli familia, quam illa immoderato odio infectabatur, arctam foveret amicitiam, sæpius apud Hispaniæ Regem instabat, ut hunc suum Oratorem revocaret: Philippo II. autem renuente ipsa in hunc Præsulem judicii acta instrui moliebatur, falsis innixa accusationibus: ast hujus Episcopi obitus ulterioris invidiæ successum prævertit. Fertur, hunc Præsulem veneno necatum fuisse: e- quidem Philippus hanc injuriam aliquandiu dissimulare videbatur, quini- mo alium adhuc Prælatum tanquam Oratorem in Angliam ablegabat: ve- rum paulopost utrinque hostilem in mo- dum

Sæcul. XVI. dum agi cœptum, unde sat diuturna
A.C. 1563. inter utrumque Regnum dissidia ex-
 oriebantur.

§. XXXVII.

Thuan. l. 35.

Wolffgangi Musculi Lutherani mors.

*Melch.
 Arian vit.
 Theol. Ger-
 man. Surius
 comm
 Spond hoc
 ann. n. 77.*

Inter Scriptores hoc anno mortuos
 pauci reperiuntur, qui circa res Ec-
 clesiasticas suos calamos exercuerunt,
 nam ex his nonnisi quidam numerantur
 hæretici, atque inter eos occurrunt
 Wolfgangus Musculus, & Sebastianus
 Castellion, quorum primus cujusdam
 Doliarii filius Dufæ in Lotharingia pro-
 pe Alsatix fines Anno Domini millesimo
 quadringentesimo nonagesimo septimo
 die octava Septembris natus est. Hic
 Ordinem S. Benedicti in quodam Palati-
 natus Monasterio ætatis suæ anno de-
 cimo quinto ingressus ibidem usque ad
 Annum a Christo nato millesimum quin-
 gentesimum vigesimum septimum persti-
 tit, in quo ad Prioratus officium electus
 est: at Protestantium librorum lectio
 ei Monasticæ vitæ tædium attulit, ideo
 oblatam dignitatem respuit, abjecto-
 que cucullo die vigesima septima De-
 cembris Margaritham Bartam sibi ma-
 trimonio sociavit. Postea Argentinam
 affugiens ad extremam paupertatem
 redigebatur, unde Textoris opificium
 addiscere coactus, uxorem suam, ut
 in

in cujusdam Pastoris domo famulam
 ageret, compulit, cum autem ille Tex-
 tor, cui operam suam locabat, esset
 Anabaptista, Musculus eidem hujus
 sectæ iniquitatem tam acerbis verbis
 exprobrabat, ut ab hoc suo opifice do-
 mo ejiceretur: eapropter Musculus in
 munienda Argentinensi urbe operarium
 agere cogebatur, verum Martinus Bu-
 cerus tam abjectam hujus Viri, qui eru-
 ditione, ac ingenii acie clarebat, con-
 ditionem miseratus, tantum effecit, ut
 Musculus in Pago Dorlisheimensi Ludi-
 magister eligèretur, postea autem Bu-
 cerus eundem ad suas ædes accersens,
 atque alimenta suppeditans, suos
 libros transcribendos eidem committe-
 bat: verum Argentinæ subsistens, cum
 quondam Religiosum contra novos er-
 rores in suo sermone declamantem ex-
 ciperet, hunc Prædicatorem palam ob-
 jurgans eundem e suggestu descendere
 compulit, atque ipse ejus loco cathed-
 ram conscendens doctrinam a Religioso
 propolitam impugnavit, cum tanto po-
 puli applausu, ut Lutheri affectu in ea-
 dem urbe commorantes anno a partu
 Virginis millesimo quingentesimo tri-
 gesimo primo illum in suum Pastorem
 nominari peterent: hoc itaque munere
 auctus, as ferme octodecim annis fun-
 ctus græcum idioma didicit, at cum
 exiguo

Sæcul. XVI.
 A.C. 1563.

Sæcul. XVI. A.C. 1563. exiguo admodum progressu, imo nequidem melius latinam linguam calabat, quamvis quidam illum majori lingue hebraicæ peritia imbutum referant. Postea Anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo octavo ad Helvetios profectus, aliquamdiu Constantiæ, Basileæ, Tiguri, & apud Sangallenses hærebat, tandem vero Bernæ Theologiam tradere jussus ibidem hoc anno supra millesimum quingentesimo sexagesimo tertio annos natus sexaginta sex obiit.

§. XXXVIII.

Opera ab hoc Scriptore edita.

Hic Vir erat in labore assiduus, atque in literis eruditus, pluraque opera typis vulgabat, inter quæ illius versiones ex Græco in latinum factæ unice propter integritatem, & styli simplicitatem commendantur: quia ea, quæ intellexerat æque, ac illa, quæ ingenio suo assequi non valuit, pro viribus suis exprimere studuit, nihilque Auctori- bus, quorum opera transtulit, aut de suo addidit, aut ex illis refecuit. Hac ratione S. Chrystomi commentarios in Epistolas Divi Pauli ad Romanos, ad Ephesios, Philipenses, Colossenses, & Thes-salonicenses vertebat, prout etiam aliqua ex S. Basilii operibus, atque ejusdem

dem Patris scholia in Psalmos, necnon plures sanctorum Athanasii, & Cyrilli tractatus præter Historiam Ecclesiasticam Eusebii, Socratis, Sozomeni, Theodreti, & Evagrii. Cetera opera, quæ ipse labore improbo concinnaverat, erant duo sermones *de Missa Papistica*, quos in comitiis Ratisbonæ Anno millesimo quingentesimo quadagesimo primo habitis pronuntiabat, typisque vulgabat primo Wittembergæ, & postea Augustæ unacum quadam additione circa Missæ abusus. Adversus hoc opus Anno Salvatoris millesimo quingentesimo quadagesimo quarto Cochlæus calamum stringens illud solide confutabat, mox vero prodiit *Anticochleus*, quem Musculus latino, & teuthonico sermone Augustæ eodem anno vulgabat: insuper idem elucubravit quinto post anno quatuor Dialogos sub nomine *Eutychie Myon*, præter alium ejusmodi libellum sub titulo *Prosceri* circa quæstionem, an Protestantes exterius Pontificis superstitionibus interesse valeant? Ceterum ejus Commentarius in Psalmos Anno Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo, alius vero in Genesim circa annum Domini millesimum quingentesimum quinquagesimum quartum, denique sequenti anno ejusdem dilucidationes in epistolam Divi Pauli ad Romano,

&

Sæcul. XVI.
A. C. 1563.

Sæcul. XVI. & quarto post anno illius notæ in duas
A. C. 1563. Epistolas ad Corinthios typis vulgaræ
 prodierunt: Anno autem millesimo
 quingentesimo sexagesimo primo ejus
 commentarii in epistolas ad Galatas, &
 Ephesios publicam lucem aspexere: ce-
 teri autem tractatus, quibus in epi-
 stolas ad Philippenses, Colossenses,
 & Thessalonicensis, necnon in prima
 capita epistolæ primæ ad Timotheum
 commentatus est, nonnisi post Musculi
 obitum ab ejus hæredibus in lucem
 edebantur. Elucubrabat etiam *locos*
 communes, in quo labore decem an-
 nos insumpsit, ac tandem hoc opus
 Anno millesimo quingentesimo sexage-
 simo vulgavit: verum in hoc Viro in-
 gens opinionis suæ varietas deprehendi-
 tur; quippe postquam Zwinglii sectam
 in Wittembergensi concordato ejurave-
 rat, rursus eidem nomen dedit, post-
 quam Augustam sese recepit.

§. XXXIX.

Sebastiani Castallionis obitus.

Thuan. l. 35. Sebastianus Castallion, seu Castilion
Daniel He- ex Allobrogum, seu ex Delphinatu,
ret. de clar. aut Sabaudia ortus ab anno Domini
Interp. Beza millesimo quingentesimo quadragesimo
in vita Cal- usque ad quadragesimum primum Ar-
vini ad gentinæ morabatur, ubi cum Calvino
ann. 1544. amicitiam contrahens, ab eoque magni
pag. 372. habi-

habitus in ejus ædes recipiebatur, il- Sæcul. XVI.
 liasque opera in Collegio Genevensi Re- A. C. 1563.
 ctor nominatus est, quo etiam munere
 per tres annos fungebatur: anno au-
 tem Christi millesimo quingentesimo
 quadragesimo quarto aliud domicilium
 quærere, suumque officium abdicare
 coactus est, eo quod privatas quasdam
 opiniones propugnasset, quamvis Cal-
 vinus datis literis testatus esset, quod
 sponte sua Rectoris munere abierit, ac
 tanta prudentia se gesserit, ut Pastoris
 officio dignus haberetur, illumque ab
 hoc munere unice privata quædam opi-
 nio, quam circa Cantica Canticorum,
 & articulum de descensu Christi ad in-
 feros tenuisset, præpedierit, atque hæc
 unica fuerit causa, ob quam Geneva
 discessisset.

§. XL.

*Ejusdem Latina, & Gallica Sacræ
 Scripturæ versio.*

Cum Castalio idiomatum, & præci- Henrici
 pue hæbraici peritia clarus esset; Etien apol.
 sacras literas latine, & Gallice reddere d' Herod.
 aggrediebatur, cujus tamen labor a l. 1. c. 14.
 quibusdam commendatus, ab aliis vero pag. 96.
 damnatus fuerat: nam præprimis ab Simon hist.
 omnibus in sua latina versione redar- critiq. du V.
 guebatur, quod infusa Religiositate Test. l. 2.
 nonnisi purioris latinitatis voces ad- c. 25. p. 349.
Hist. Eccles. Tom. XLVII. P hibere

Sæcul. XVI. hibernæ studens loco *Angeli, Baptismi,*
A.C. 1563. *Ecclesiæ, Synagogæ* posuerit, *Genium, lo-*
tionem, Rempublicam, Collegium, plura-
 que alia: insuper eidem crimini datum,
 quod in sua versione Gallica in opposi-
 tum vitium declinans vocibus triviali-
 bus, & barbaris usus fuerit, quamvis
 in hoc minus, ac plures asserebant, er-
 rasse videatur. Ceterum latinam suam
 versionem Anno Domini millesimo quin-
 gentesimo quadragésimo secundo Ge-
 nevæ inchoavit, eique postremam ma-
 num Anno a partu Virgineo millesimo
 quingentesimo quinquagesimo, Basileæ
 admovit, quam etiam Anno sequenti
 typis vulgavit, illamque Eduardo An-
 glia Regi nuncupavit, anno autem
 millesimo quingentesimo quinquagesimo
 quarto eam secundo, ac demum tertio
 prælo circa annum Domini millesimum
 quingentesimum quinquagesimum sex-
 tum subjecit: editio tamen Anno Sal-
 vatoris millesimo quingentesimo septua-
 gesimo tertio facta ceteris magis cele-
 bratur. Versio denique Gallica Hen-
 rico II. nuncupata Anno post Christum
 natum millesimo quingentesimo quin-
 quagesimo quinto Basileensibus literis
 excusa prodiit, latina vero versio ite-
 rato prælo unacum additionibus Lipsiæ
 vulgata fuit.

Porro

Porro Castallio relicta Geneva Basileam contendit, ubi linguam Græcam tradere jussus, reliquos vitæ suæ dies ibidem transegit, donec die vigesima nona Decembris anno ætatis suæ quadragesimo octavo decederet ex lue pestilenti, quæ hoc anno vehementer per totam Germaniam grassata est, adeo, ut Francofurti, Norimbergæ, Magdeburgi, Hamburgi, Dantisci, & per civitates Vandalias, ac maritimas in autumno uno plusquam trecenta millia hominum hæc contagies absumeret: porro Castallio sepultus est in Majori Ecclesia Basileensi, funus curantibus tribus Polonis nobilibus, qui olim ejus Scholam frequentantes, Magistri sui monumentum honorifica inscriptione decorabant.

§. XLI.

Alia ejusdem Auctoris opera.

Hic idem Scriptor Basileensibus literis excudi curabat quatuor Dialogorum libros, in quibus celebriores sacri Codicis historię eleganti sermone latino descriptæ continentur, hocque opus postea iterato prælo prodiit: elucubrabat pariter anno reparatæ salutis millesimo quingentesimo quadragesimo sexto unacum annotationibus Sybillarum carmina, quæ ipse versibus, ut vocant,

P 2

cant,

Sæcul XVI.
A. C. 1563.

*Epit. Bibl.
Gesneri
pag. 745.*

Sæcul. XVI
A. C. 1563

cant, heroicis unacum Moyſis Prophetæ libris latine reddidit. Poſtea anno Chriſti milleſimo quingentefimo quadra- geſimo ſeptimo Davidis Pſalmos, cete- raque omnia ſacræ Scripturæ Cantica in latinum idioma tranſtulit: anno au- tem Domini milleſimo quingentefimo quadrageſimo octavo typis vulgabat quoddam in S. Joannis Baptiſtæ vitam poema græcum, necnon aliud latinum, quod Jonæ Prophetæ paraphraſis eſt: inſuper plures celebris Ochini tractatus italice ſcriptos, ac nominatim triginta illius Dialogos, qui tantos concitabant tumultus, latinitate donabat, ejus ta- men adnotationes in epiſtolam ad Ro- manos a Baſileenſi Senatu fuerunt dam- natæ, eoquod in illis errores circa præ- deſtinationem, & gratiam deprehende- rentur: nihilominus eas Gallice reddi- tas in vulgus ſpargere non dubitabat. Accuſabatur etiam de Enthufiaſmo, cui accuſationi occaſionem dedit per- verſionem libri, cui titulus, *Theologia Germanica*, quem librum Phanatiſmo plenum ipſe ſub nomine *Joannis Theo- philii* latine reddidit, quamvis ex hujus libri lectione quamplurimi in Belgio ſe- ducti fuerint. Præterea anno poſt Chri- ſtum natum milleſimo quingentefimo quinquageſimo octavo apologiam edi- dit. in qua de duobus Calvini libellis queri-

queritur, quorum primus anno Incar-Sæcul. XVI.
 nationis Dominicæ millesimo quingen- A. C 1563.
 tesimo quinquagesimo septimo excusus
 inscribatur: *responsum ad quasdam ca-*
lumnias, & blasphemias &c. alter vero
 latine anno sequenti editus hunc titu-
 lum præferebat: *calumnice cujusdam*
Nebulonis. In hac apologia profitetur
 Castallio, quod duos libros, quos Cal-
 vinus ei adscripserat, nunquam con-
 spexerit, insuper non modo ea, quæ
 in sacro Evangelio contra fratris sui ca-
 lumniatorem pronuntiantur, eidem ob-
 trudit, sed etiam ei objicit illa, quæ
 ipse Calvinus in vita Christiani scripta
 reliquerat; speciatim vero impactum
 sibi crimen furti, perfidiæ, crudelita-
 tis, & blasphemix diluit: ceterum ex
 iis, quæ ad objectum furti scelus re-
 spondet, ipsum summa egestate fuisse
 pressum manifeste colligitur.

§. XLII.

*Carolus Molinæus Lugduni captus,
 ac demum liber dimissus.*

Hoc item anno Carolus Molinæus Ju-
 risconsultus, cujus jam supra me-
 meminimus, novo rursus infortunio ve-
 xabatur; cum enim ob tumultus anno
 priori Parisiis exortos die tertia Junii
 unacum uxore sua secundis nuptiis sibi
 juncta nomine Joanna Viviera, suisque
 P 3 proli-

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

prohibus urbe excedere compelleretur, atque insuper suas ædes Parisiis, nec non suam villam, quam ruri habebat, expilatas cerneret, nullibi tutum reperiebat asylum nisi in Aurelianensi civitate, quam tum Calvinistæ sibi subjecerant, cum vero eadem urbs post Guisii Ducis obitum inita pace Regi reddita fuisset, Molinæus Lugdunum secessit, cui urbi Subisus hæreticorum nomine præerat. In hac civitate Molinæus Decalogum suum juxta textum hebraicum unacum marginalibus notis ex sacro Codice depromptis prælo subjecit, nec minus imprimi fecit catechismum, & apologiam contra quemdam libellum, cui titulus: *defensio civilis, & militaris Innocentium, & Ecclesie Christi*. Ceterum ex hoc ipso catechismo, aliisque libris ab eo editis Lugdunenses Pastores ansam arripiebant, ut illum comprehendere, ac carceri mandari curarent, quod & factum est anno Salvatoris nostri millesimo quingentesimo sexagesimo tertio die decima nona Junii: cum autem Subisus eidem Judices assignasset, coram quibus juxta legum præscripta responderet, vigesimo post captivitatem die libertati redditus, atque ad anni sequentis initium Parisios rediit.

§. XLIII.

§. XLIII.

Sæcul. XVI.

A. C. 1563.

*Theologicæ Facultatis oppositio de
Religiosis præter consuetum nu-
merum non admittendis.*

Sub idem tempus Parisiensis Facultas
Theologica quædam condidit sta-
tuta circa numerum Religiosorum Men-
dicantium, qui ad Facultatis gremium
recipiendi essent; cum enim plures
hunc honorem obtinere quærent, ac
Regis, Principum, & Procerum patro-
cinium hanc in rem sibi conciliare sa-
tagerent, hinc Facultas sese cum tanta
vehementia illis opponebat, ut die de-
cima septima Februarii, cum Coignet-
tus Regii Procuratoris Generalis literas
deferret, quibus quemdam Ordinis
S. Dominici Religiosum nomine *Impe-
ratorem* admitti petiit, mox ad solam
hanc propositionem omnes Doctores se-
dibus suis assurgentes abirent, ac ne-
quidem desuper deliberare vellent: se-
cunda vero Junii die eadem Facultas
Sorbonæ congregata audiebat Cardi-
nalis Borbonii, Montpenserii Ducis, &
Burdini Procuratoris Generalis literas,
in favorem duorum Dominicanorum scri-
ptas, hi enim præter morem Faculta-
tis Doctoribus aggregari petebant: ve-
rum ea res ad Deputatos remittebatur.
Denique die decima quinta Octobris

*Argentre
coll. Jud.
tom. 2.
pag. 335.
& seq.*

Sæcnl. XVI
A.C. 1563.

conventu habito epistola Cancellarii Hospitalii prælegebatur, qui eandem gratiam pro alio ejusdem Ordinis Religioso nomine Campono exorabat; itaque Deputati nominantur, qui Cancellario exponerent, quod ejus petitio facultatis statutis adversaretur.

§. XLIV.

Morlasiensis Antitrinitariorum Synodus.

*Hist. reform.
Ecl. Pol.*

Mense Junio hujus anni Antitrinitarii, qui jam antea Pinczoviæ plura, prout meminimus, habebant conventicula, Morlasi Vilnensis Palatinatus urbe aliam habebant Synodum, ubi convenerunt viginti duo sectæ hujus Ministri, qui decretum condebant adversus cunctos dogma Dei unius, ac trini in Personis propugnantes: porro hoc decreto velut classico potissimas spurix reformationis Ecclesias contra Sanctissimæ Triadis Mysterium excitabant, adeo, ut quamplurimi Ministri, Magistratus, Nobiles, Equites, Gubernatores, Palatini; ac secretioris Senatus Consilarii tam in majori, quam minori Polonia, Lithuania, Russia, Podolia, Volinia, Prussia, Moravia, Silesia, & Transylvania novum Arianismum palam profiterentur, atque Divinitatem, æqualitatem, & Christi con-

consubstantialitatem impugnarent: e-
 nimvero si horum factio inter Ecclesiæ
 Romanæ hostes ceteris potentia, ac
 numero non prævaluit, saltem Calvi-
 nistis, illisque, qui se Evangelicos dicti-
 tabant, magis terribilis evasit: eapro-
 pter ut hæc secta aut everteretur, aut
 saltem coerceretur, hi Sigismundum
 Augustum Poloniæ Regem supplices
 adibant, petentes, ut illis cum omni-
 bus Sanctissimæ Trinitatis hostibus pub-
 lica in arenam descendendi facultatem
 concederet: cum ergo Antitrinitarii
 idem exoptarent, hinc ejusmodi pub-
 lica disputatio illis Anno Domini mil-
 lesimo quingentesimo sexagesimo quinto
 concessa est.

§. XLV.

*Ochinus Tiguro pulsus, ac in Polo-
 niam veniens.*

Jam antea Bernardinus Ochinus fidei
 Catholicæ defertor, postquam anno
 Domini reparatæ Salutis millesimo quin-
 gentesimo sexagesimo tertio Tigurina
 Urbe pulsus erat, Schafusium venit, ubi
 Lotharingum Cardinalem Roma redu-
 cem invisens ab eo durius excipieba-
 tur, inde vero Poloniam versus arrepto
 itinere per Moraviam ibat, quæ tum
 Provincia commune Anabaptistarum,
 & novorum Arianorum asylum erat.

*Simler in
 vita Ochini
 Sand. Bibl.
 Antitr. Gra-
 tian. vit.
 Card. Com-
 mend. l. 2.
 pag. 9.*

Sæcul. XVI. Ibidem cum Lelio Socino, Alciato,
A.C. 1563. aliisque sæpius conferebat, ac in Po-
 loniam delatus, cum ibi jam cognitus
 esset, in quadam spurixæ reformationis
 Ecclesia prope Cracoviam Minister crea-
 batur: cum autem quidam Itali Merca-
 tores Virum visendi curiositate impulsi
 eundem e suggestu declamantem au-
 dire desiderarent, ut proprio aurium
 testimonio intelligere possent, an idem,
 qui suis sermonibus tantam nominis
 sui famam per universam Italiam sibi
 comparaverat, adhucdum pari eloquen-
 tia insignis esset: ait illum, postquam
 cum eo versari cœperant, tanquam
 hominem reapse fanaticum experiebantur;
 quippe se verum esse Christi Apo-
 stolum jactitabat, & plures labores,
 ac ærumnas pro nomine, & Dei gloria,
 necnon pro dilucidandis fidei mysteriis
 sustinuisse dicebat, quam ullus Aposto-
 lorum: affirmabat quoque, quod ipsius
 doctrinæ, quamvis ei Deus, quemad-
 modum Apostolis, non concesserit mi-
 raculorum donum, non minor fides sit
 habenda, eoquod re ipsa ipsi hoc do-
 num Deus dederit.

§. XLVI.

*Errores in Polonia ab Ochino
 sparsi.*

Insu-

Insuper in Polonia errores, qui in ejus dialogis, aliisque libris continentur, in vulgus spargebat, atque inter ceteros asseribat, quod nunquam Spiritum sanctum esse Deum in sacris Paginis legerit, ac libentius ad suum monasterium redire quam hunc Articulum credere velit: præterea sequentes etiam prædicabat Blasphemias. I. Christus non est magnus ille Deus, sed duntaxat Filius Dei, hoc autem ei ideo tantum convenit, quia plus, quam ceteri homines, a Deo fuit dilectus, atque honoratus. II. Christus nonnisi ex adulatione, & mero Monachorum invento appellatur Deus. III. Sicuti Maria duntaxat adulandi studio vocatur Mater Dei, Regina cœli, atque Angelorum Domina, ita etiam per meram adulationem Monachi stabilierunt, & Christum prædicarunt consubstantialem, coæternum, & suo Patri coæqualem. IV. Homo conjugatus, qui sterilem, atque ægrotam, vel fastidiosæ iudolis mulierem duxit, confestim a Deo continentia donum petere debet, atque hoc donum, si illud in fide postulaverit, obtinebit: si vero Deus illud non concedit, aut ad illud cum fructu petendum fidem necessariam denegat, absque peccato ejusmodi homo sequi poterit impulsus, quem certo a Deo provenire cognoscet. §. XLVII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1563.

Gratian l. c.

Sæcul. XVI.

A.C. 1563.

§. XLVII.

Ochinus Commendoni opera e Polonia ejectus.*Gratian. l. c.
Hist. Ref.
Pol. c. 4.
pag. 110.*

Perniciosa hæc dogmata Ochinus eo tempore in Polonia spargebat, dum Anno Salvatoris nostri millesimo quingentesimo sexagesimo quarto Commendonus tanquam Pii IV. Pontificis Nuntius ad Sigismundum Augustum ablegatus in hoc regnum venerat, qui etiam hunc fidei desertorem, omnesque reliquos, qui unacum eo periculosas hæc opiniones in Regno divulgabant, vehementer impugnabat, ac cum illum sæpius de sua hæresi coram Rege, ac præcipuis Aulicis accusasset, palam a Senatu ei jus dici petebat, remque tam potenter urgebat, ut ab eodem Senatu edictum obtineret, vi cuius omnes hæretici exteri nulla mora e regno excedere jubebantur. Hoc edictum anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto integra fide executioni mandabatur, præcipue erga novos hosce Arrianos, qui natione Poloni non erant: itaque Ochinus, cum se præcipuam hujus tempestatis causam esse haud ignoraret, in Moraviam secessit, nequicquam sollicitantibus quibusdam Polonis Proceribus, qui grave hujus hæretici senium, ægritudinem,

ac

ac ingenii dotes miserati illum in Regno detinere nitebantur, pollicitatione facta, quod juncta suorum amicorum opera apud Regem deprecari vellent, ut is in ejus gratiam legis severitatem temperaret.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

§. XLVIII.

Ochinus in Moraviam affugiens, ibique peste sublatus.

Verum Ochinus pro hoc obsequio grates rependens in Moraviam contendit: ast in itinere adhuc constitutus Pinczoviæ, ubi a Philippovio pertinaci Unitario omni obsequiorum genere honoratus diversabatur, suas proles ex pestilentia morbo amisit: paulo post autem iter suum Moraviam versus profectus, ac Slakoviam veniens tertio post mense anno ætatis suæ septuagesimo septimo decessit. Hic fuit exitus Bernardini Ochini, quo certe haud alius magis ætate sua Ministerium prædicationis extollebat, nemo autem illo plus in fidei dogmatibus inconstans, deprehendebatur.

Grat. l. c.

§. XLIX.

Bernardini Ochini opera.

Primum ingenii sui experimentum, quo Ochinus calamum suum exercebat, erat apologia, qua suam a fide,

Sand. in
Bibl. Antitrin. p. 3. 1564.

&

Sæcul. XVI. & Religione defectionem vindicare nitentur, postquam Genevam aufugerat: postea Italo idiomate vulgabat suos sermones in quatuor minoris formæ voluminibus collectos, quos ipse, priusquam Ordinis sui habitum exuerat, ad populum dicebat: cum autem in illis Protestantium errores circa justificationem, pias actiones &c. deprehendantur, præsumendum est, illos in Germania, ubi editi fuerant, depravatos esse. Reliquit etiam posteris suos sermones in epistolam Divi Pauli ad Galatas, necnon expositionem epistolæ ad Romanos, præter sermones circa liberum arbitrium, prædestinationem, libertatem Dei: insuper scripsit apologias contra Ecclesiam Romanam in quinque libris comprehensas, quas Sebastianus Castallio latine reddidit: edidit præterea dialogum circa Purgatorium, disputationem de præsentia Reali Christi Domini in Eucharistia, necnon Catechismum: Ex cunctis autem hisce operibus Italice scriptis, aliqua in latinum, plura vero in utrumque idioma in Germania fuere translata, sicut etiam Dialogi ab ipso Ochino fuere in lingua Italica elucubrati, ac primum a Castallione latine redditi: non autem singularem scripsit tractatum de polygamia, prout tamen scriptorum non pauci

pauci perperam affirmabant; de hoc enim argumento Ochinus duntaxat egit in suo vigesimo primo dialogo. ob quem sibi etiam maximas accersebat molestias. Ceterum uxore sua erat orbatus, annumque agebat ætatis sexagesimum sextum, quando hunc dialogum unacum ceteris vulgabat. Denique scripsit etiam præter quinque sacras declamationes alios tres sermones, ubi de Christiani Principis officio agit.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

§. L.

Pii IV. Bulla pro Tridentinæ Synodi confirmatione.

Cum tandem ineunte hoc anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto Pii IV. sententia prævaleret contra eos, qui Concilii Tridentini confirmationem præpedire nitebantur, hincidem Pontifex confirmationis diploma confici iussit, quod etiam die vigesima sexta Januarii præsentate toto Cardinalium Collegio solemni ritu promulgatum fuit his conceptum verbis:

Labb. Coll.
Conc. to 14.
p. 939. Et seq.

„Pius Episcopus Servus Servorum
„Dei ad perpetuam rei memoriam.

„Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiam.

„cordiam.

Sæcul. XVI. „cordiarum, & Deus totius consolatio-
 A.C. 1564. „nis, qui respicere dignatus Ecclesiam
 „suam sanctam tot procellis, & tempe-
 „statibus agitatum, atque vexatum, &
 „gravius in dies laborantem, apto tan-
 „dem ei subvenit, optatoque remedio.
 „Ad plurimas, perniciosissimas hæreses &
 „extirpandas, ad corrigendos mores, &
 „restituendam Ecclesiasticam discipli-
 „nam, & pacem & concordiam chri-
 „stiani populi procurandam, indictum
 „jam pridem in civitate Tridentina
 „Oecumenicum, & Generale Concilium
 „a piæ memoriæ Paulo III. Præde-
 „cessore nostro, & Sessionibus aliquot
 „habitis cœptum fuerat, ab ejus au-
 „tem Successore Julio in eandem ur-
 „bem revocatum, post alias Sessiones
 „celebratas, variis impedimentis, &
 „difficultatibus objectis, ne tum qui-
 „dem peragi potuerat: itaque diutius
 „intermissum fuerat, non sine maximo
 „mærore piorum omnium, cum quoti-
 „die magis Ecclesia ejusmodi reme-
 „dium imploraret. Nos autem post
 „susceptum Sedis Apostolicæ regimen,
 „tam necessarium, ac salutare opus, si-
 „cut pastoralis sollicitudo monebat, di-
 „vinæ misericordiæ fiducia perficere
 „aggressi, adjuti pio studio Charissimi
 „in Christo Filii nostri Ferdinandi Ro-
 „manorum Imperatoris electi, & alio-
 „rum

„rum christianorum Regum, Rerumpu-
 „blicarum, ac Principum, tandem con-
 „secuti fumus, quod nec diurnis, nec
 „nocturnis curis elaborare destitimus,
 „quodque a Patre luminum assidue pre-
 „cati fumus: cum enim eam in Ur-
 „bem undique ex Christiani nominis
 „nationibus convenisset, nostris convo-
 „cata literis, & sua etiam ipsorum pie-
 „tate excitata, Episcoporum, & aliorum
 „insignium Prælatorum maxima, & Oe-
 „cumenico Concilio digna frequentia,
 „præter plurimos alios pios, & sacra-
 „rum literarum scientia, divinique, &
 „humani juris cognitione præstantes
 „viros, præsidentibus ipsi Synodo Se-
 „dis Apostolicæ Legatis, nobis adeo
 „Concilio libertati faventibus, ut etiam
 „de rebus Sedi Apostolicæ proprie re-
 „servatis liberum ipsi Concilio arbi-
 „trium per literas, ad Legatos nostros
 „scriptas, ultro permiserimus, quæ de
 „Sacramentis, & aliis rebus, quæ qui-
 „dem necessariæ visæ sunt, tractanda,
 „definienda, & statuenda restabant, ad
 „confutandas hæreses, ad tollendos ab-
 „usus, & emendandos mores a Sacro-
 „sancta Synodo summa libertate, dili-
 „gentiaque tractata, & accurate, ac ma-
 „ture admodum definita, explicata, sta-
 „tuta sunt. Quibus rebus perfectis,
 „Concilium tanta omnium, qui illi in-
 „ter-

Sæcul. XVI.
 A.C. 1564.

Hist. Eccles. Tom. XLVII.

Q „ter-

Sæcul. XVI. „terfuerunt, concordia peractum fuit, ut
A.C. 1564. „consensum eum plane a Domino esse
 „ctum fuisse constiterit, idque in no-
 „stris, atque omnium oculis valde mi-
 „rabile fuerit, pro quo tam singulari
 „Dei munere supplicationes statim in
 „alma hac Urbe indiximus, quæ ma-
 „gna cleri, & populi pietate celebratæ
 „fuerunt, laudesque, & gratias divinæ
 „Majestati merito persolvendas curavi-
 „mus: cum ejusmodi Concilii exitus
 „spem magnam, & prope certam attu-
 „lerit, fore, ut majores indies fructus
 „ad Ecclesiam ex ipsius Decretis, con-
 „stitutionibusque perveniant. Cum au-
 „tem ipsa sancta Synodus pro sua erga
 „Sedem Apostolicam reverentia anti-
 „quorum etiam Conciliorum vestigiis
 „inhærens, Decretorum suorum o-
 „mnium, quæ nostro, & Prædecesso-
 „rum nostrorum tempore facta sunt,
 „confirmationem a nobis petierit, De-
 „creto de ea re in publica Sessione fa-
 „cto: Nos ex legatorum literis prius,
 „deinde post reditum eorum, ex iis, quæ
 „Synodi nomine diligenter retulerunt,
 „postulatione ipsius Synodi cognita, ha-
 „bita super hac re cum venerabilibus
 „Fratribus nostris, sacrae Romanæ Ec-
 „clesiæ Cardinalibus, deliberatione ma-
 „tura, sanctique Spiritus imprimis au-
 „xilio invocato, cum ea decreta omnia
 „catho-

Sæcul. XVI.

A. C. 1564.

„catholica, & populo christiano utilia,
 „ac salutaria esse cognoviffemus, ad Dei
 „omnipotentis laudem, de eorundem
 „Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu
 „in Conſiftorio noſtro ſecreto, illa omnia
 „& ſingula auctoritate Apoſtolica ho-
 „die confirmavimus, & ab omnibus
 „Chriſti Fidelibus ſuſcipienda, ac ſer-
 „vanda eſſe decrevimus; ſicut harum
 „quoque literarum tenore ad clariorem
 „omnium notitiam confirmamus, & ſu-
 „ſcipi, obſervarique decernimus. Man-
 „damus autem in virtute ſanctæ obe-
 „dientiæ, & ſub pœnis a ſacris Canoni-
 „bus conſtitutis, aliisque gravioribus,
 „etiam privationis, arbitrio noſtro infli-
 „gendis, univerſis, & ſingulis venerabi-
 „libus fratribus noſtris Patriarchis,
 „Archiepiſcopis, Episcopis, & aliis qui-
 „busvis Eccleſiarum Prælatiſ, cujus-
 „cunque ſtatus, gradus, ordinis, & di-
 „gnitatis ſint, etiamſi Cardinalatus ho-
 „nore præfulgeant, ut eadem Decreta
 „& Statuta in Eccleſiis ſuis, civitati-
 „bus, & Diœceſibus, in judicio, & ex-
 „tra judicium diligenter obſervent, &
 „a ſubditis quibuſque ſuis, ad quos quo-
 „modolibet pertinent, inviolabiliter fa-
 „ciant obſervari: contradictores quos-
 „libet, & contumaces per ſententias,
 „cenſuras, & pœnas Ecclæſiaſticas e-
 „tiam in ipſis Decretis contentas, ap-

Q 2

„pel-

Sæcul. XVI. „pellatione postposita compescendo :
 A.C. 1564. „invocato etiam, si opus fuerit, brachii
 „sæcularis auxilio. Ipsum vero cha-
 „rissimum Filium nostrum Imperato-
 „rem electum, ceterosque Reges, Res-
 „publicas, ac Principes christianos mo-
 „nemus, & per viscera misericordiæ
 „Domini nostri JEsu Christi obtestamur,
 „ut, qua pietate Concilio per Oratores
 „suos affuerunt, eadem pietate, ac pari
 „studio, divini honoris, & populorum
 „suorum salutis causa, pro Sedis quo-
 „que Apostolicæ, & sacræ Synodi re-
 „verentia, ad ejusdem Concilii exequen-
 „da, & observanda Decreta, Prælati,
 „cum opus fuerit, auxilio & favore suo
 „adsint, neque adversantes sanæ, ac sa-
 „lutari Concilii doctrinæ opiniones a
 „populis ditionis suæ recipi permittant,
 „sed eas penitus interdiciant. Ad vi-
 „tandam præterea perversiõnem, &
 „confusionem, quæ oriri possent, si unicui-
 „que liceret, prout ei liberet, in Decre-
 „ta Concilii commentarios, & interpre-
 „tationes suas edere, Apostolica au-
 „ctoritate inhibemus omnibus, tam
 „Ecclesiasticis personis, cujuscunque sint
 „Ordinis, conditionis, & gradus, quam
 „laicis, quocunque honore, ac potesta-
 „te præditis, Prælati quidem sub in-
 „terdicti ingressus Ecclesiæ, aliis vero,
 „quicunque fuerint, sub excommunica-
 „tionis

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.

„tionis latæ sententiæ pœnis, ne quis
 „sine auctoritate nostra audeat ullos
 „commentarios, glossas, annotationes,
 „scholia, ullumve omnino interpreta-
 „tionis genus super ipsius Concilii De-
 „cretis quocunque modo edere, aut
 „quidquam quocunque nomine, etiam
 „sub prætextu majoris Decretorum cor-
 „roborationis, aut executionis, aliove
 „quæsito colore, statuere. Si cui vero
 „in eis aliquid obscurius dictum, & sta-
 „tutum fuisse, eamque ob causam in-
 „terpretatione, aut decisione aliqua e-
 „gere visum fuerit, ascendat ad locum,
 „quem Dominus elegit, ad Sedem vi-
 „delicet Apostolicam, omnium fidelium
 „Magistram, cujus auctoritatem etiam
 „ipsa sancta Synodus tam reverenter a-
 „gnovit. Nos enim difficultates, & con-
 „troversias, si quæ ex iis Decretis or-
 „tæ fuerint, nobis declarandas, & deci-
 „dendas, quemadmodum ipsa quoque
 „sancta Synodus decrevit, reservamus,
 „parati, sicut ea de nobis merito confi-
 „sa est, omnium Provinciarum necessi-
 „tatibus ea ratione, quæ commodior
 „nobis visa fuerit, providere: Decer-
 „nentes nihilominus irritum, & inane,
 „si secus super his a quoquam quavis
 „auctoritate scienter, vel ignoranter
 „contigerit, attentari. Ut hæc autem
 „ad omnium notitiam perveniant, neve

Q 3

„quis

Sæcul. XVI. „quis excusatione ignorationis uti pos-
 A.C. 1564. „sit: Volumus, & mandamus, ut hæc li-
 „teræ per aliquos Curiaë nostræ curfo-
 „res in Basilica Vaticana Principis A-
 „postolorum, & in Ecclesia Lateranensi,
 „tunc, cum in eis populus, ut Missa-
 „rum solemnibus intersit, congregari
 „solet, palam & clara voce recitentur;
 „& postquam recitatæ fuerint, ad val-
 „vas earum Ecclesiarum, itemque Can-
 „cellariaë Apostolicæ, & in loco solito
 „Campi Floræ affigantur, ibique ut le-
 „gi, & omnibus innotescere possint, a-
 „liquantisper relinquuntur. Cum au-
 „tem inde amovebuntur, relictis de mo-
 „re ibidem exemplis, in Alma Urbe ad
 „impressionem tradantur, quo commo-
 „dius per Christiani nominis provincias,
 „& regna divulgari possint. Trans-
 „sumptis quoque earum, quæ manu
 „alicujus publici Notarii scripta, sub-
 „scriptave, & Sigillo, ac inscriptione
 „alicujus personæ in dignitate Eccle-
 „siastica constitutæ munitæ fuerint, fi-
 „dem sine ulla dubitatione haberi man-
 „damus, atque decernimus. Nulli er-
 „go omnino hominum liceat hanc pa-
 „ginam nostræ confirmationis, monitio-
 „nis, inhibitionis, reservationis, volun-
 „tatis, mandatorum, & decretorum in-
 „fringere, vel ei ausu temerario con-
 „traire. Si quis autem hoc attentare
 „præ-

„præsumperit, indignationem omni-
 „potentis Dei, ac beatorum Petri, &
 „Pauli Apostolorum ejus, se noverit in-
 „cursurum.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1564.

„Datum Romæ apud S. Petrum
 „Anno incarnationis Dominicæ Mille-
 „simo, Quingentesimo, Sexagesimo Quar-
 „to, vigesima sexta Januarii: Ponti-
 „ficatus nostri anno quinto.,

„Ego Pius Catholicæ Ecclesiæ
 „Episcopus.

In fine hujus Bullæ viginti sex Car-
 dinales, qui tum Romæ agebant, sub-
 scripti reperiuntur.

§. LI.

*Cardinalis Borromæi epistola ad u-
 trumque Hispaniæ Nuntium circa
 hanc confirmationem.*

Postea Pontificis cura eo abibat, ut *Pallav. hist.*
 hoc diploma ad omnes Princi- *Conc. Trid.*
 pes Catholicos transmitteretur, Bor- *l. 24. c. 9.*
 romæus vero Cardinalis novam hanc
 rem ad utrumque Hispaniæ Nuntium
 perscripsit, hæc subjungens, „jam im-
 „primendis Synodi decretis incumbi-
 „tur, ut ea exacte elaborata ad omnes
 „Provincias mitti possent: Pontifex eam,
 „ob rem Nuntios ad omnes Principes ab-
 „legare statuit, qui eos hortentur, ut

Q 4

„exe-

Sæcul. XVI.

A. C. 1564.

„exequendis omnibus in Synodo de-
 „cretis manum admovere vellent, &
 „quamvis circa hoc nil certi adhuc sta-
 „tutum sit, nihilominus jam operam
 „navat Pontifex, omnemque suam sol-
 „licitudinem impendit, ut firmam Curia
 „Romanæ emendationem, quæ etiam
 „ceteris exemplo esset, procurare valeat

§. LII.

*Tempus, quo Synodi decreta obliga-
 re incipiant, a Papa indictum.*

Cum de tempore, a quo hæc decre-
 ta servandi lex inciperet, dubi-
 taretur, Pontifex hanc difficultatem sub-
 laturus diploma edidit hujus tenoris:
 „Etsi ipsius Concilii decreta, etiam de
 „venerabilium fratrum nostrorum S. Ro-
 „manæ Ecclesiæ Cardinalium consilio,
 „& assensu, in Consistorio nostro secre-
 „to confirmata a nobis fuerint sub fi-
 „nem mensis Januarii, & ab eo etiam
 „tempore apud hanc sanctam Sedem
 „observari cœperint: quia tamen non
 „parum temporis in eis Romæ diligen-
 „ter, emendateque imprimendis neces-
 „sario consumptum fuit, & jure etiam
 „communi sancitum est, ut Constitutio-
 „nes novæ vim nonnisi post certum
 „tempus obtineant, æquum nobis, &
 „justum visum est, prædicta Decreta o-
 „mnia ad dictam reformationem, jus-
 „que

Sæcul. XVI A. C. 1564. cima octava Januarii declarabat Pontifex, quod Abbates, Prælati, ac Canonici Regulares superpellicium, ut vocant, induti in supplicationibus, omnibusque aliis solemnitatibus publicis, ac particularibus præcederent, eosque Benedictini sequerentur, in aliis autem occasionibus, veluti in Conciliis, aliisque congressibus, ubi utriusque Ordinis Abbates suffragandi jure fruuntur, præcedendi, ac suffragia ferendi jus eis competat, juxta suæ inaugurationis, seu ad Abbatias electionis factæ antiquitatem.

§. LIV.

Bulla contra Græcos Sacræ Sedis subiectos.

*Ciacan. l. c.
Bull. veter.
edit. Const.
74. :*

Die decima octava Februarii Pontifex diploma edidit circa Græcos, qui in Sicilia citra, & ultra Pharum Messinensem, aliisque in civitatibus degebant, hi enim numero sat frequentes indulgente sacra Sede Ecclesiæ Græcæ mores, ritusque sub proprio Nationis suæ Episcopo observabant: cum vero in plures perniciosos errores prolaberentur, imo etiam Purgatorium, Romani Pontificis auctoritatem, indulgentiarum ab ipso concessarum, & censurarum latarum valorem, Sanctissimæ Virginis, Apostolorum, aliorumque Sanctorum festivi-

ffivitatum observationem negarent, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum suis infantibus in Baptismo exhiberent, cadavera defunctorum superstitione quadam impia e sepulcris eruentes igne comburerent, Ordinariorum visitationes, jurisdictionemque detrectarent, atque his, aliisque sacrilegis opinionibus Latinos inficerent, hinc Pius ejusmodi scandalis providere studens, Constitutionem edidit, in qua omnes illorum exemptiones respectu Ordinariorum revocans, cunctos tam laicos, quam cujuscunque generis, aut dignitatis Ecclesiasticos, & Monachos Ordinariis Latinis subjecit in omnibus, quæ Dei cultum, Sacramentorum administrationem, animarum curam, hæresumque extirpationem concernerent, reliquis ipsorum Græcorum in divinis celebrandis, aliisque ritibus a Sede Apostolica approbatis, intactis remanentibus.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

§. LV.

Regis Lusitani epistola ad Papam circa Synodi confirmationem.

Editis hisce decretis summus Pontifex totus in eo erat, ut Concilii Tridentini decreta in variis Regnis, ac conditionibus, ubi Religio Catholica vigebat, reciperentur: inter omnes autem Principi-

*Pallav. c. 9.
n. 19.*

Sæcul XVI
A. C. 1564.

Principes, qui Religionis suæ studio erga hanc Synodum præeminebant, primus erat Sebastianus, qui Joanni tertio Avo suo in Lusitanæ Regno successerat: quamprimum enim hic Princeps confirmationis diploma receperat, mox Pontifici grates singulari affectu repensum summopere illius zelum deprædicabat, pollicitus, quod Synodi dignitatem, sedisque sacræ auctoritatem ardentè tueri, suisque subditis manifestum reddere velit, a se nihil magis cordi haberi, quam quod hujus Sacrosancti Concilii dogmata, ac disciplinæ decreta immota fide, ac integritate defenderentur.

§. LVI.

*Concilium Tridentinum a Venetis
receptum.*

*Fallav. c. 11.
n. 1. Et seq.* Inter primos quoque, qui hujus Concilii Decreta receperunt, erant Veneti, qui sub sacro solemni in Divi Marci Ecclesia cuncta hæc decreta promulgabant, cunctisque urbium Parochis injungebant, ut illa exacte in usum deduci curarent: in hujus autem tam prompti obsequii præmium summus Pontifex Venetæ Reipublicæ Oratoribus Romæ agentibus dono dedit magnificentum illud Palatium, quod Paulus II, qui huic Reipublicæ olim subjectus erat,

erat, prope Ecclesiam Divi Marci singularis Venetorum Patroni construi jufferat. Insuper idem Pius IV. præter hoc donum diploma concessit, in quo Senatam amplis laudibus deprædicabat, ac verbis omnino gravibus illorum submissionem erga sacram Sedem extollebat.

§. LVII.

Regis Hispaniæ consultatio de modo hoc Concilium recipiendi.

Verum non adeo prompte hoc Concilium in aliis Regnis acceptabatur, quippe Hispaniæ Rex, cum præter suam voluntatem Synodum fuisse absolutam ægre ferret, præprimis se præsentem Episcopos, Clerique sui Procuratores convocare constituit, ut de modo hæc decreta exequendi deliberaretur, unde cuncta, quæ toto currente Anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto in Hispania circa Synodi decreta fuere sancita, Regii Concilii jussu fuere effectui data. Ablegabatur insuper Philippus II. suos Deputatos ad diversas, omnesque Synodos, quæ Toleti, Hispali, Salmanticæ, & Cæsar-Augustæ eo ex fine habebantur, ut ea, quæ in rem essent, proponerentur, simulque de iis, quæ hac in occasione consultiora viderentur, deliberaretur. Denique Rex in
sua

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

Spond. hoc
ann. n. 4.
Sarp. hist.
Conc. l. 8.
p. 764.

Sæcul. XVI. suo Senatu tandem concludebat, quod
 A. C. 1564 Synodus in omnibus ipsius ditionibus
 absque ulla restrictione reciperetur, &
 promulgaretur, adderetur tamen quæ-
 dam clausula, vi cuius salva essent Re-
 gis, Regnique jura: hac igitur ratione
 Concilium non modo in Hispania, sed
 etiam in Belgio, atque utroque Regno
 Neapolitano, & Siculo fuit publi-
 catum.

§. LVIII.

*Galli hoc Concilium recipere
tergiversantes.*

*Thu. l. 35.
versus finem.
Pallav. n. 2.*

Attamen Galli longe majorem perti-
 naciam præseferabant; quippe Re-
 gina Franciæ Administratrix præprimis
 ad Nuntii Apostolici Sanctacrucii sol-
 licitationes respondebat, quod conspe-
 cto nondum confirmationis diplomate
 consultum foret, ut decreta, priusquam
 reciperentur, examini subicerentur,
 hancque in rem ipsa Cardinalem Lo-
 tharingium reducem expectaret: post-
 quam vero hoc diploma re ipsa in Gal-
 lias delatum fuit, Regina adhuc alios
 quærebat prætextus, quibus Synodi
 acceptationem eluderet: reduce autem
 Lotharingio Cardinale, ejus agendi ra-
 tio, quam in Concilio tenuit, vehemen-
 ter carpebatur.

§. LIX.

§. LIX.

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.*Gallorum querelæ contra agendi
rationem Cardinalis Lo-
tharingii.***L**otharingio hæc crimini dabantur I. *Sarp. l. 8.*accusabatur, quod decretis Regno *p. 764.*

noxii sese non opposuerit: porro hoc
accusationis caput fuisse objectum pa-
tet ex notis, quas Ferrerius in reforma-
tionis capita utriusque postremæ Ses-
sionis Venetiis consarcinaverat II. illi
objiciebatur, quod admiserit asseri:
*Papam sollicitudinem universæ Ecclesiæ
gerere*, nam cessisse dicebatur articulo,
de quo, & ipse, & omnes Episcopi Gal-
li tamdiu decertassent, cum huic adver-
setur totius Franciæ opinio, *de supe-
rioritate Concilii supra Papam* III. re-
darguebatur, quod potuisset ipse uno
verbulo remedium adhibere, si dicen-
dum curasset, quemadmodum a S. Pau-
lo dictum, *universarum Ecclesiarum*; ubi
nemo repugnaturus fuisset huic lo-
quendi formulæ, qua D. Paulus usus
est. IV. Illi vertebatur vitio, quod ei-
dem opinioni de Superioritate Concilii
præjudicium in ultima Sessione factum
sit per vigesimi primi capitis clausulam,
in qua dicitur: *salva semper & sit, &
intelligatur auctoritas Sedis Apostolicæ:*
insu-

Sæculi XVI
A.C. 1564

insuper ultimo decreto de petenda a Papa confirmatione huic opinioni derogatum dicebatur. V. Objiciebatur etiam, quod, cum Rex, & universa Ecclesia Gallicana contendissent, postremam Patrum convocationem, per Pium IV. factam, esse *indictionem novi Concilii*, non autem *continuationem* illius sub Paulo III., & Julio III. interrupti, fracta tamen constantia Lotharingius concesserit, ut hæc continuatio, tam supradicto, & capite vigesimo primo, quam in decreto de relegendis iis, quæ sub his Pontificibus definita sunt, declararetur, quo pacto ignominiose juri huic renunciatum, quod a Rege biennio propugnatum est: VI. eidem objiciebant, quod approbatio eorum, quæ sub Julio III. decreta fuere, deroget, & præjudicio sit protestationi per id tempus factæ a Rege Henrico II. Adversus hæc accusationes Cardinalis pro viribus sese purgabat: verum omnes ejus rationes non prævalere poterant erroneæ illorum opinioni, qui cuncta, quæ circa reformationis decreta in Concilio fuissent sancita, Franciæ juribus, Regisque auctoritati esse adversa fingebant.

§. LX.

Sæcul. XVI.

A.C. 1564.

Difficultates Nuntio Apostolico propositæ contra Synodi receptionem.

In cassum Sedis Apostolicæ Nuntius de-
 nuo suas proposuit rationes; haud
 enim amplius a Gallis audiebatur:
 Regina quoque impellente Cancellario
 totum negotium ad duas redigebat
 difficultates per eundem Cancellarium
 propositas, quarum prima exponebat
 hæc: „Synodus prohibuit, ne Regula-
 „rium beneficia in Commendam dentur,
 „exinde autem regno adimitur via, qua
 „Princeps multos Proceres privatis suis
 „studiis addicere posset: nec minus tol-
 „luntur subsidia, quibus Rex in præ-
 „senti rerum vicissitudine eget:„ Porro
 per alteram propositionem, quæ magis
 erat generalis, declarabat, quod Cal-
 vinistæ ob anathemata in eos per Con-
 cilium vibrata aliunde offensi haud
 magis irritandi sint; tantopere enim
 Regina hoc hæreticos verebatur, ut
 Nuntio haud permittere vellet, quod
 impressa Synodi acta, & decreta inter
 Episcopos distribueret, nam illa dicebat,
 quod ipsi absque tam luculenta appa-
 ratu eadem sibi alia via procuraturi es-
 sent: verum Nuntius hoc interdictum
 flocci pendens hæc acta distribuebat,

*Pallav. c. II.
 n. 3. & 4.*

Hist. Eccles. Tom. XLVII. R §. LXI.

Sæcul. XVI.

A. C. 1564.

§ LXI.

Hispaniæ Regis, & Sabaudicæ Ducis legatio ad Regem ob hanc repulsam.

Thuan. l. 36.
n. 6.

Spond. hoc
ann. n. 5.

Ceterum Galliarum Rex una cum aula sua ad Fontem-Bellaqueum hiebat, cum Legati Hispaniæ Regis, & Sabaudicæ Ducis Mense Februario advenirent, qui unacum Sedis Apostolicæ Nuntio Regem rogabant, ut Concilii Tridentini decreta per universum Regnum suum diligenter observari curaret, simulque ex suis quosdam Nancejum in Lotharingiam ablegaret, qui decretorum lectioni die vigesima quinta Martii habendæ interessent, cum ceterorum Principum Oratores pariter eo convenirent, quibus mediis hæreses Christianæ Reipublicæ quietem interturbantes extirpari possent, deliberaturi: Insuper hi Oratores a Rege petebant, ut bonorum Ecclesiasticorum alienationem prohiberet: ne vero æris alieni dissolvendi necessitate se excusaret, paratos se ostendebant Philippus Hispaniæ Rex, & Sabaudus Dux, quantum ad eos attinet, in sacri Ordinis gratiam jus suum remittere: porro eundem Regem Carolum monebant, ut contentus esset dono gratuito, quod

quod illi libenter ad dotalem pecuniam ei promissam erogaturi sint: præterea suadebant, ut seditiosos, ac schismaticos exilio, aut alia pœna mulctet, & severæ animadversionis in eos exemplum statuatur, cum illi templa destruxerint, bona Sacerdotum diripuerint, & Regni hostes in Franciam introduxerint; gratiam vero seditiosis in ultima pacificatione cum Protestantibus factam revocet, præcipue iis, qui in divinæ Majestatis crimen incidisse comperientur: tandem ab eo fieri volebant, ut jus æquum inter subditos suos redderet, & severe in confcios, & auctores cædis Guisii, qui detestanda nuper proditione interfectus erat, citra dissimulationem, ac sine ulla dilatione animadvertat. Ceterum in id Legati nomine Principum suorum omnem operam, opes, ac vires suas ad Regis obsequium offerebant.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

§. LXII.

Regis responsum ad hosce Oratores.

Ad hæc Rex a Regina Matre sua, & Hospitalio Cancellario instructus hisce Oratoribus respondit: „Gratias „habeo Principibus, & Dominis vestris „pro tam salutari, ac laudabili, quod mihi dederunt, consilio, ac vobis imprimis, „qui ob id dignati estis ad me venire,

Thu. l. c.

R 2 insu-

Sæcul. XVI. „insuper vobis confirmo, quod apud
A.C. 1564. „me fixum, ratumque sit, secundum
 „antiquum, ac laudabilem in Ecclesia
 „Romana observatum cultum vivere, &
 „efficere, ut ditionum mearum popu-
 „li juxta easdem sacras leges vivant,
 „nam pacem eapropter inii, ut hostes
 „regno meo expellerem: nunc autem
 „nihil magis in votis habeo, quam ut
 „jus æquum omnibus ditionum mea-
 „rum subditis reddatur: de cetero oro,
 „ut vestri Principes me excusatum ha-
 „beant, ob eas causas, quas scriptis
 „mandabo, ut ad vos perferantur, post-
 „quam hac super re cum meis Sena-
 „toribus deliberavero.„ Hoc responso
 Rex Oratoribus neutiquam satisfecit,
 unde die vigesima septima Februarii
 eis aliud dabatur, quod tamen priori
 haud magis certum erat.

§. LXIII.

*Parisiensis Curia Concilii receptioni
obstans.*

Altera ex parte Parisiensis Senatus
 Synodi Tridentinæ receptioni ma-
 gna opponebat obstacula, præcipue con-
 tra utriusque postremæ Sessionis De-
 creta; quippe celebris hæc Curia con-
 tendebat, quod auctoritas Ecclesiastica
 cum præjudicio profanæ fuisset exten-
 sa, eoquod per multas, & carceris pœ-
 nas

nas Ecclesiasticis contra laicos procedendi facultas esset concessa, cum tamen Christus Dominus suis Ministris non nisi spiritualem potestatem dedisset: insuper opponebant illi, quod Clero in publico status partem adoptato Principes quidem ex benevolentia Episcopis concesserint suos Sacerdotes pœnis temporalibus castigandi facultatem, ut inter eos disciplina conservaretur, Episcopi tamen hac potestate contra laicos nec ex lege divina, nec humana uti valeant, si autem ea uterentur, vere jus alienum usurparent. Præterea cavillabantur hi Senatores, quod Synodus Cæsari, Regibus, aliisque Principibus, si singularia certamina permittant, anathema intentet, cum tamen potestas a Deo proveniens, in terris a nemine Principibus auferri, aut restringi queat (*) Insuper carpebant ea, quæ Synodus circa Patronatus jura definiebat, perinde ac si falsæ huic suppositioni fuisset innixa, quod omnia beneficia sint libera, si jus Patronatus non probatur, cum tamen Ecclesia nulla habeat bona profana, nisi quæ a sæcularium liberalitate proveniunt: querebantur etiam, quod

Sæcul. XVI.
A.C. 1561.

(*) Potestas est a Deo, non autem potestatis abusus.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

quod tunc, si capitales causæ ab Episcopis ad Pontifices remittantur, Concilia Provincialia, & Nationalia, quæ quoad eas iudices semper fuerant, sua jurisdictione priventur. His addebant, quod non modo Franciæ consuetudini, sed etiam Conciliorum canonibus, qui hæc causas in propriis suis locis dijudicari volunt, derogetur, si Episcopi, ut crimina ipsis impacta diluant, Romam contendere obstringerentur: nec minus Franciæ juribus, ac mori adversari inquebant, quod beneficia pensionibus, aut fructuum reservationibus onerentur, prout tamen Synodus perperam statuisset: porro haud tolerandum esse censebant hi Consilarii, quod causæ in prima, ut vocant, instantia per Papam extra Regnum evocentur, hacque ratione antiquissima consuetudo plurimis edictis confirmata violetur, cum hanc evocationem clausula ista *ex causa urgente, & legitima* non vindicaret, prout experientia manifeste doceret, eo quod sub hoc prætextu omnes causæ Romam deferrentur. Præter hæc non approbant Parisienses, quod Mendicantes bona immobilia possidere permittantur; causabantur enim, quod ejusmodi Religiosi, sub alia instituti ratione in Galliis fuerint recepti, proin illos juxta aliam formam retine-

retinere æquum non sit. Denique plu-
ra alia proferebant capita, quæ excogi-
tabant, ut Synodum non esse recipien-
dam comprobarent. (*)

Sæcul. XVI.

A. C. 1564.

§. LXIV.

*Molinæi consultatio adversus Con-
cilium Tridentinum.*

Ceteris vehementius contra hujus
Synodi receptionem tumultuaba-
tur Carolus Molinæus celebris Juris-
consultus, cujus jam sæpius memini-
mus. Hic ineunte hoc anno Christi
millesimo quingentesimo sexagesimo
quarto Lutetiam Parisiorum redux die
vigesima octava Februarii consultatio-
nem vulgabat, in qua exposuit, quod
a quibusdam Regiis Consiliariis novem
Synodi Sessiones receperit, quarum pri-
mæ sex anno Domini millesimo quin-
gentesimo quinquagesimo primo Colo-
niæ, ac postea Antverpiæ, reliquæ ve-
ro

(*) Hæc a Parisiensi Senatu fuisse oppo-
sita Continuator quidem refert, sed nullum
omnino testem allegat: qualiter autem hæc
componi valeant cum iis, quæ Continuator
de eodem Senatu in tuenda Synodo contra
Molinæum in §. LXVI. attulit, haud per-
spicimus.

Sæcul. XVI. ro tres Parisiis in lucem editæ fuissent:
 A.C. 1564. illis autem perlectis, atque examinatis
 cenfeat, quod exceptis fidei, ac doctrinæ rebus, atque Ecclesiæ Constitutionibus, necnon morum, ac hominum reformatione, quæ omnia nullatenus reprehendi valerent, (*) hæc Synodus in Franciæ Regno recipi nec possit, nec debeat, cum illa non fuerit legitima, vitiose indicta, & celebrata (**), eoquod
 circa

(*) Haud dissimulandum est, quod Continuator unice, ut proscriptum suum Molinæum, utpote Pontificiæ auctoritatis osorem tueatur, cum veritatis historicæ præjudicio ab eodem Synodum in rebus fidei, ac disciplinæ non fuisse impugnatam testetur, cum tamen Spondanus, & Thuanus, quos allegat, disertis verbis testentur, quod Molinæus Consultationem ediderit, in qua ob multas causas Concilium nullum, vitio indictum, habitum, & terminatum contra antiqua Patrum Decreta, & regni Francici dignitatem, ac libertatem contendebat, quare, qui Religionis negotium Concilio decidendum relinqui debere censebant, ut par est, graviter offensi pervicerunt in Senatu Parisiensi, ut Molinæus tanquam male de Religione sentiens, & seditionis scripto illo inceptor, ignominiose in carcerem conjiceretur.

(**) Caroli Molinæi cavillationes solide
 con-

circa politicum Regimen multa præceperit, quæ pugnarent contra vetera Franciæ Concilia, Regni jura, Regis Majestatem, & dignitatem, suorum edictorum, sententiarum, ac Senatus consultorum, atque supremam aliorum Principum auctoritatem: insuper agebat, eandem Synodum adversari Ordinum statutis, juribus, libertatibus, atque Ecclesiæ Gallicanæ immunitatibus, necnon legitimam, ac minime temeram præberi suspensionem, quod Papa Inquisitionis Tribunal in Gallias introducere velit. (*) Postea sigillatim

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

confutatae sunt a P. Natal. Alex. Hist. Eccles. tom. 18. Sæcul. XVI. art. 16. dissert. 12.

(*) Si quis ea, quæ prius hanc in rem ex Thuano, & spondano adduximus, cum hisce dictis conferat, facile deprehendet, quod Continuator in confingendis, atque excogitandis Sacrosanctæ hujus Synodi vitiis ipso etiam Molinæo longe magis fæcundus fuerit: rationes enim ab hoc Scriptore allatæ eidem non sufficiebant, quia nullam mentionem expressam fecit de Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, & solito suo terriculamento, nempe Inquisitione, de qua tamen in Gallias introducenda nec Pontifex, nec ullus Synodi Pater vel unquam somniabat.

Sæcnl. XVI.
A. C. 1564.

tim causas, ob quas Synodum esse nul-
lam arbitrabatur, recensabat, simul-
que adducebat rationes, quibus suam
opinionem stabilire nitebatur. Porro
hanc consultationem Antonio Cruic
nuncupatam Molinæus eodem anno,
absque tamen Regis privilegio Lugdu-
nensibus literis excudi curabat.

§. LXV.

*Molinæus in carcerem conjectus, ac
postea Regis jussu liberatus.*

Thuan. l. c.

Hic Zelus (*) Molinæo funestus acci-
dit; quippe Synodi fautores plura,
eaque sat adversa negotia eidem facesse-
bant: præprimis autem ad Parisiensem
Curiam citatus juxta juris præscripta
in pleno Patrum confessu circa librum
eidem adscriptum interrogatur, ubi hic
se illius auctorem, atque a se Lugduni
typis mandatum fuisse fatetur: mox
ergo percepta hac confessione in carce-
rem conjicitur, utpote perverse de Re-
ligione sentiens, ac libello suo seditionem
conflare intentus. Postea omnia
ejus scripta in indicem rediguntur, cum-
ctisque Typographis, & Bibliopolis pro-
hibetur, ne ejus librum, aut vendant,
aut divulgent. Sub idem tempus Rex
acce-

(*) An hic Zelus secundum Deum fuerit
Catholici Lectoris judicio relinquo.

Sæcul XVI.
A. C. 1564.

acceptis Parisini Senatus literis hanc in rem scriptis, Molinæum carceri datum fuisse, ratum quidem habebat, verum mox die vigesima quinta Maji, seu juxta alios vigesima prima Junii Regio diplomate Parisiensi Curix præcipiebat, ut Molinæum liberum dimitteret, (*) ea tamen lege, ne deinceps quid absque Regis

(*) Cur Rex, seu potius ejus Aulici Regi adhuc puero pro arbitrio dominantes Molinæum libertati asseruerint, causam assignat Spondanus hoc anno num. 6. sequentibus verbis notatu dignis: Fuerat Molinæus ob epistolam ad Regem scriptam pro Romani Pontificis auctoritate convellenda, & Regia in Pontificiæ præjudicium asserenda, contra quam, ut ipse jactanter scribit, Cardinales, Sorbonicæ, Senatus Parisiensis Parlementeus, fiscales, seu regales Procuratores, & Advocati multum institerunt, ut se libro ejus eradere-
tur, sed incassum, quod homo cervicosus, & arrogantia corruptus, abjecto tot, ac tantorum virorum judicio, & intercessione maluerit, postquam diu, multumque propterea exagitatus fuisset, in exilium abire in Germaniam, quam eorum monitis obtemperare: cumque iterum rediisset juri publico staturus, celerius rursam fugere, atque in Germaniam sese proripere: unde postea a Connestabili Mo-
moran-

Sæcul. XVI. A.C. 1564 Regis licentia in vulgus ederet. Por-
recto hoc diplomate decimo quinto post
die edictum emanabat, vi cuius Molinæus libertati restitutus est, ita tamen,

morantio revocatus fuit. Istiusmodi homines, dummodo possint Josiæ, & Ezechiæ Regum Judæ, & Constantini, Justiniani, Caroli Magni, Ludovici pii, aliorumque ejus generis inclytorum Regum, & Imperatorum exempla proferre, qui aliquas leges, & Constitutiones de rebus Ecclesiasticis ediderint; mox ea omnia tanquam solis Principibus debita, Pontificibus penitus interdicta volunt, vix ut eis pro singulari beneficio relinquunt, ut ceteris Episcopis pares esse possint: moxque unacum ipsis ceteros omnes Episcopos mancipia Principum constituent, ad id solummodo institutos, ut eorum decreta executioni mandent; minime considerantes, quantum honoris, & auctoritatis iidem ipsi Principes Pontificibus, & Episcopis tunc existentibus detulerint: quis autem magis peccare censendus; an illi, qui, quæ Dei sunt, Cæsari tribuant, an vero id, quæ Cæsaris, Deo? habent profecto factis & Pontifices, & Reges, quod gerant in officiis, & muneribus suis, si justam rationem villicationis suæ reddere supremo Domino velint, absque eo, quod sese alteri alterorum ministeriis immisceant, quorum utrorum-
que

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

ut in suis ædibus tanquam in custodia remaneret, postea autem plena fruere-
tur libertate: quinimo testatur Thua-
nus, quod Rex eodem suo diplomate
*hujus rei cognitionem Senatui Parisiensi in-
terdixerit, eamque ad suum Consilium,
ut ibidem dijudicaretur, evocaverit. (*)*

§. LXVI.

*Alia ejusdem Molinæi consultatio circa
electionem Petri Crequii ad Am-
bianum Episcopatum.*

Idem

que munus, & auctoritatem. cum interpre-
taretur olim S. Isidorus, scribebat, sub Reli-
gionis disciplina sæculi potestates subjectas
esse: & quamvis culmine Regni sint præditæ,
vinculo tamen fidei teneri adstrictas, ut &
fidem Christi suis legibus prædicent, & ipsam
fidei prædicationem moribus bonis conservent:
Principes sæculi nonnunquam intra Ecclesiam
potestatis adeptæ culmina tenere, ut per ean-
dem potestatem disciplinam Ecclesiasticam
muniant: ceterum intra Ecclesiam potestates
necessarias non esse, nisi ut id, quod non
prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ser-
monem, potestas hoc imperet per disciplinæ
terrorem.

(*) De hac evocatione Thuanus nihil re-
censet.

Sæcul, XVI.
A.C. 1564.

Idem Molinæus paucis ante diebus, quibus priorem consultationem vulgabat, aliam concinnaverat; cum enim Picardiæ Nobiles Ambianum Syndicum ad eundem decernerent, ut is circa electionem, qua Antonius, seu Petrus Crequius antea Nannetensis Episcopus ipsis admodum infestus ad Ambianensem Episcopatum promotus fuerat, ejus sententiam exquireret, an scilicet hæc inauguratio pro hac Ecclesia jure impediri posset: ad hæc mox Molinæus ita respondit: „quoniam hic „Episcopus inficiis, nec rogatis, aut consentientibus provinciæ Ordinibus electus est, ejus creatio, institutio, ac possessio jure impediri potest, ea maxime ratione, quod a Patrum, & Universalium Synodorum legibus, Regum, item Franciæ Clotarii, Caroli Magni, & Ludovici pii sanctionibus, & Regni Ordinum Aureliani ante triennium congregatorum, & in Senatu promulgatis decretis sancitum sit, ut Episcoporum electionibus, etiam nobilitatis, ac plebis auctoritas, ac consensus interveniat. „ Percepto hoc responso Antonius Dallius Piquinius Ambianorum Vice Dominus nobilitatis Picardiæ nomine intercessit, & publico scripto, suæ repugnantiae causas exposuit,

posuit, & Mense Martio hanc suam op-
 positionem publicis typis evulgavit.

Sæcul. XVI.
 A. C. 1564.

Verum Molinæus hoc ipso iudicio,
 prout & per consultationem, quam
 circa Concilium Tridentinum elucubra-
 vit, atque edidit, Parisiensis Secretus
 indignationem maturasse creditur.

§. LXVII.

*Nova Pontificis molimina ad urgen-
 dam Synodi receptionem in
 Gallis.*

Cum in Galliis recipiendæ Tridentinæ
 Synodo nova indies obstacula op-
 ponerentur, Pontifex ad Carolum IX.
 Regem Ludovicum Antinorum jam an-
 tea in maximi momenti negotiis mis-
 sum ablegabat, ut denuo apud Regem
 totis viribus instaret, quatenus Synodi
 Decreta in Regno promulgarentur: ita-
 que Antinorus nullum non movet lapi-
 dem, ut cuncta adhiberet, quibus tan-
 dem Rex, ut Pontifici hac in re mo-
 rem gereret, induci posset, quapropter
 eidem exponere nitebatur, quod Pius
 Papa nil nisi rationi consonum, nihil
 vero Franciæ emolumento, ac honori
 adversum peteret; verum Rex dunta-
 xat, & id quidem verbis admodum am-
 biguis pollicebatur, se per suos mini-
 stros, ut Concilii decreta singillatim exe-
 cutioni

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

curatori demandarentur, curaturum: ceterum publicam universi Concilii in Regno suo promulgationem eo rerum statu periculofam deprecabatur, cum vereretur, ne per Calvinistas novis implicaretur tumultibus, ex quibus forte nunc difficilias, quam antea sese extricare posset: de cetero autem nullam se intermissurum spondebat occasionem, qua testatum redderet, quanta veneratione summum Pontificem prosequeretur, cum obsequium ipsi debitum satis probe cognosceret. (*)

§. LXVIII.

Pontificis conatus circa Synodum in Germania recipiendam.

Pallav. l. 28. c. 12.
Thuan. l. 36.
Spond. hoc ann. n. 3.
Equidem Pontifex hac excusatione specietenus contentus esse videbatur, nihilominus præcipuam curam eo vertebat, ut Synodus in Germania promulgaretur: eapropter ad Nuntium suum Episcopum Ventimillensem hac super

(*) Thuanus, quem Continuator allegare non audebat, ne plura de suo maligne addidisse convincatur, duntaxat hæc a Rege dicta fuisse refert, de obsequio alioqui suo in Pontificem in posterum bene speraret, ast Continuator jam magis assuetus erat solitæ obsequii promittendi formulæ, quæ ibidem adhibetur, dum obsequium negatur.

super re perscriptis; haud enim ignora-
 bat pertinaciam Lutheranorum, qui
 contra Synodi decreta editis libellis re-
 clamabant, atque inter alios præci-
 pius erat Joannes Fabritius, qui ad
 Germanos sermonem erroribus plenum
 transierat, quem tamen Petrus Fon-
 tidonius Hispanus Theologus, qui Sy-
 nodo intererat, mox refellebat: insu-
 per Martinus Chemnitius Melanchto-
 nis Discipulus adversus decretorum pro-
 mulgationem debacchabatur, edito li-
 bro, quem Jodocus Ravensteinus Lö-
 vaniensis Theologus confutabat: ergo
 duntaxat in Catholicorum ditionibus
 Concilii promulgatio urgenda videba-
 tur; præprimis vero Ferdinandus Im-
 perator rursus tam suo, quam Ba-
 varix Ducis Generi sui nomine calicis
 usum iteratis precibus a summo Pon-
 tifice petebat, cum enim sibi nihil con-
 cessum videretur, etiamsi hanc rem
 per suos Oratores, imo etiam per se-
 ipsum Oeniponti in variis colloquiis cum
 Cardinalibus Morono, & Lotharingio
 habitis sæpius postulasset: ideo rursus
 literis ad Papam die decima quarta Fe-
 bruarii datis institit, (*) atque huic
 suo

Æcul. XVI.
A.C. 1564.

(*) Exstant hæ literæ apud Odoricum
 Raynaldum hoc anno n. 29.

Hist. Eccles. Tom. XLVII.

Sæcul. XVI. suo diplomati libellum a quibusdam Do-
 A.C. 1564. ctoribus Catholicis compositum adjun-
 xit, eo sine, ut in præsentî Germaniæ
 statu ejus preces recusari haud posse
 ostenderet, cum aliunde ambo Cardi-
 nales Moronus, & Lotharingius hujus
 indulgentiæ spem fecissent, ac præpri-
 mis pariter Archiepiscopi S. R. J. Ele-
 ctors id vehementer exoptarent. (*)

§. LXIX.

*Cæsaris postulatam circa Calicis usum
 a Papa Cardinalibus pro-
 positam.*

Paltav. c. 12. Itaque summus Pontifex die decima
 num. 8. quarta Julii habito Purpuratorum Se-
 natu hoc Cæsaris postulatam Cardina-
 libus

(*) Quam agendi rationem Albertus Ba-
 variæ Dux circa Calicis usum tenuerit, lu-
 bet percipere ex Adlzreiter Annal. Boic. t. 2.
 lib. II. n. 22. *Albertus*, inquit ille, *comperto*
 Patribus Tridentini Concilii non fuisse pro-
 batum Calicis usum in Sacrosancta divini es-
 puli communionem, nihil ultra instandum re-
 tus, ab ulteriore ejus petitione prorsus ab-
 stinuit, tametsi non deessent Principes, viri-
 que magnæ auctoritatis, qui Pontificem ea
 super re adendum putarent: immo cum Pius
 IV. Pontifex petente Ferdinando Cæsare,
 quod

libus exponebat, ac plures rationes, quibus hæ preces nitebantur, proferens inter alia significat, quod ejusmodi repulsa non modo ad deferendam fidem Catholicam, sed etiam ad abjiciendam Christi Religionem, proin ad Paganorum sectam fors tota Natio adigi posset.

Sæcul. XVI.
A. D. 1564.

§. LXX.

Calicis usus Germanis concessus.

His dictis Pontifex prosequatur: „Plures Cardinales, atque Episcopi, ut desuper suas sententias secreto proferrent, rogabam, quamvis vero ab omni novitatum genere maxime abhorream, nihilominus ex eo-
Pallav. l. c.
Rayn. n. 35.
Bouffet
traité de la
Commisious
lex deus
especes 1. p.
rum a. 7. sur la
fin.

quod crederet Religionis in Germania ad lapsum inclinatae ruinam communicato eum laicis usu Calicis posse prohiberi, quibusdam Episcopis facultatem esset largitus, calicis promiscue propinandi, Albertus eam indulgentiam juris publici in Boica esse noluit, ratus, longe salubrius esse cum ceteris Ecclesiis perstare intra fines a Concilio dictatos, nihilque desciscere a ritu, & rationibus prisca avorum Religionis. Si qui contra molesti deprecatores intercedebant, ut violentius pro calice pugnarent, eos sola consensus orbis Christiani, Concilii universalis auctoritate, & Pontificiæ Majestatis reverentia compescebat.

Sæcul. XVI
A.C. 1564.

„rum consilio quibusdam Germanie
„Episcopis calicem suis Diæcesanis ad-
„ministrandi veniam concessi, non qui-
„dem pro omni loco, aut tempore, sed
„in iis duntaxat locis, ubi id ex ratio-
„nibus allegatis omnino necessarium
„videbitur, præscriptis etiam quibus-
„dam conditionibus: porro ex Nuntii
„Delphini literis accepi, quod Viennæ
„cum maxima illius populi lætitia usus
„calicis receptus fuisset, & lau-
„dem, & gratiarum actionem Impera-
„tori & nobis tribuissent, necnon duæ
„ex tribus partes, quæ Lutheranis, &
„suspectis illius civitatis hominibus con-
„stabant, post hanc concessionem resi-
„puissent, & se Catholicos declarassent:
„præterea idem Nuntius mihi significa-
„vit, quod idem speraret, fore in aliis
„civitatibus. Enimvero hæc agendi
ratio in Pio IV. plurimum commenda-
batur, ut vero res penitus confecta esset,
idem Papa Cæsari diploma transmisit,
quo ejusdem petitioni annuebat. (*)

§. LXXI.

(*) Quem autem successum habuerit hæc concessio, describit Raynaldus loc. cit. his verbis: *Brevi spes* illa reslorescentis fidei evanuit; ac cum nullus deinceps profectus haberetur Religionis, imo contumaciori animo Lutherani in suis hæresibus desigerentur, multaque

§. LXXI.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

Aliud Cæsaris postulatum circa uxores Sacerdotibus reversis relinquendas.

Verum summus Pontifex minus se indulgentem exhibebat, cum Ferdinandus Imperator insuper ab eo peteret, ut Sacerdotibus, qui a fide deficientes matrimonio sese junxerant, tunc vero ad sinum Ecclesiæ revertebantur, uxores suas retinere liceret: nam gravia, quæ ex ejusmodi concessione pullarent, incommoda Pontifex longe melius, quam hic Princeps, penetrabat, ac probe prospiciebat, quod hæc indulgentia Sanctuarii Ministros ab assidua muneris sui sollicitudine, ac studio plurimum averteret, cum hi ad cumulanda sua bona, prolesque divitiis augendas duntaxat carnis, & Sanguinis rationem habituri, ac imposterum Beneficia jure quasi hæreditario ad posteros

*Thuan. l. 36.
nam. 9.
Pallav. l. 24.
cap. 12. n. 9.*

*Raynaldus
hoc ann.
num. 29.*

taque indies graviora orientur incommoda, B. Pius quintus, qui immediate in Pontificatu Pio IV. successit, ac Gregorius postmodum XIII. concessionem illam penitus revocarunt, servatumque a pluribus sæculis usum sub altera tantum specie communicandi laicis restituerunt.

Sæcul. XVI

A.C 1564

ros transmissuri essent, eo quod Pater, ut Filium eadem dignitate, qua ipse fruitur, auctum cerneret, unice curaturus foret: insuper perpendebat Pontifex, quod quoad cœlibatum, quamvis jure divino sacris Ordinibus non sit annexus, nullaque divina lex extet, quæ conjugatos Sacerdotio insigniri, vel Presbyteros conjugio copulari prohiberet, lex tamen Ecclesiastica, quæ Clericis cœlibatum præscribit, adeo vetus, omnique auctoritate communita sit, ut illam vel minime labefactare nefas foret: quapropter Pontifex hanc gratiam concedere renuit, atque ipsa præmatura mors, qua Ferdinandus die vigesima quinta Julii vivis ereptus est, rursus preces suas urgendi spatium eidem præripuit.

§. LXXII.

Iteratæ Maximiliani II. preces circa Sacerdotum conjugia.

*Thuan. 68
Rayn. l. c.*

Nihilominus Maximilianus II. Ferdinandi Cæsaris Filius, qui eidem successerat, obtento vix Imperio rursus hæc preces exposuit, ac vehementibus literis Papam urgebat. Data est novi hujus Cæsaris epistola die vigesima quinta Novembris, in qua Pium IV. rogabat, ut de severitate circa Sacerdotes

dotes conjugatos nonnihil remittere, ^{Sæcul. XVI.}
 atque ea in re Silesiis, Moravis, Bohe- ^{A.C. 1564.}
 mis, atque Austriacis gratificari, &
 ad eorum preces inclinari velit, cum
 in hisce Provinciis absque hac indul-
 gentia brevi nulli amplius Sacerdotes
 reperiri possent.

§. LXXIII.

*Cæsaris rationes pro indulgendo Sa-
 cerdotum conjugio.*

Hisce literis Cæsar brevem addidit
 explicationem earum rationum,
 quæ Sacerdotum conjugii favere vide-
 bantur: præprimis autem hæc expone-
 bantur: „negari non potest, utriusque
 „testamenti testimoniis uxores Sacerdo-
 „tibus permitti, cum constat, quod Apo-
 „stoli ipsi paucis exceptis conjuges ha-
 „buerint: porro id, quod Christus post
 „eorum vocationem mandaverit, ut se
 „ab Uxoribus separarent, nullo loco re-
 „peritur: insuper liquet in prima Orien-
 „tali, & occidentali Ecclesia usque ad
 „tempus prohibitionis a Calixto Papa
 „factæ, Sacerdotum conjugia libera, ac
 „licita fuisse; proinde cum natura no-
 „stra fragilis sit, & omnium ætas ab
 „adolescencia in malum prona, nec non
 „caro sit stimulus peccati, arctissima
 „que continentia via, paucique repe-
 „riantur, qui carnis stimulum non sen-
 „tiunt,

S 4

Sæcul. XVI.

A. C. 1564.

„tiant, & in igne positi non ardent,
 „fitque talis ignis concupiscentiæ ad
 „perniciem devorans, Dionysius Co-
 „rinthi Episcopus in epistola, quam ad
 „Gnosticos perscripserat, prudentissime
 „Pinytum Suffraganeum monuit, ne
 „cœlibatus onus tanquam necessarium
 „fratribus, id est, Clericis suis impo-
 „neret, sed infirmitatis plurium ratio-
 „nem haberet. „

Postea etiam proferebatur in eadem
 epistola celebris illa historia de Paph-
 nutio, quam Socrates, & Sozomenus
 referunt, licet eadem pluribus saltem
 suspecta videatur: „His dictis addeban-
 „tur quoque ista: gravior adhuc hodie
 „urget ratio, ut circa hunc articulum
 „Sacerdotibus honesta permittatur li-
 „bertas, quam in illo sæculo, ubi pie-
 „tas, & Cleri fervor hanc indulgentiam
 „haud esse necessariam suadebant.
 „præterea ob connubii interdictum ea
 „est Sacerdotum penuria, ut theolo-
 „gorum Scholæ apud Catholicos va-
 „cuae sint, spretisque Episcopis omnes
 „ad Sæculariorum Gymnasia profugiant,
 „ibique quali quædam rranuum impositio-
 „ne accepta se passim ingerant, unde
 „fit, ut evadant Ecclesiæ Catholicæ,
 „supra quam credi possit, dedecori:
 „qui tamen libertate conjugii permessa,
 „omnes in Ecclesia nobiscum manerent:
 „pro

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

„proinde Ecclesiæ bono congruere vi-
 „detur, ut sua Sanctitas contra re-
 „gulæ severitatem ea in re aliquid in-
 „dulgeat, & liceat viris sacram vitam
 „professis vel in cœlibatu permanere,
 „vel matrimonium contrahere, ut dein
 „honesti mariti, qui docti, & rerum Ec-
 „clesiasticarum periti sunt, ad sacros
 „majores Ordines admittantur; Præ-
 „terea peto, ut cum Sacerdotibus, qui
 „jam antea contra constitutiones sacras
 „matrimonium contraxerunt, in tanta
 „ministorum inopia dispensetur, & ii
 „per Ecclesiam gratiose tolerantur, ac
 „denique Ecclesiis ministrandi, ac sua
 „munia obeundi cura ipsorum conscien-
 „tiis relinquatur, cum valde absurdum
 „audiret, Sacerdotes conjugatos re-
 „movere, scortatores vero, qui contra
 „legem divinam, & humanam simul
 „peccant, delinquentes pati; si vero ii
 „castitatis voto adstringendi videantur,
 „certe ad Sacerdotium promoveri non
 „debent, nisi qui proventa jam ætate
 „sunt, & de quibus spes certa concipi
 „potest, quod cœlibatum pie, & in-
 „violate colant. „ Attamen Imperator,
 „quantumvis id impense efflagitaret,
 „nihil a Pontifice circa hunc articu-
 „lum impetrare poterat. (*)

S 5

§. LXXIV.

(*) An hæ rationes seipsa a Maximiliano II. Chri-

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

§. LXXIV.

Pontificis conatus pro Concilio in Polonia recipiendo.

*Pallav. l. 24.
c. 13. n. 1.
Rayn. ann.
hoc n. 40.*

Haud majori, quam illæ Provincie, pro quibus Maximilianus II. adeo ardentem hunc favorem expetebat, tranquillare fruebatur Polonia; quippe novi Regis imbecillitas, necnon illius cum Matre dissensio, atque infaustæ ejusdem nuptiæ cum Barbara Radzevilia muliere libidinosa maximopere legum vim infringebant, ac novas indies vires suppeditabant hæreticis, qui his diffidiis freti suam sectam numero, & potentia firmabant; unde quivis pro arbitrio suo diversam sibi procedebat Religionem; nam sicuti usuvenit, quod semper nonnulli ex aliorum erroribus, ac cæcitate sua sibi commoda procurare soleant, ita etiam Doctorum

Christianissimo Cæsare fuerint expolitæ, valde dubium est, cum eas solus Thuanus referat, & ipsemet Goldastus tom. 2, Const. Imp. fol. 383. eas unice eidem Thuano tanquam Auctori adscribat, dicens: *has considerationes neque caput, neque pedes habentes ita reperi, quas a Maximiliano Cæsare ad Pontificem missas esse, Auctor est Thuanus.* Illas vero a quodam Lutheranò adinventas putat Od. Raynald. loc. cit., hasque rationes solide confutat.

non pauci privatas suas opiniones stabili-
 bilire, ac divulgare totis viribus nite-
 bantur.

Sæc. XVI.
 A.C. 1564.

§. LXXV.

*Ecclesiæ Disciplina in Poloniæ Regno
 eversa.*

Irridebantur palam Ecclesiæ cultus, ri-
 tusque, ac publice novæ opiniones
 propugnabantur, necnon singulis die-
 bus celebrata fuere hæreticorum con-
 venticula, & procusa in Catholicos
 consilia: insuper audiebantur preces pub-
 licæ, & sacrificia peragebantur juxta
 ritus recens adinventos: explodebatur
 autem avita religio veluti risu digno-
 rum rituum congeries: cultu etiam plu-
 ribus in locis abrogato templa usurpa-
 bantur, & Sacerdotes ex ædibus suis
 ejiciebantur, omnibusque bonis spolia-
 bantur, dum ipsi quoque Aulæ Proce-
 res, atque ex senatu potissimi de hæ-
 resi aut suspecti, aut jam maligna hac
 contagione infecti erant, tantoque hæ-
 retici numero excreverant, ut nec le-
 gum severitatem, nec Regis ipsius au-
 thoritatem vererentur. Hic erat Polo-
 niæ status, dum Commendonus illic
 advenerat.

Gratian. in
 vita Com-
 mend. l. 2.
 cap. 7.

§. LXXVI.

*Religio in Polonia eversa ob Præsu-
 lum dissensiones.*

Infu-

Sæcul. XVI. **I**nsuper Episcopi, qui solis hæreticis
A.C. 1564. resistendo pares fuissent, mutuis diffi-
Pallav. l. c. diis inter se scindebantur, ac unice pri-
Grat. c. 8. vatis suis commodis intenti ad procu-
Rayn. n. 41. randum commune bonum non concu-
 rebant, sed Religionem, ac justitiam
 opprimi patiebantur. Ex hisce Præsu-
 libus duo erant, qui tam apud Sena-
 tum, quam Clerum præ ceteris omni-
 bus majori pollebant auctoritate, eo-
 rumque primus erat Jacobus Ucangius
 Gnesnensis Archiepiscopus, Regni-
 Primas: alter vero Philippus Padnevius
 Cracoviensis Episcopus. Porro ille su-
 rum dignitatum, ac honorum splen-
 dore celebris, hic autem ingenii acie,
 ac divitiis clarus audiebat: quamvis
 autem hi ob affectuum, ac cupiditatum
 diversitatem inter se dissiderent, pari-
 tamen Regnum turbandi, resque im-
 plicandi desiderio flagrabant: insuper
 Ucangius arctam cum Protestantibus
 amicitiam fovebat, aliunde vero, cum
 primævo naturæ vitio turbidæ, ac vo-
 lubilis indolis vir esset, ad omne mo-
 mentum quamdam seditionem expecta-
 bat, sicut enim Natura hominem ita
 constituit, ut is facile credat, quæ
 vehementer expetit, sic etiam Ucan-
 gius sibi imaginabatur, quod ipsemet,
 si hæreticorum factiones prævalerent,
 rejecta Sedis Apostolicæ auctoritate,
 nullo

nullonegotio supremum Polonicæ Eccle- Sæcul. XVI.
 siæ caput a suis proclamandus esset: qui- A. C. 1564.
 nimo hæretici, ut hunc Præfulem ma-
 gis suis studiis addictum redderent, va-
 na hac spe eum sollicite lætabant:
 nihilominus frequenter invisebat Com-
 mendonum, qui eum æque, ac Cra-
 coviensem Episcopum ad saniora redu-
 cere nitebatur, quamvis autem hic
 posterior vir esset animo ferox, flecti
 nescius, dominandi libidini assuetus,
 divitiarum abundantia tumidus, ac
 quietis impatiens, Commendonus ta-
 men decipi poterat nec hujus, nec il-
 lius consiliis, quæ unice eo collima-
 bant, ut Regem ad Protestantium par-
 tes inclinarent, odium in Pontificem
 ei inspirarent, hacque ratione ipsi suum
 finem consequerentur: attamen Com-
 mendonus Regis fiduciam sibi concilia-
 bat; cum enim Episcopos reconciliare
 frustra niteretur, eosque incassum ad-
 monuisset, ut ad communem utilita-
 tem suas vires conjungerent, nec ob-
 stinatis hisce dissidiis suam dignitatem
 vilipenderent, neque ipsimet ad suum
 contemptum, & everlionem hæreticis
 occasionem præbere vellent, nonnisi
 quosdam horum Præfulum ad sua
 studia pertrahere poterat: unde Regem
 eo inclinabat, ut omnes Doctores ex-
 teros, qui errores, ac seditionem in-
 spira-

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

spirabant, e regno expelleret, hacque ratione eo facilius indigenarum licentiam reprimere, ac impedire posset, ne violentia Sacerdotibus, aut Ecclesiis quovis pacto inferretur.

§. LXXVII.

*Synodus Nationalis in Polonia per
Commendonum impedita.*

Gratian.

cap. 10.

Pallav. c. 13.

num. 1.

Cum Ucangius Archiepiscopus Nationis suæ Synodum congregare statuisset, in qua Religionis controversiæ dirimerentur, atque haud consulta Pontificis auctoritate fides ad Regni consuetudines, & utilitatem accommodari posset, Nuntius comperto Archiepiscopi consilio, ejusque machinationibus omnem curam, suamque dexteritatem eo impendit, ut Regem ad inhibendam ejusmodi Synodum induceret: nec frustraneus erat Commendoni conatus; quippe Rex, cum quietis studiosus, tumultus, & seditiones in regno suo suscitari summopere abhorreret; quamprimum hanc rem in Senatu exponi percipiebat, mox propositionem penitus rejecit, palam professus, quod quicquam in rebus Ecclesiasticis decernere suam excederet potestatem: nihilominus Ucangius nihil animo fractus, ut suum finem consequeretur, in sequenti artificio opem quærebat: cum enim

Triden-

Tridentina Synodus cunctis Archiepiscopis præciperet, ut cum Provinciæ suæ Episcopis una congregatis conferrent, junctaque opera ad Ecclesiarum Regimen necessaria decernerent, hinc Ucangius hanc occasionem perversis suis consiliis accommodam adhibere, ac jactato Synodi decretis obtemperandi obtentu Concilium Nationale convocare statuit, sui que animi propositum Commendono manifestavit: equidem omnes ceteri Episcopi, probique Viri ejusmodi conventum exoptabant, imo ipsemet Commendonus Papæ Nuntius huic rei sese non opposuisset, nisi Ucangii indolem, atque iniqua ejusdem consilia sibi perspecta habuisset, ne tamen sibi crimini dari posset, perinde ac si tam salutari, atque ab omnibus pie sentientibus approbato operi oblectatus fuisset, hinc Synodum Petricoviæ convocari consensit.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

§. LXXVIII.

Gnesnensis Archiepiscopi hanc Synodum urgentis artes a Commendono dissipatæ.

Interea Commendonus cuncta Archiepiscopi molimina vigili oculo explorabat, cum autem comperisset, quod ipse clam hæreticos conquireret, eorumque antesignanos huic Synodo interesse vellet, mox de tota rei serie Regem

Grat. l. c.

Sæcul XVI.
A.C. 1564.

gem per Nicolaum Volskium Kiovia Episcopum Regi additissimum certio-
torem fieri curabat; hic vero ab hæ-
reticis seditionem consilari veritus, ad
Ucangium, & ad Nuntium perscripsit,
præcipiens, ut hæc Synodus ad tem-
pus magis tranquillum remittere-
tur: hac igitur ratione Nationalis Sy-
nodi molimina fuere everfa, omnesque
Ucangii artes dissipatæ.

§. LXXIX.

*Impressa Tridentinæ Synodi decreta
Commendono a Pontifice trans-
missa.*

Grat. c. 11.
Pallav. c. 13.
num. 1.

Sub idem tempus Commendonus acta,
& Tridentini Concilii decreta in u-
num volumen redacta a summo Ponti-
fice recepit, unacum literis, quibus
omnem operam impendere jubebatur,
ut hæc decisiones tanquam fidei, & Ec-
clesiasticæ disciplinæ norma publice re-
ciperentur. Eadem quoque mandata
Commendonus a Pontifice receperat in
Prussia, quo Cardinalem Osium olim Sy-
nodi Legatum visurum ibat; hic enim non
ita pridem Tridento redierat, ut in sua
Varmiensi Diœcesi commorans, ibidem
ministerii sui munia expleret. Itaque
ambo de mediis ad optatum rei exitum
necessariis conferunt, ut tamen dif-
ficul-

ficultates partim ob hæreticos; utpote Sæcul. XVI.
 potentissimos, partim ob Gnesnensem Ar- A.C. I 64.
 chiepiscopum nonnisi turbandis rebus
 intentum offendebant, ut tutissimum
 fore arbitrarentur, si seorsim cum Rege
 agere, eique soli hoc volumen porrigere
 possent: Verum hoc minus honorifi-
 cum videbatur, ac dubium remanebat,
 utrum absque repugnantia Regnum hæc
 decreta acceptaret, si ea haud consulto
 Senatu duntaxat Regi traderentur, a-
 liunde vero, si res in Senatu propone-
 retur, timendum erat, ne multi vehe-
 menter sese opponerent, ac hæretici
 tantum efficerent, ut nonnisi ambiguum,
 vagumque responsum redderetur, quo
 Synodi æque, ac Pontificis auctorida-
 tem eluderent.

§. LXXX.

*Synodi Decreta a Commendano Regi
tradita.*

In hoc ambiguo rerum statu tandem Pallav. 65
 ambo concludebant, hoc volumen Grat. l. v.
 aut simul Regi, ac Senatui esse exhi-
 bendum, aut neutri tradendum. Ar-
 repto hoc consilio Nuntius omni, qua
 potuit, celeritate profectus magnis iti-
 neribus Regem Varsoviæ in Lituaniæ
 finibus convenit, ubi tum hic Princeps
 Regni sui comitia celebrabat: quam-
 primum igitur Commendonus advene-
 rat,

Hist. Eccles. Tom. XLVII.

T rat,

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

rat, mox Regem adibat, antequam quicquam aggrediebatur, aut rem cui-
cunque demum manifestabat; vereba-
tur enim, ne Ucangio, ac hæreticis
contra se clandestina cudendi consilia
spatium præberet: igitur quantocius
clam cum Rege confert, eumque suæ
opinionis propitium reddit, remque eo
adigit, ut Rex ei eadem adhuc die
publice in Senatu perorandi faculta-
tem daret; eapropter idem Rex Com-
mendationum rogabat, ut paucis momen-
tis in ejus cubiculo expectaret, donec
ipse Senatum ingressus esset, paulo post
autem Rex duos Senatores ad illum
ablegabat, qui eundem ad conventum
tum jam sat numerosum conducerent.

§. LXXXI.

*Commendoni oratio in pleno Senatu
habita pro Synodi promul-
gatione.*

*Grat. Pall.
l. cap.*

Ergo ad Senatum introducitur Com-
mendonus, moxque sermonem suum,
qui ab omnibus cum maxima atten-
tione excipiebatur, exorsus rationes
proferebat, propter quas summus Pon-
tifex Synodum Oecumenicam convo-
casset: insuper carptim de illius initio,
progressu, atque celebris hujus con-
ventus exitu differens demonstratum
ibat,

ibat, quod cuncta juxta avitas consue-
 tudines, & Apostolicos Canones ibi-
 dem gesta fuerint, nilque intermissum,
 quod ad explanandas Christianæ fidei
 veritates, ac disciplinæ capita deside-
 rari posset. Postmodum exponebat,
 quod Pontifex hæc Synodi decreta ap-
 probasset, eaque promulgata in omnia
 regna cum summa sollicitudine trans-
 misisset, ut ea a cunctis Christianis Prin-
 cipibus in usum deducerentur: „jussus
 „sum, prosequeretur Commendonus,
 „Regiæ suæ Majestati volumen decisio-
 „num, atque Ecclesiasticarum Consti-
 „tutionum exhibere, ut eas in Regno
 „suo executioni mandari præciperet,
 „huicque Concilio, cui ejus quoque Legati
 „intererant, submissionem testari vellet:
 „repletus est liber hic cœlestibus do-
 „ctrinis, quæ Catholicis omnino uti-
 „les, Provinciis autem novo hæresum
 „veneno infectis salutare erunt, nam
 „fluctuantes, dubiosque animos in vera
 „Ecclesiæ fide firmant: temerarius ita-
 „que non minus, ac pertinax illorum
 „ausus foret, qui hæc decreta a tre-
 „centis ferme Episcopis, omnibusque
 „totius Europæ doctissimis Viris tra-
 „dita, ponderata, atque omnibus ra-
 „tionibus probe antea discussis digesta
 „rejicere præsumeret: quapropter haud
 „mihi persuadere valeo, quod vel ullus

Sæcul. XVI.
 A. C. 1564.

Sæcul. XVI. „fese Universalis Concilii decisionibus
A.C. 1564. „subdicere recusaturus sit, cum certum
 „constet, ejusmodi Synodum Spiritus
 „sancti afflatu directam nihil decidisse.
 „nisi quod Jesu Christi doctrina, ac ipsius-
 „met Dei auctoritate suffultum sit. „ His
 „dictis prolixius comprobabat, quod Con-
 „cilia in Ecclesia non modo sint utilia,
 „sed & ad fidem, pietatemque conservan-
 „dam necessaria, ne intellectus humani
 „imbecillitas a vero deviet, rectamque
 „veritatis semitam derelinquat: insuper
 „Commendonus manifestos convellebat
 „errores illorum, qui Ecclesiæ rebelles
 „a portu salutis aberrarunt, nunc se-
 „ditionis, ac errorum fluctibus misere
 „agitati.

„Quanta autem cæcitas, exclama-
 „bat Nuntius, ubi quivis in suo sensu
 „abundans sibi Religionem proculdit,
 „ac quilibet æternarum veritatum ju-
 „dex, & arbiter esse præsumit: pri-
 „vati quoque homines cultum, ritum-
 „que, quo divina Majestas adoretur,
 „ejusque justitia placetur, præscribunt,
 „atque ipsa etiam legis, ac Christianæ
 „morum doctrinæ præcepta, quæ Deus
 „Ecclesiæ suæ revelavit, & Viri divino
 „Spiritu pleni scripto tradiderunt, cor-
 „rigere, interpretari, imo & evertere
 „aggrediuntur: equidem hæretici hanc
 „injustitiam agnoscunt, fateri tamen
 „erud-

„erubescunt; postquam enim obsequium **Sæcul. XVI.**
 „præstare recusarunt legitimo Succes- **A. C. 1564**
 „sori Divi Petri, pro quo Christus
 „orabat, ut fides ejus non deficeret,
 „sed fratres suos aliquando conversos
 „confirmaret: insuper dum iidem etiam
 „populos ad seditionem concitaverunt,
 „suisque rebellionibus, ac violentiis in-
 „tegras Provincias devastarunt, tandem
 „ipsimet suarum factionum capita, no-
 „vosque Pontificatus in Wittembergæ,
 „& Genevæ angulis stabilire coacti sunt,
 „novamque Magistratum speciem in
 „quibusdam obscuris sectæ suæ urbibus
 „crearunt, adeo, ut in suis Synodis,
 „quas sine ullo jure, rejectaque veteri
 „forma celebrant, eandem potestatem
 „quærant, quam tamen in Ecclesia Ca-
 „tholica tolerare renuunt, dum Luthe-
 „rum, Calvinum, aliosque nullius no-
 „minis Doctores tanquam suos Magi-
 „stros, ac Religionis suæ Interpretes a-
 „gnoscent: porro his omnibus, & sin-
 „gulis Concilio interesse permittebatur,
 „imo omnes quoque tam generatim,
 „quam speciatim ad illud invitabantur,
 „publicæ insuper securitatis sponsiones
 „offerebantur singulis, qui aut suas
 „querelas proponere, aut disputare, vel
 „controversos articulos dilucidare, suas-
 „que sententias proferre vellent: nihilo-
 „minus hæretici contra sanctam hanc

T 3

„Syno-

Sæcul. XVI. „Synodum tumultuari audent; quam
 A. C. 1564 „iniquum autem est, se nec Pontifi-
 „cum, nec Conciliorum decretis sub-
 „jicere, ac communem Ecclesiæ con-
 „sensum, fideique unitatem tantopere
 „ab omni retro antiquitate maximi ha-
 „bitam rejicere? verum hi, qui non-
 „nisi suorum affectuum impetus sequun-
 „tur, ac sine legum fræno vivere an-
 „hellant, sacris literis, Deique verbo
 „tanquam suæ iniquitatis velamine ab-
 „uti, atque illud tanquam validissimum
 „suum propugnaculum objicere audent;
 „nam præter sacras Paginas alium ju-
 „dicem respuunt, hominumque fragi-
 „lium, qui falli, & fallere possunt, ju-
 „dicia irrident, perinde acsi ipsimet
 „non etiam homines essent, ac infalli-
 „bilitatis privilegio dotati florerent, ni-
 „hilque sanctum, verumque audiret,
 „nisi id, quod ipsi somniati sunt; nul-
 „la autem vera foret sacræ Scripturæ
 „interpretatio, nisi illa, quam ipsi suo
 „sensui consonam credunt. „

Postea Nuntius fusius exponebat,
 quam sacrilege hæretici contemnerent
 Ecclesiæ auctoritatem, cum tamen Deus
 huic promiserit, quod cum illa usque
 ad consummationem sæculi permanere
 velit, & contra eam portæ inferi non
 sint prævalituræ; his prolatis Nuntius
 prosequabatur: „considerate plurimum
 „Re-

„Regnorum everfionem, ac mala, quo-
rum exempla in meo itinere ipfus plu-
rima non tam vidi, quam deploravi.,,
Post hæc Commendonus vivis vere co-
loribus depingebat feditiones, tumul-
tus, homicidia, deprædationes, facri-
legia, violentias Sacerdotibus illatas,
Templorum, & altarium ruinas, bella
civilia, exteræque rebelliones a novis
hifce opinionibus fuscitatas: mox vero
fermone ad ipfas Poloniæ calamitates
converfo priitiam hujus regni tran-
quillitatem, Religionis, ac opinionum
unitatem, a quibus regnorum firmitas,
ac fecuritas dependet, cum præfenti-
bus diffidiis, ac tumultibus conferebat:
tandem autem Polonos hortabatur, ut
Nationis fuæ honorem, gloriamque fibi
a fuis Majoribus relictam tuerentur, ac
vigiles, piique effent, necnon Univer-
falis Concilii decretis fe fe subjicerent,
cum exinde omnibus tam regni, quam
privatorum malis remedium propinetur:
ideo illos monebat, ut rejicerent opi-
niones adeo incertas, diverfas, ac in-
ter fe tantopere repugnantes, quas
nonnifi paucorum malitia introduxit,
& plurium levitas, necnon vitæ licen-
tiosæ cupido fovit. Tandem fuæ ora-
tioni finem imponens, coram Deo pro-
feffus est, quod eos sæpius tam publice,
quam privatim Pontificis juffu horta-
tus

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

Sæcul. XVI
A.C. 1564.

tus fuerit, adeo ut in illa die, ubi omnes homines coram tremendo Divini Judicis Tribunali cum omnibus suis peccatis, falsisque virtutibus comparebunt, ipse eos obstinatos de sua pervicacia redarguere, ac contra eos testem agere possit.

§. LXXXII.

Senatus hoc sermone pie commotus.

Grat. c. II.
Rayn. hoc
ann. n. 54.

His dictis Nuntius Regi decretorum volumen porrigens, cum tanta verborum gravitate, Zelo, ac rationum vi perorabat, ut non modo Senatus, & præprimis seniores Consilarii utpote pristinae Regni tranquillitatis, ac turbarum causæ memores commoverentur, sed ipsi etiam hæretici velut attoniti hærent. Gratianus quoque, qui cuncta, quæ Commendonus gessit, nobis scripta reliquit, hæc asserit: ego quidem, qui præsens penes Commendonum aderam, librum manu ferens, affirmare possum, plerosque lacrimantes me animadvertisse. Nuntius dum sermonem suum absolverat, & librum Regi porrexerat, e Senatu discedere parabat, ut ceteris deliberandi spatium relinqueret: verum Rex illum remanere iussit; haud enim, dixit subridens, minus libere apud te linguæ nostræ ignarum, quam si abesses, sententiæ a nobis dicentur: mox igitur colligebantur

tur suffragia, ubi Gnesnensis Archie-
 piscopus, qui prior verba fecerat, pro
 suo more amplissimis verbis Pontificis
 studium, ac Synodi Patrum prudentiam
 deprædicabat, præmissisque hisce elo-
 giis hunc librum honorifice esse reci-
 piendum censebat, nullum tamen cer-
 tum responsum esse dandum affirmabat,
 nisi illum Rex prius perlegisset, ac pro
 temporis opportunitate in suo Senatu
 discussisset. Verum Episcopi, & Ca-
 tholici contra hanc Archiepiscopi sen-
 tentiam vehementer insurgent, eo-
 quod Synodi decreta iudicio Regis, ac
 Senatus subicere videretur.

Sæcul. XVI.
 A. C. 1564.

§. LXXXIII.

*Tridentina Synodus a Rege, ac Se-
 natu promulgata.*

Mox Rex, nequidem expectata cete-
 rorum sententia, quam ex omnium
 indignatione in Archiepiscopum con-
 cepta satis conijcere poterat, ipse
 verba faciens hæc dixit: „satis mihi
 „persuasum habeo, quod Commendonus
 „orationem ex tempore habitam, cum
 „ea die in Senatum se esse vocandum
 „haud præscire potuerit, tanta tamen
 „vi, atque ordine peroraverit, divini
 „Numinis instinctu magis, quam præme-
 „ditatione, aut facultate sua pronuntia-
 „verit, eaque monita protulerit, ita-

Grat. l. c.
 Pallav. n. 3.

Sæcul. XVI. „que me omnino obstrictum censeo, ut
 A.C. 1564. „hujus Concilii decreta recipiam, cum-
 „ctisque ejus Sanctionibus, ut par est,
 „morem geram. „

His dictis Pro - Cancellarius pro
 more juxta Regis sententiam Commem-
 dono respondit: Rex vero ad summum
 Pontificem literas dedit, quibus Syno-
 dum cum summa submissione esse re-
 ceptam significabat. Data est hæc Re-
 gis epistola die decima octava Augusti.

L. XXXIV.

*Cardinales de Synodi promulgatione
 a Polonis facta per Papam
 edocti.*

*Raynald.
 num. 45.*

Faustum hoc nuntium summus Ponti-
 fex in Patrum Senatu die sexta
 Octobris habito eisdem annuntiabat,
 eis hæc exponens: „Poloniæ Rex in
 „quodam suorum Ordinum conventu
 „imo etiam coram Senatoribus hæreti-
 „cis Concilii Tridentini acta ipsi per no-
 „strum Nuntium delata acceptavit, pol-
 „licitusque fuit, se toto studio curatu-
 „rum, ut hæ sanctiones in Universo
 „suo Regno executioni mandentur: in-
 „super idem Rex plura condidit de-
 „creta contra hæreticos, qui novos er-
 „rores ubique spargebant, præcipue
 „vero persequitur exteros, quos omnes
 „suo Regno exulare jussit. „ Hasce li-
 teras

teras Gonzaga Cardinalis ex Presbyteris postremus, cum nullus e Cardinalibus Diaconis tunc adesset, in Patrum Senatu prælegit, ubi etiam summus Pontifex hunc Regem summis laudibus vel eo nomine honorabat, eo quod idem, quamvis ejus Regnum hæreticis undique repletum esset, cuncta tamen concilia, quæ ipsi humana prudentia ad conciliandos eorum animos suggerere poterat, contempserit, plurisque habuerit Concilii Tridentini acceptationem, illiusque promulgationem: ea propter omnibus Cardinalibus, qui variorum regnorum Protectores erant, in mandatis dedit Pontifex, ut cunctos alios Principes datis ad eos literis hortarentur, atque eis præclarum hoc Poloniæ Regis exemplum proponerent, & ad æquale Religionis studium animarent. Ceterum hujus Regis edictum de exteris hæreticis Regno expellendis datum est die septima Mensis Augusti. (*)

§. LXXXV.

Varicæ Pontificis Bullæ pro disciplina.

T 5

His

(*) Constat igitur, quod Tridentina Synodus exceptis Gallis, ab omnibus aliis fuerit recepta, ac alicubi promptiorem promulgationem duntaxat hæretici retardaverint.

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.

Ciccon. t. 3.
pag. 880.
Spond. hoc
ann. n. 2.

His ita peractis Pius IV. summus Pontifex unice Ecclesiæ disciplinam juxta Synodi decreta restaurare intentus erat: quapropter primo, quod edidit, diplomate Episcopos, aliosque, quibus animarum cura demandata erat, ad residendum adstringebat, præcipiens, ut eorum, qui residere renuunt, bona Cameræ Apostolicæ ærario cedant. Exstat adhuc alia Bulla magis severa circa eandem residendi legem; tertia autem declarabat Pontifex, quod gratiæ, per quas cuncti de beneficiis provisi, ob studia autem absentes absque Residentia fructus percipere permittebantur, sine Ordinariorum consensu nullius valoris essent. Denique quarta emanabat Constitutio, qua severissimis poenis omnes, qui beneficia *in confidentiam* retinent, subjicit, simulque juramenti formulam præscribit, qua omnes, qui beneficia possident, tam sæculares, quam Regulares, tam Clerici, quam Laici Ordini cuidam militari adscripti, ante sui beneficii possessionem sese obstringere tenentur. Hæc jurata fidei professio in Concilii actis ad calcem reperitur, Bulla vero, quæ hac occasione Idibus Novembris, seu die decima tertia ejusdem Mensis edebatur, his concepta est verbis.

§. LXXXVI.

§. LXXXVI.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

*Bulla Pontificis circa juramentum de
profitenda fide.*

„Pius Episcopus, Servus servorum
„Dei, ad perpetuam rei memoriam. *Labb. Coll. Conc. tom. 24. pag. 944. Es seq.*
„Injunctum nobis Apostolicæ servitutis
„officium requirit, ut ea, quæ Domi-
„nus omnipotens ad providam Ecclesiæ
„suæ directionem, sanctis Patribus in
„nomine suo congregatis, divinitus in-
„spirare dignatus est, ad ejus laudem,
„& gloriam incunctanter exequi prope-
„remus: cum itaque juxta Concilii Tri-
„dentini dispositionem omnes, quos
„deinceps cathedralibus, & superiori-
„bus Ecclesiis præfici, vel quibus illa-
„rum dignitatibus, Canonicatibus, &
„aliis quibuscunque beneficiis Ecclesia-
„sticis, curam animarum habentibus
„provideri contingeret, publicam Ortho-
„doxæ fidei professionem facere, sese
„que in Romanæ Ecclesiæ obedientia
„permansuros spondere, & jurare te-
„neantur: nos volentes, etiam per
„quoscunque, quibus de monasteriis,
„conventibus, domibus, & aliis qui-
„buscunque locis, Regularium quorum-
„cunque Ordinum, quocunque nomine,
„vel titulo providebitur, idem servari,
„& ad hoc, ut unius ejusdem fidei
„professio uniformiter ab omnibus ex-
„hibea-

Sæcul. XVI. „hibeatur, unicaque, & certa illius for-
 A.C. 1564. „ma cunctis innotescat, nostræ sollici-
 „tudinis partes, in hoc alicui minime
 „desiderari: formam ipsam, præsentibus
 „annotatam, publicari, & ubique gen-
 „tium per eos, ad quos ex decretis i-
 „plius Concilii, & alios prædictos spe-
 „ctat, recipi, & observari, ac sub pœ-
 „nis per Concilium ipsum in contrave-
 „nientes latis, juxta hanc, & non aliam
 „formam, professionem prædictam sole-
 „mniter fieri, auctoritate Apostolica
 „tenore præsentium districtè præcipien-
 „do mandamus, hujusmodi sub tenore.

§. LXXXVII.

Fidei Professionis norma.

„Ego N. firma fide credo, & profi-
 „teor omnia, & singula, quæ con-
 „tinentur in Symbolo fidei, quo Sancta
 „Romana Ecclesia utitur, videlicet:
 „credo in unum Deum Patrem omni-
 „potentem, factorem cœli, & terræ vi-
 „sibilem omnium, & invisibilem, & in
 „unum Dominum Jesum Christum, fi-
 „lium Dei unigenitum, & ex Patre na-
 „tum ante omnia sæcula, Deum de
 „Deo, lumen de lumine, Deum verum
 „de Deo vero, genitum non factum, con-
 „substantialem Patri, per quem omnia
 „facta sunt, qui propter nos homines,
 „& propter nostram salutem, descendit
 „de

„de cœlis, & incarnatus est de Spiritu ^{Sæcul. XVI.}
 „Sancto ex Maria Virgine, & homo fa- ^{A. C 1564.}

„ctus est, crucifixus etiam pro nobis
 „sub Pontio Pilato, passus, & sepultus
 „est, & resurrexit tertia die, secundum
 „Scripturas, & ascendit in cœlum, se-
 „det ad dexteram Patris, & iterum
 „venturus est cum gloria, judicare vi-
 „vos, & mortuos, cujus regni non erit
 „finis; & in Spiritum Sanctum, Domi-
 „num, & vivificantem, qui ex Patre,
 „Filioque procedit, qui cum Patre, &
 „Filio simul adoratur, & conglorifica-
 „tur, qui locutus est per Prophetas, &
 „unam sanctam, catholicam, & aposto-
 „licam Ecclesiam: confiteor unum Ba-
 „ptisma in remissionem peccatorum, &
 „vitam venturi sæculi. Amen. Apo-
 „stolicas, & Ecclesiasticas traditiones,
 „reliquasque ejusdem Ecclesiæ obser-
 „vationes, & constitutiones firmissime
 „admitto, & amplector: item sacram
 „Scripturam juxta eum sensum, quem
 „tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia,
 „cujus est, judicare de vero sensu, &
 „interpretatione sacrarum Scriptura-
 „rum, nec eam unquam, nisi juxta u-
 „nanimem consensum Patrum accipiam,
 „& interpretabor.

„Profiteor quoque septem esse vere,
 „& proprie Sacramenta novæ legis a
 „Jesu Christo Domino nostro instituta,
 „atque

Sæcul. XVI.
A. C. 1564

„atque ad salutem humani generis, li-
 „cet non omnia, singulis necessaria: sci-
 „licet Baptismum, Confirmationem, Eu-
 „charistiam, Pœnitentiam, Extremam
 „unctionem, Ordinem, & Matrimonium,
 „illaque gratiam conferre, & ex his Ba-
 „ptismum, Confirmationem, & Ordi-
 „nem sine Sacrilegio reiterari non pos-
 „se. Receptos quoque, & approbatos
 „Ecclesiæ catholicæ ritus, in supradi-
 „ctorum omnium Sacramentorum so-
 „lemni administratione recipio, & ad-
 „mitto: omnia, & singula, quæ de pec-
 „cato originali, & de justificatione in
 „Sacrosancta Tridentina Synodo defi-
 „nita, & declarata fuerunt, amplector,
 „& recipio: profiteor pariter in Missa
 „offerri Deo verum, proprium, & pro-
 „pitiatorium Sacrificium pro vivis, &
 „defunctis, atque in Sanctissimo Evcha-
 „ristiæ Sacramento esse vere, realiter,
 „& substantialitet Corpus, & Sangui-
 „nem una cum anima, & divinitate Do-
 „mini Nostri Jesu Christi, fierique con-
 „versionem totius substantiæ panis in
 „Corpus, & totius substantiæ vini in
 „Sanguinem, quam conversionem ca-
 „tholica Ecclesia transubstantiationem
 „appellat. Fateor etiam sub altera
 „tantum specie, totum, atque integrum
 „Christum, verumque Sacramentum
 „sumi. Constanter teneo Purgatorium
 „esse

„esse, animasque ibi detentas fidelium Sæcul. XVI.
 „suffragiis juvari: similiter, & Sanctos A. C. 1564.
 „una cum Christo regnantes, veneran-
 „dos, atque invocandos esse, eosque o-
 „rationes Deo pro nobis offerre, atque
 „eorum reliquias esse venerandas. Fir-
 „missime assero, imagines Christi, ac
 „Deiparæ semper Virginis, nec non a-
 „liorum Sanctorum, habendas, & reti-
 „nendas esse, atque eis debitum hono-
 „rem, ac venerationem impertiendam:
 „indulgentiarum etiam potestatem a
 „Christo in Ecclesia relictam fuisse, il-
 „larumque usum Christiano populo ma-
 „xime salutarem esse, affirmo: sanctam,
 „catholicam, & Apostolicam Roma-
 „nam Ecclesiam, omnium Ecclesia-
 „rum Matrem, & Magistram agnosco,
 „Romanoque Pontifici, beati Petri A-
 „postolorum Principis Successori, ac
 „Jesu Christi Vicario, veram obedien-
 „tiam spondeo, ac juro: cetera item o-
 „mnia a sacris Canonibus, & Oecume-
 „nicis Conciliis, ac præcipue a Sacro-
 „sancta Tridentina Synodo tradita, de-
 „finita, & declarata, indubitanter reci-
 „pio, atque profiteor, simulque contra-
 „ria omnia, atque hæreses quascunque
 „ab Ecclesia damnatas, rejectas, & a-
 „nathematizatas, ego pariter damno,
 „rejicio & anathematizo: Hanc veram
 „catholicam fidem, extra quam nemo
 „salvus

Hist. Eccles. Tom. XLVII.

U

Sæcul. XVI. „salvus esse potest, quam in præsentibus
 A. C. 1564 „sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem
 „dem integram, & inviolatam, usque
 „ad extremum vitæ spiritum constan-
 „tissime Deo adjuvante, retinere, &
 „confiteri, atque a meis subditis, vel
 „illis, quorum cura ad me in munere
 „meo spectabit, teneri, doceri, & præ-
 „dicari, quantum in me erit, curatu-
 „rum, ego idem N. spondeo, voveo, ac
 „juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc
 „sancta Dei Evangelia. „

Hæc erat illa fidei professio, qua fi-
 nita Pontificis Constitutio his verbis
 absoluebatur.

„Volumus autem, quatenus præsentibus
 „literæ in Cancellaria nostra Apostoli-
 „ca de more legantur, & ut omnibus
 „facilius pateant, in ejus quinterno
 „describantur, ac etiam imprimantur.

„Nulli ergo omnino hominum li-
 „ceat hanc paginam nostræ voluntatis,
 „& mandati infringere, vel ei ausu te-
 „merario contraire: si quis autem hoc
 „attentare præsumpserit, indignationem
 „Omnipotentis Dei, ac Beatorum Pe-
 „tri, & Pauli Apostolorum ejus se no-
 „verit incursum. Datum Romæ a-
 „pud Sanctum Petrum, anno Incarna-
 „tionis Dominicæ millesimo quingen-
 „tesimo sexagesimo quarto, die decima
 „tertia

„tertia Novembris, Pontificatus nostri Sæcul. XVI.
„anno quinto.,, A.G. 1564.

§. LXXXVIII.

Ejusdem Pontificis diploma circa Indicem librorum prohibitorum.

Paulo ante summus Pontifex aliam *Labbe l. 2a*
constitutionem die vigesima quarta p. 950.

Martii edidit, qua librorum prohibitorum Indicem a quibusdam per Synodum deputatis concinatum confirmabat, prout in Sessione decima octava, quæ sub Pio IV. secunda erat, decisum fuit: eodem igitur diplomate summus Pontifex cujuscunque conditionis hominibus ejusmodi libros retinere, aut legere prohibuit, exceptis sacræ Inquisitionis Cardinalibus, quibus etiam facultatem concessit, ut non tantum ipsi met illos legere, sed & aliis eosdem legendi gratiam facere possent: porro hæc eadem exceptio per aliud decretum fuit confirmata, utraque tamen licentia ad sequentes decem Regulas auctoritate Synodi statutas restringebatur.

§. LXXXIX.

Regulæ indicis circa librorum prohibitionem.

Regula I.

„Libri omnes, quos ante annum mil-
„lesimum quingentesimum deci-
U 2 „mum

Sæcul. XVI. „mum quintum, aut Summi Pontifi-
 A.C. 1564. „ces, aut Concilia Oecumenica da-
 „mnarunt, & in hoc indice non sunt, eo-
 „dem modo damnati esse censeantur,
 „sicut olim damnati fuerunt.

Regula II.

„Hæresiarcharum Libri, tam eorum,
 „qui post prædictum annum hæ-
 „reses invenerunt, vel suscitarunt, quam
 „qui hæreticorum capita, aut Duces
 „sunt, vel fuerunt, quales sunt Luthe-
 „rus, Zwinglius, Calvinus, Balthasar
 „Pacimontanus, Swenchfeldius, & his
 „similes, cujuscunque nominis, tituli,
 „aut argumenti existant, omnino pro-
 „hibentur; aliorum autem hæretico-
 „rum libri, qui de Religione quidem ex
 „professo tractant, omnino damnantur;
 „qui vero de Religione non tractant, a
 „Theologis Catholicis, jussu Episcopo-
 „rum, & Inquisitorum examinati, &
 „approbati permittantur. Libri etiam
 „Catholici conscripti, tam ab aliis, qui
 „postea in hæresin lapsi sunt, quam ab
 „illis, qui post lapsum ad Ecclesiæ gre-
 „mium rediere, approbati a Facultate
 „Theologica alicujus Universitatis Ca-
 „tholicæ, vel ab Inquisitione generali,
 „permitti poterunt.

Regu-

Regula III.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

Versiones Scriptorum etiam Eccle-
 „siasticorum, quæ hætenus editæ
 „sunt a damnatis auctoribus, modo ni-
 „hil contra sanam doctrinam conti-
 „neant, permittuntur: librorum autem
 „veteris testamenti versiones, viris
 „tantum doctis, & piis iudicio Episco-
 „pi concedi poterunt: modo hujusmo-
 „di versionibus, tanquam elucidationi-
 „bus Vulgatæ editionis, ad intelligen-
 „dam sacram Scripturam, non autem
 „tanquam sacro textu utantur: Ver-
 „siones vero novi testamenti ab aucto-
 „ribus primæ classis hujus indicis factæ
 „nemini concedantur, quia utilitatis
 „parum, periculi vero plurimum Lecto-
 „ribus ex earum lectione manare so-
 „let: si quæ vero annotationes cum
 „hujusmodi, quæ permittuntur, versio-
 „nibus, vel cum Vulgata editione cir-
 „cumferentur, expunctis locis suspectis
 „a facultate Theologica alicujus Uni-
 „versitatis Catholicæ, aut Inquisitione
 „generali, permitti eisdem poterunt,
 „quibus & versiones. Quibus condi-
 „tionibus totum volumen bibliorum,
 „quod vulgo Biblia Vatabli dicitur, aut
 „partes ejus, concedi viris piis, & do-
 „ctis poterunt: ex Bibliis vero Isido-
 „ri Clarii Brixiani prologus, & prole-

U 3

„go-

Sæcul. XVI

A.C. 1564.

„gomena præcidantur: ejus vero tex-
 „tum nemo textum Vulgatæ editionis
 „esse existimet.

Regula IV.

„Cum experimento manifestum sit, si
 „sacra Biblia vulgari lingua passim
 „sine discrimine permittantur, plus in-
 „de, ob hominum temeritatem, detri-
 „menti, quam utilitatis oriri: hac in
 „parte judicio Episcopi, aut Inquisito-
 „ris stetur: ut cum consilio Parochi, vel
 „Confessarii, Bibliorum a catholicis au-
 „thoribus versorum lectionem in vul-
 „gari lingua eis concedere possint, quos
 „intellexerint ex hujusmodi lectione,
 „non damnum, sed fidei, atque pieta-
 „tis argumentum capere posse: quam
 „facultatem in scriptis habeant: qui
 „autem absque tali facultate ea legere,
 „seu habere præsumpserit, nisi prius
 „Bibliis Ordinario redditis, peccato-
 „rum absolutionem percipere non possit:
 „Bibliopolæ vero, qui prædictam facul-
 „tatem non habent, Biblia idiomate
 „vulgari conscripta vendiderint, vela-
 „lio quovis modo concesserint, libro-
 „rum pretium in usus pios ab Episco-
 „po convertendum, amittant, aliisque
 „pœnis pro delicti qualitate ejusdem
 „Episcopi arbitrio subjaceant: Regu-
 „lares vero nonnisi facultate a Præla-
 „tis

„tis suis habita, ea legere, aut eme-
„re possint.

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.

Regula V.

„Libri illi, qui hæreticorum auctorum
„opera interdum prodeunt, in qui-
„bus nulla, aut pauca de suo apponunt,
„sed aliorum dicta colligunt, cujus-
„modi sunt Lexica, concordantia, a-
„pophtegmata, similitudines, indices,
„& hujusmodi, si quæ habeant admista,
„quæ expurgatione indigeant, illis
„Episcopi, & Inquisitores, una cum
„Theologorum consilio, sublatis, aut
„emendatis, permittantur.”

Regula VI.

„Libri vulgari idiomate de controver-
„siis inter Catholicos, & hæreti-
„cos nostri temporis differentes, non
„passim permittantur, sed idem de iis
„servetur, quod de Bibliis vulgari lin-
„gua scriptis statutum est: qui vero
„de ratione bene vivendi, contemp-
„landi, confitendi, ac similibus argu-
„mentis, vulgari sermone conscripti
„sunt, si sacram doctrinam contineant,
„non est, cur prohibeantur, sicut nec
„sermões populares vulgari lingua ha-
„biti. Quodsi hætenus in aliquo re-
„gno, vel provincia aliqui libri sint pro-
„hibiti, quod nonnulla continerent, quæ
„sine delectu ab omnibus legi non ex-

U 4

„pediat;

Sæcul. XVI
A.C. 1564.

„pediat; si eorum auctores Catholici
„sunt, postquam emendati fuerunt, per-
„mitti ab Episcopo, & Inquisitore pot-
„erunt.“

Regula VII.

„**L**ibri, qui res lascivas, seu obscenas
„ex professo tractant, narrant, aut
„docent, cum non solum fidei, sed &
„morum, qui huiusmodi librorum le-
„ctione facile corrumpi solent, ratio
„habenda sit, omnino prohibentur, &
„qui eos habuerint, severe ab Episco-
„pis puniantur: antiqui vero ab eth-
„nicis conscripti, propter sermonis ele-
„gantiam, & proprietatem permittun-
„tur, nulla tamen ratione pueris præ-
„legendi erunt.“

Regula VIII.

„**L**ibri, quorum principale argumen-
„tum bonum est, in quibus tamen
„obiter aliqua inserta sunt, quæ ad hæ-
„resin, seu impietatem, divinationem,
„seu superstitionem spectant, a Catho-
„licis Theologis, inquisitionis genera-
„lis auctoritate, expurgati concedi pos-
„sint. Idem iudicium sit de prologis,
„summariis, seu annotationibus, quæ
„a damnatis auctoribus, libris non dam-
„natis, appositæ sunt, sed posthac non-
„nisi emendati excudantur.“

Regu-

Regula IX.

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.

Libri omnes, & scripta geomantiæ
 „hydromantiæ, aeromantiæ, py-
 „romantiæ, onomantiæ, chiromantiæ,
 „necromantiæ, sive in quibus conti-
 „nentur fortilegia, veneficia, augu-
 „ria, auspicia, incantationes artis ma-
 „gicæ, prorsus rejiciuntur: Episcopi
 „vero diligenter provideant, ne astro-
 „logiæ judiciariæ libri, tractatus, in-
 „dices legantur, vel habeantur, qui de
 „futuris contingentibus, successibus,
 „fortuitisve casibus, aut iis actionibus,
 „quæ ab humana voluntate pendent,
 „certo aliquid eventurum affirmare au-
 „dent: permittuntur autem judicia,
 „& naturales observationes, quæ na-
 „vigationis, agriculturæ, sive medi-
 „cæ artis juvandæ gratia conscripta sunt.

Regula X.

In librorum, aliarumve Scripturarum
 „impressionem servetur, quod in Con-
 „cilio Lateranensi sub Leone X. Sessio-
 „ne decima statutum est: quare, si in
 „alma Urbe Roma liber aliquis sit im-
 „primendus, per Vicarium Pontificis,
 „& sacri Palatii Magistrum, vel per-
 „sonas a Sanctissimo Domino nostro de-
 „putandas examinetur: in aliis vero lo-
 „cis ad Episcopum, vel alium haben-
 „tem scientiam libri, vel Scripturæ im-

U 5

„pri-

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

„primendæ, ab eodem Episcopo depu-
 „tandum, ac Inquisitorem hæreticæ
 „pravitatis ejus civitatis, vel Diæce-
 „lis, in qua impressio fiet, ejus appro-
 „batio, & examen pertineat, & per eo-
 „rum manum propria subscriptione gra-
 „tis, & sine dilatione imponendam, sub
 „pœnis, & censuris in eodem decreto
 „contentis, approbetur, hac lege &
 „conditione addita, ut exemplum libri
 „imprimendi authenticum, & manu au-
 „ctoris subscriptum, apud examinato-
 „rem remaneat. Eos vero, qui libel-
 „los manuscriptos vulgant, nisi ante
 „examinati, probatique fuerint, iisdem
 „pœnis subjici debere judicarunt Pa-
 „tres deputati, quibus impressores, &
 „qui eos habuerint, & legerint, nisi
 „auctores prodiderint, pro auctoribus
 „habeantur, ipsa vero hujusmodi li-
 „brorum probatio in scriptis detur, &
 „in fronte libri, vel scripti, vel im-
 „pressi authentice appareat, probatio-
 „que, & examen, ac cetera gratis fiant:
 „præterea in singulis civitatibus, ac
 „Diæcesibus, domus, vel loci, ubi ars
 „impressoria exercetur, & bibliotheca
 „librorum venalium, sæpius visitentur
 „à personis ad id deputandis ab Episcopo,
 „seu ejus Vicario, atque etiam ab In-
 „quisitore hæreticæ pravitatis, ut ni-
 „hil eorum, quæ prohibentur, aut im-
 „pri-

„primatur, aut vendatur, aut habea-
 „tur: omnes vero Librarii, & quicun-
 „que librorum venditores, habeant in
 „suis Bibliothecis indicem librorum ve-
 „nalem, quos habent, cum subscri-
 „ptione dictarum personarum, nec alios
 „libros habeant, aut vendant, aut qua-
 „cunque ratione tradant sine licentia
 „eorundem Deputatorum, sub pœna a-
 „missionis librorum, & aliis arbitrio Epi-
 „scoporum, vel Inquisitorum imponen-
 „dis: emptores vero, lectores, vel
 „impressores eorundem arbitrio punian-
 „tur: quod si aliqui libros quoscunque
 „in aliquam civitatem introducant, te-
 „neantur eisdem personis deputandis
 „renuntiare, vel si locus publicus mer-
 „cibus ejusmodi constitutus sit, mi-
 „nistri publici ejus loci prædictis per-
 „sonis significant libros esse adductos.
 „Nemo vero audeat librum, quem ipse,
 „vel alius in civitatem introduxit, ali-
 „cui legendum tradere, vel aliqua ra-
 „tione alienare, aut commodare, nisi
 „ostenso prius libro, & habita licentia
 „a personis deputandis, aut nisi noto-
 „rie constet, librum jam esse omnibus
 „permissum. Idem quoque servetur ab
 „hæredibus, & executoribus ultima-
 „rum voluntatum, ut libros a defunctis
 „relictos, sive eorum indicem illis per-
 „sonis deputandis offerant, & ab iis li-
 „cen-

Sæcul. XVI.

A. C. 1564.

Sæcul. XVI
A.C. 1564

„centiam obtineant, priusquam eis utan-
„tur, aut in alias personas quacunque
„ratione transferant; in his autem om-
„nibus, & singulis pœna statuatur vel
„amissionis librorum, vel alia arbitrio
„eorundem Episcoporum, vel inquisi-
„torum, pro qualitate contumaciæ, vel
„delicti. „

„Circa vero libros, quos Patres de-
„putati examinarunt, aut expurgarunt,
„aut expurgandos tradiderunt, aut cer-
„tis conditionibus, ut rursus excude-
„rentur, concesserunt; quidquid illos
„statuisse constiterit, tam bibliopolæ,
„quam ceteri observent: liberum ta-
„men sit Episcopis, aut Inquisitoribus
„generalibus, secundum facultatem,
„quam habent, eos etiam libros, qui
„his regulis permitti videntur, prohi-
„bere, si hoc in suis regnis, aut pro-
„vinciis, vel diæcesibus expedire judi-
„caverint. Ceterum nomina cum li-
„brorum, qui a Patribus deputatis pur-
„gati sunt, tum eorum, quibus illi
„hanc provinciam dederunt, eorundem
„Deputatorum Secretarius Notario sa-
„cræ universalis Inquisitionis Romanæ
„descripta Sanctissimi Domini nostri
„jussu tradidit. Ad extremum vero om-
„nibus fidelibus præcipitur, ne quis
„audeat contra harum Regularum præ-
„scriptum, aut hujus indicis prohibi-
„tionem

tionem libros aliquos legere, aut habere. Quodsi quis libros hæreticorum, vel cujusvis auctoris scripta, ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, five habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat: qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, iudicio Episcoporum severe puniatur.

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.

Observandum venit, quod hic Index in Galliis rursus nullius auctoritatis sit, proin in hoc Regno libri ibidem condemnati absque peccati reatu libere legi valeant, dummodo ex seipsis periculum non afferant, id vero si foret, tunc non ex eo, quod Romæ librorum Indici fuerint inserti, eorum lectio est prohibita, sed ex eo tantum, quia periculum in eorum lectione occurrit. (*)

§. XC.

Sodalitates a Papa vel erectæ, vel confirmatæ.

Aliud insuper diploma edidit Pius IV. Bullar. vet. quo celebrem in Hispaniis Sodalitatem Nominis Jesu confirmavit, ac ^{13.} edit Const. Bur- Ciacon. pag. 880.

(*) Hæc animadversio sane magna observatione, non autem Scriptore Catholico digna est.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.
 Burgenses, aliarumque civitatum Sodalitates in eodem Regno pluribus, iisque amplissimis privilegiis locupletavit: porro illi, qui huic Sodalitati nomen dabant, juramenta, nisi in gravi necessitate, causisque urgentibus, præpedire adstringebantur: insuper aliam Sodalitatem confirmavit, quæ in Fratrum Minorum Conventualium Ecclesia ad SS. duodecim Apostolos dicta Romæ jam antea in honorem Sanctissimi Sacramenti, atque in oppressorum, & pauperum mendicare erubescantium sublidium erecta erat; ejusmodi enim miseris Sodales hi succurrere tenentur: porro hanc Sodalitatem imposterum sub Sanctorum duodecim Apostolorum invocatione celebrari voluit Pontifex, qui etiam paulopost præceperat, ut hæc Sodalitas Sanctissimi Sacramenti venerationem cederet Sodalitati Corporis Christi a Paulo III. Pontifice olim erectæ in Ecclesia Beatæ Mariæ supra Minervam Ordinis Prædicatorum, ipsa vero deinceps duntaxat pauperum, atque egenorum curam sibi reservaret, quam diligentissime etiamnum exercet. Denique idem Pontifex in omnibus Archiepiscopalibus, & Episcopalibus Ecclesiis juxta Tridentinæ Synodi decreta pro juvenibus Clericis tam in literis, quam in pietate imbuendis seminaria erigi.

erigi curabat, quam in rem die decima quarta Julii ad Joannem Patriarcham Venetum, & die vigesima secunda ejusdem Mensis ad Antonium Albonum nominatum Lugdunensem Archiepiscopum literas dabat, ut vero ceteri ipsius exemplo ad pium hoc opus excitarentur, ipse Romanum Seminarium condidit, cujus curam Jesuitis committi posse arbitrabatur.

§. XCI.

Initia Oratorii a S. Philippo Nerio erecti.

Pius IV. Pontifex, cum ejusdem Ze-
 lus hisce operibus satiari haud pos-
 set, sancto quoque Philippo Nerio pro-
 ficuam præstitit operam in erigenda ejus
 Congregatione, quæ ad regularem vi-
 vendi normam hoc anno millesimo quin-
 gentesimo sexagesimo quarto redigi cæ-
 perat: porro hic idem sanctus Anno
 Christi millesimo quingentesimo deci-
 mo quinto die vigesima secunda Julii
 Florentiæ ex nobili Etruriæ familia na-
 tus erat, atque humaniorum literarum
 curriculo in patria sua confecto Romam
 veniens cum tanto profectu Philoso-
 phiæ, ac Theologiæ Scholasticæ ope-
 ram navabat, ut ferme omnes, qui
 Romæ celebriores erant, hujus Viri
 amicitiam sibi demereri certarent: Phi-
 lippus

Sæcul XVI.
 A. C. 1564.

Raynald.
 hoc ann. n. 5.
 Galonius in
 vita S. Phil.
 ann. 1564.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564

lippus tamen longe magis virtute, quam scientia sese commendatum reddebat; quippe Scholam egressus ad interius cubile suum sese recepit, ubi in sacris literis, antiquis Patribus, & Ecclesiæ Canonibus profundissimam hauriebat notitiam, ita tamen, ut tam præclaræ sublimis ingenii dotes semper magis, magisque ejus humilitatem auferent, totamque suam scientiam impenderet, ut plurimos juvenes a vitæ licentia averfos postea ad veram pietatem accenderet: insuper Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo Parisiani Rosæ, qui ejus conscientiam moderabatur, opera plurimum adjutus celebrem Sodalitatem Sanctissimæ Triadis in Ecclesia ad S. Salvatorem in Campo pro exterorum pauperum, peregrinantium, & convalescentium omni receptaculo destitutorum sublevamine exerat: porro innumeræ hæc actiones piæ, quas in hoc studio exercebat, necnon ingens fructus, quem ejus charitas in Ecclesia proferebat, quatenus sese adhuc magis ad pia hæc opera idoneum redderet, ab eo deprecari videbantur, ut sacris Ordinibus initiaretur: hinc ipsius Confessarius eum reluctantem ad id adegit, unde trimestri nondum expleto sacram Tonsuram, omnesque reliquos Ordines suscepit, ac die vigesima

ma tertia Maji Anno reparatæ Salutis Sæcul. XVI.
A.C. 1564.
millesimo quingentesimo quinquagesimo primo Sacerdos inauguratus est.

Agebat tum annum ætatis suæ trigessimum sextum, paulopost autem sancti Hieronymi Sacerdotes, qui a charitate nomen trahunt accessit, ibidemque excipendis sacris Confessionibus sese impendit.

Anno post Christum natum millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto quamplurimos suo ministerio ad meliorem frugem reduxerat, & præcipue Joannem Baptistam Salviatum ejusdem nominis Cardinalis fratrem, & Catharinæ Mediceæ Franciæ Reginæ avunculum, necnon Franciscum Mariam Tarugium postea Cardinalem Julii III. Papæ Nepotem, & Constantium Tassonium, atque Joannem Baptistam Modium, Antonium Fuccium, pluresque alios celebres viros Christo lucrificis, qui suum ei operam addicentes Nosocomia visiterunt, eorumque numerus excrevit ad viginti circiter, qui omnes eodem Christi Regnum in terris extendendi desiderio flagrabant. His postea Baronius, dein Cardinalis, celebris Annalium Ecclesiasticorum Scriptor, & Bordinus postea Avenionensis Archiepiscopus, necnon Alexander Fidelis sese sociabant, unde anno millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo Ro-

Hist. Eccles. Tom. XLVII. X mæ

Sæcul. XVI.
A.C. 1564. mæ ortum suum traxit Sacerdotum Oratorii Societas, quæ nonnisi Anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto in Congregationem coalescebat. Sub idem tempus Philippus Nerijs a Florentinæ Urbis Magistratu, & populo ad actus regendam suscepit Ecclesiam, quæ ad Nationem Florentinam pertinens Romæ sub nomine sancti Joannis Baptistæ erecta fuerat, ibidem vero ei assignabatur Domus huic Ecclesiæ contigua, ut ibi unacum suis socijs habitare posset, additis etiam ad eorum sustentationem annuis redditibus: porro hucusque hujus sancti Sodales nonnisi laici erant: ast novæ hujus Congregationis necessitate, necnon piorum quorundam monitis stimulati ex illis præcipui Sacerdotium suscipere decreverant, ac præprimis tres duntaxat seligebantur, qui erant Baronius, Joannes Franciscus Bordinus, & Alexander Fidelis: ab eo autem tempore sancti Philippi Nerii Discipuli communis vitæ societate uti incœperant, brevique ejus Congregatio Sacerdotibus abundabat, quibus mox Verbum Dei prædicandi, ac populorum confessiones excipiendi cura demandata est.

§. XCII.

Sæcul. XVI.
A. C. 1564

*Deputatus ab Armenorum Patriarcha
ad Papam ablegatus.*

Sub ejusdem Pii IV. Pontificatu Armenorum Patriarcha, quem Abid-Jehus Salacæ Successorem fuisse dicunt, Ecclesiæ Romanæ fidem palam profitebatur, ac summi Pontificis Primatum agnoscebat. Hanc in rem Nuntium nomine Abagarum decrevit unacum binis literis, quarum prima nomine omnium sibi subjectorum Iese Christi Domini Vicario submitit, altera vero ejusdem benedictionem petens, ejus patrocinium exorabat his verbis: „petimus, ut confirmetis, & renovetis patrocinium, quod olim Beatissimus bonæ memoriæ Papa Silvester, & S. Constantinus Imperator largitus est Regi nostro Tartaro, & S. Gregorio primo nostro Patriarchæ, seu Catholico, obsecramus, confirmate, ac nobis remittite, renovantes veterem illam inter nos amicitiam, ut fiat *unum ovile, & unus Pastor.*

*Raynald.
num. 51.*

Hæc epistola die prima Aprilis millesimo quingentesimo sexagesimo tertio data erat Ethemiazin vulgo Trecclesiis prope Erivan Armeniæ urbem, quæ etiam Turcomania dicebatur, & Persarum Regis imperio obnoxia erat. Hæc literæ anno sequenti die vigesima Mar-

X 2

tii

Sæcul XVI. tii summo Pontifici tradebantur, una-
A. C. 1564. cum fidei professione a Patriarcha trans-
 missa, quæ plures continens articulos
 a Joanne Baptista, qui erat Æthiops qui-
 dam tum Romæ commorans, latine
 reddita est: de cetero in epistola Spi-
 ritus sancti Processio a Patre, Filioque
 disertis verbis adstruitur: profitetur e-
 tiam Patriarcha septem Sacramenta, &
 tria duntaxat prima Concilia Oecume-
 nica, Nicænum, Constantinopolitanum,
 & Ephesinum: dicitur quoque, quod
 Patriarcha, omnesque, qui ejus aucto-
 ritatem venerantur, nec fermentato
 pane, nec aqua in Altaris Sacrificio
 utantur. „Omnes Monachi nostri, in-
 „quit, sunt casti, ac Virgines, &
 „nunquam ducunt uxores: clerici vero
 „non Regulares illas ducunt, ac postea
 „Sacerdotes fiunt: ceterum centum,
 „ac quinquaginta quinque diebus in
 „quolibet anno jejunamus, abstinentes
 „etiam a piscibus, & lacticiis: insu-
 „per alios etiam intra annum quinque
 „dies jejunii habemus, in quibus ova,
 „& lactinia comedimus. Nullo die
 „dominico totius anni de alicujus sancti,
 „vel sanctæ festivitate memoriam, faci-
 „mus, nisi de Domino nostro tantum,
 „atque omnes sub utraque specie com-
 „municamus: porro primam, & se-
 „cundam copulam Matrimonii bene-
 „dici-

„dicimus, ac coronamus, tertiam vero Sæcul. XVI.
 „minime: denique nos omnes credi- A.C. 1564.
 „mus, quidquid sancta, Catholica, &
 „Apostolica Ecclesia credit, & quid-
 „quid ipsa anathematizat, nos quoque
 „anathematizamus.

Hic Patriarcha cum mira dexteri-
 tate, ac scientia præditus esset, plu-
 res Nestorii Sectatores ab errore retra-
 hens Catholicorum numerum oppido
 auxit.

§. XCIII.

*Hispaniæ Rex Papam exorans pro
 obtinendo B. Didaci Canoni-
 satione.*

Idem summus Pontifex hoc anno die
 decima quarta Aprilis a Cardinale
 Alexandrino Philippi II. Hispaniæ Re-
 gis, ejus Filii, Complutensis Acade-
 miæ, totiusque Provinciæ supplicem
 acceperat libellum, quo hi una omnes
 Papam rogabant, quatenus Canonifa-
 tionem Beati Didaci ex oppido S. Ni-
 colai, Fratris Laici, seu Conversi ex
 Ordine Fratrum Minorum promovere
 velit: porro jam ante centum annos
 hic Religiosus Sanctitatis fama conspi-
 cuus in Henaresino Conventu obiit, cum
 vero ejus patrocinio multa miracula
 olim patrata, atque etiamnum patrari
 referretur, hinc Pontifex habita etiam

Rayn. n. 58.
 Galefin. vit.
 S. Did.
 apud Sur.
 pag. 298.

Vide Lib.
 CXII.
 §. XCVI.

Sæcul. XVI. harum precum ratione Cardinales de
A. C. 1564. Ara Coeli, Sarrafinum, Alexandrinum,
 & Vitellium nominabat, qui in hujus
 Beati vitam inquirerent, & desuper re-
 ferrent.

§. XCIV.

*Franciæ Regis epistola ad Papam
 circa Navarrae Reginam.*

*Traité des
 droits de
 l'Eccl. Gall.
 tom. I. p. 56.*

Cum Pius IV. Pontifex Joannam
 Albretam Navarrae Reginam, at-
 que Antonii Borbonii Viduam edito
 diplomate Romam ut memoravimus, in
 jus vocasset, ob hanc agendi rationem
 Galli semper indignationem fovebant,
 quæ tamen hoc anno apertius erum-
 pebat; quippe Rex per Joannem Bapti-
 stam Mesnilum suum apud Parisiensem
 Curiam Advocatum hanc in rem li-
 bellum componi iussit, in quo præpri-
 mis contra hanc severitatem querendi
 causas exposuit, ac postea in memo-
 riam revocavit eam, quam in primis
 sæculis summi Pontifices exercuerunt,
 moderationem, necnon obsequia a Fran-
 ciæ Regibus præstita pluribus summis
 Pontificibus, quos gratum semper ani-
 mum exhibuisse scribebat, simulque ex-
 ponebat, in quo Gallicanæ Ecclesiæ
 libertates consisterent, & quid summi
 Pontifices a Gregorii VII. temporibus
 adversus Cæsares non sine funesto ho-
 rum

rum abusuum successu moliti essent; in-
super referebat, quid Franciæ Reges
pro conservandis suis juribus, & Ec-
clesiæ libertatibus egissent, quidve Rex
ad earum defensionem agere obstrin-
geretur.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

Prima hæc epistola Romam mitte-
batur Pontifici exhibenda, cui etiam
alia annectebatur Franciæ Oratori in-
scripta, in qua hæc Regis nomine ex-
ponebantur: „Libellum, quem ad Pon-
tificem misi, in meo Senatu exhibui,
„præsentibus Regii Sanguinis Principi-
„bus, multis Proceribus, aliisque Vi-
„ris dignitate conspicuis: rei autem
„gravitate, ac necessitate mature per-
„pensa prompte ad summum Pontificem
„perscribere necessarium duxi, ut ea,
„qua par est, reverentia, ac filiali sub-
„missione eidem graves admodum ra-
„tiones exponerem, ob quas me hac
„agendi ratione offensum declarem, ac
„præfatam Reginam, ejusque bona tueri
„cogar: cum enim propriam meam caus-
„sam agi existimem, rem dissimulare
„haud valeo, præsertim cum omnium
„Principum, ut ejusmodi ausibus me
„opponam, intersit, specialiter autem
„me tangat, eoquod Navarræ Reginæ,
„ejusque liberis sanguine junctus sim,
„aliunde vero Galliarum Reges semper
„oppressorum, præcipue summorum

X 4

„Pon-

Sæcul. XVI
A.C 1564

„Pontificum defensionem in se suscepe-
 „rint: his accedit, quod hæc Regina
 „Gallis fœderata, atque ob ditiones,
 „quas in hoc Regno possidet, eidem
 „subsit, ut proin publicatione Romæ
 „facta in jus vocari non potuerit, cum
 „non servarentur hoc in iudicio legum
 „præscripta, nec præcederet Canonica
 „admonitio: de cetero autem Papa in
 „Regum temporalia bona nullum jus
 „habet: ideo peto, ut idem diploma
 „suum contra præfatam Reginam edi-
 „tum revocet, secus remedia in ejus-
 „modi eventibus alias adhibita usur-
 „pare cogor.

Post utramque hanc epistolam ad-
 huc alia contestatio, seu ejusdem Re-
 „gis dilucidatio circa hanc citationem
 „sequebatur, in qua recensitis iis, quæ
 „supra allata sunt, hoc additur: „per-
 „pensis hisce rationibus peto, atque
 „summum Pontificem cum omni reve-
 „rentia ei debita instanter rogo, ut
 „præfatum diploma, ceteraque ejus-
 „modi plura revocare, nullaque de-
 „clarare, atque a iudicii actis desistere
 „velit, ac rem ita efficere dignetur,
 „quatenus ea res in cujuscunque
 „notitiam devenire queat: insuper volo,
 „ut Papa ratum habeat, quod illos, qui
 „fors ex meis subditis hujus rei Aucto-
 „res erant, plectere possim: secus enim,
 „si

„si Papa id renueret, denuntio, quod in-
 „vitus licet ad vim, & remedia in ejus-
 „modi casibus alias adhibita recurrere
 „cogar, cum id exigeret caussa adeo
 „iusta, & legitima, pro qua omnes
 „meos conatus, viresque mihi a Deo
 „datas impendere paratus sum.

Sæcul. XVI
 A.C. 1564.

Insuper Regina Franciæ Administra-
 trix Rhedonensi Episcopo, qui a-
 pud Cæsarem Caroli IX. legatum age-
 bat, sed tum Romæ morabatur, ne-
 gotium dabat, ut Pontifici exponeret,
 quod hæc severitas in Navarræ Regi-
 nam usurpata legum præscripto adver-
 saretur, nec Papæ ullum jus in pro-
 fana Principum bona suffragetur: de
 cetero autem, quæ hac in re Cæsaris
 mens esset, scire percuperet. Hæ li-
 teræ suo non caruere successu; quippe
 Henricus Clutinius Oisellus homo ad
 quævis audenda projectus, fidusque
 Regis Minister prout iussus erat, cum
 tanta vehementia rem urgebat, ut sen-
 tentiam antea pronuntiatam contra
 Joannam Albretam revocari extorque-
 ret, atque etiam iudicii acta contra
 Franciæ Episcopos de Calvinii secta su-
 spectos jamjam inchoata interrompe-
 rentur.

Sæcul. XVI.

A.C. 1564

§. XCV.

Franciæ edictum pro alienatis Ecclesiarum bonis.

Thuan. l. 36.
num. 6.

Ineunte hoc anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto Carolus IX. Ecclesiasticis diploma concessit, vi cuius bona superiore anno alienata redimere possent, si vili admodum pretio ea divendita fuerint: verum Nobiles, & plebejus ordo porrecto Regi supplici libello, ac publice edito intercesserunt, & gravem ea de re querelam instituerunt, ad fidem Regis appellantes, & Regiæ auctoritatis interesse contendentes, ut id, quod fide publica propter necessitatem publicam fuit divenditum, penes emptores adempta omni repetitionis spe remaneret: attamen vicit sacri ordinis favor, permiffumque Clericis, ut aliis bonis, quæ minus utilia viderentur, iusto pretio divenditis, bona illa vi potius sibi erepta quam publica auctoritate distracta redimerent, qua de re diploma in Senatu recitatum est die vigesima Januarii. Eodem quoque tempore Hospitalius Cancellarius edictum edidit, vi cuius anni initium computaretur a prima Januarii die, cum antehac ejus principium in iudicii actis, aliisque publicis scripturis a die Paschali sumeretur:

tur: porro sequenti Mense Martio Rex Sæcul. XVI.
A.C. 1564.
 Regnum suum lustrare constituens, in
 hoc itinere Russinonem, urbem Tur-
 noniæ Familiæ propriam, Mense Junio
 venit, ubi eum Calvinistæ questum adi-
 bant, quod male haberentur, etsi ob
 pacis edictum ipsis non ita pridem con-
 cessum ab omni vexatione immunes
 esse deberent: ex adverso Catholici jure
 querebantur de Calvinistarum violenti-
 tiis, præcipue, quod obtenta conven-
 tus suos agendi libertate abuterentur.
 Hanc in rem Joannes Begatus
 Divionensis Consiliarius vir admodum
 clarus Regem eleganti oratione exci-
 piebat, eidem exponens, summopere
 periculosum esse, quod in eodem Re-
 gno duæ diversæ Religiones permitte-
 rentur: insuper etiam hac super re con-
 cinnabat apologiam, quæ tamen oppo-
 sito responso confutata fuit.

§. XCVI.

*Novum edictum Russinone promulga-
 tum pro dilucidando pacis
 decreto.*

Utriusque partis querelas ibi Rex ex-
 ceperat, seque satisfecisse arbitra-
 batur, si edictum, quod vulgo Rusci-
 nonensis Constitutio vocatur, die quarta
 Mensis Augusti ederet, quamvis illa
 non nisi explicatio esset eorum, quæ in
 priori

*Recueil l. c.
 Thuan. l. 36.
 Art 10. de
 l'ord. de
 Roussilon.*

Sæcul. XVI. priori edicto ambigua videbantur; hac
 A. C. 1564. enim re Rex Cancellarii Hospitalii con-
 filium sequebatur: itaque Rex in hoc
 edicto mentem suam explicabat his
 verbis: „Prohibemus omnibus Religio-
 „nis, quæ se falso reformatam dicit,
 „aſſectis, ut non Catholicos, & Ecclesia-
 „sticos quoad Divini Officii celebratio-
 „nem, aut veteres, solitosque ritus in-
 „terturbent, seu Cruces, vel Sacras
 „imagines infringant, nec Reliquas,
 „vel Ecclesiæ ornamenta diripiant, nul-
 „love pacto eosdem Ecclesiasticos præ-
 „pediant, quominus fructibus, suorum-
 „que beneficiorum redditibus frui, eos-
 „que percipere valeant: præterea in-
 „hibemus omnibus superioris justitiæ
 „Præfectis, cujuscunque conditionis
 „sint, ne ullum præfatæ Sectæ exerci-
 „tium sive in suis ædibus, prædiis,
 „aut arcibus permittant, vel fieri con-
 „sentiant, exceptis iis locis, ubi per
 „edicta, vel literas Regias id permissum
 „fuit, indicta quingentorum aureorum
 „pœna, quæ prima transgressionis vice
 „solvatur: altera vero legis violatio pu-
 „niatur proscriptione ejusmodi domo-
 „rum, arcium, vel prædiorum: insu-
 „per ipsis prohibemus, ne ad ejusmodi
 „cultum alios, quam suos subditos re-
 „cipiant, vel admittant, ni privilegio
 „per nostra edicta, & Regiæ declara-
 „tio-

tionis literas concessio fraudari velint: **Sæcul. XVI.**
 „porro quantum ad ceteros omnes, **A C. 1564.**
 „cujuscunque status, aut conditionis
 „sint, qui præfatam Reformationem
 „adulterinam profitentur sive in urbi-
 „bus ab ipsis usque ad septimum Mar-
 „tini diem, qua pax fuit conclusa, usur-
 „patis, sive in aliis civitatibus, præ-
 „cipimus, ut non aliam habeant suam
 „sectam profitendi libertatem, nisi juxta
 „normam ipsis per nostra edicta, ac de-
 „clarationes præscriptam, constituta in
 „transgressores quingentarum librarum
 „pœna, quæ prima vice solvi debet, se-
 „cunda autem vice castigatio corpora-
 „lis infligatur tam Auctoribus, quam
 „illis, qui intererunt. Præterea man-
 „damus, ut omnes corruptæ reforma-
 „tionis Ministri, qui extra loca ipsis
 „assignata, vel nostris edictis, & de-
 „clarationibus permiffa ad populum
 „dicere, seu per alios prædicare, aut
 „quodcunque aliud Sæctæ suæ ministe-
 „rium exercere præsumperint, exilii
 „pœna extra Regnum nostrum pro pri-
 „ma vice, pro secunda autem corpo-
 „rali punitione a nostris Judicibus ca-
 „stigentur, nec minus tam his, quam
 „ceteris omnibus hujus sectæ affeclis
 „sub iisdem pœnis prohibemus, ne cœ-
 „tus ad Synodorum speciem celebrent,
 „aut collectiones, vel pecuniarum ex-
 „actio-

Sæcul. XVI.

A.C. 1564.

„actiones quascunque indicere audeant
„insuper præcipimus, ut singuli quoque
„Sacerdotes, Monachi, & Religiosi
„Professi, qui vel ferventibus hisce tu-
„multibus, vel postea relicta status sui
„professione uxores duxerunt, eas sub
„carceris pœna relinquere, atque in
„sua Monasteria reverti teneantur, at-
„que ibidem assumpta rursus priori vi-
„vendi norma, aut juxta præfatam no-
„stram declarationem maneant, aut
„intra tempus a nostris Judicibus præ-
„figendum regno excedant, illis au-
„tem haud amplius, quam duorum
„Mensium spatium concedatur: se-
„cus vero specialiter triremium pœna
„in perpetuum inflicta, aut pro casuum
„diversitate adhuc graviori mulctentur:
„Moniales vero professæ, quæ aut ante
„præfatos tumultus, vel post illos spon-
„sionem Deo factam violantes nupte-
„runt, pariter suos Maritos relinquere,
„atque ad sua Monasteria redire com-
„pellantur, ut ibidem vel juxta nostras
„declarationes vivant, aut tempore su-
„pra præscripto e regno exulent, secus
„intra quatuor muros occlusæ asserven-
„tur. Hujus tenoris erat celebre illud
„Russionense edictum.

§. XCVII.

§. XCVII.

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.

Calvinistarum querelæ contra hoc edictum.

Thuan. l. 36.

Ceterum Calvinistæ vehementer contra hoc edictum insurgabant, palam querentes, sibi injuriam exinde inferri, cum eis per primum edicti articulum plena sermones audiendi libertas adimeretur, atque illi, qui pro publicis cœtibus ad loca designata e longinquo adventuri essent, periculo exponerentur: „si vero inquiebant illi, „Synodos celebrare, aut pecunias colligere prohibemur, disciplinæ conservandæ impares reddimur, subtractoque alimento Ministris necessario, brevi ipsum etiam Ministerium evertetur: „insuper per violentam matrimoniorum jamjam contractorum dissolutionem libertas per edictum concessa laefactatur, & dura conscientis servitus imponitur, si ejusmodi homines ad Sacerdotium reverti, ac vota, quæ semel abdicarunt, innovare adstringantur. „ Condæus Princeps, qui tum in arce Valeria sibi a Marescallo Santandreano donata morabatur, comperto novo hoc edicto datis literis Reginam questum conveniebat, eique prolixum trans mittebat scriptum, in quo Protestantium querelas omnino æquas demon-

Sæcul. XVI.

A.C. 1564.

demonstrare nitebatur, exponens, Calvinistas a Gubernatoribus vexari, homicidia impune relinqui, atque inhaec abhinc pace propter Religionem centum triginta duos homines fuisse trucidatos. Verum Rex, cum Calvinistas se absente seditionem moturos vereretur, ad Condæi Principis sententiam benigne respondit, hæc eidem significans: „nihil ardentius percupio, quam „suum cuique jus tribuere, atque ad „edicti mei interpretationem gravissimis „caussis impulsus fui, interim spe certus vivo, quod tu ipsemet, cum regni commodo, atque utilitati intentus videaris, easdem omnino ratas habiturus sis: præprimis vero mihi „persuasum habeo, tibi nunquam in „mentem venisse, quod meam voluntatem ad tuum arbitrium inflectere audeas: si vero mei Gubernatores, ceterique Ministri suo officio defuerint, ea severitate plectantur, ut pacis conservandæ studium, quo flagro, omnibus patefiat: quamvis hucusque concordie edictum constanter, ac sincere „fuiisset observatum, & nequidem habita Religionis ratione æqualiter omnibus jus diceretur. „

§. XCVIII.

Carpû Cardinalis obitus.

Hoc

Hoc anno Domini millesimo quingen-
 tesimo sexagesimo quarto ex Cardi-
 nalibus Carpius, Montanus, & Sfor-
 tia mortalitatem exuebant. Horum
 primus die prima Maji Anno salutis
 nostræ millesimo quingentesimo ex Leo-
 nello Carporum Comite progenitus sa-
 cræ militiæ nomen dederat, semper
 singularis pietatis laude conspicuus:
 porro Philosophiæ, ac Theologiæ cur-
 riculo Patavii confecto Romam conten-
 dit, cum Ecclesiæ universalis clavum
 teneret Clemens VII. a quo in gratiam
 Leonelli Patris, qui Leoni X., cunctis-
 que Medicæis acceptissimus erat, Fa-
 ventinum Episcopatum anno post Chri-
 stum natum millesimo quingentesimo
 vigesimo octavo obtinuit, septimo au-
 tem post anno præter morem Legatus
 in Franciam ad Franciscum I. decerne-
 batur, ut Synodum esse indictam nun-
 tiaret, necnon hunc Regem ad pacem
 induceret: postquam vero a sua lega-
 tione evoluta anno redierat, ordinarius
 declarabatur Nuntius, in quo munere
 a Paulo III. Clementis VII. successore
 confirmatus, atque anno a partu Vir-
 ginis millesimo quingentesimo trigesi-
 mo sexto, licet absens, Cardinalium
 Collegio adscriptus est, quapropter ru-
 brum galerum a Pontifice recepturus
 Anno Salvatoris nostri millesimo quin-
 gesimo.

Sæcul. XVI.
 A. C. 1564.
 Ciacon. vit.
 Pont. p. 619.
 Sadol. ep. 1.
 5. ep. 5.
 Ughel Ital.
 Sacr.

Hist. Eccles. Tom. XLVII.

Y gen-

Sæcul. XVI. A. C. 1564. gentesimo trigesimo septimo die septima
 Julii Romam reverti cogebatur. Porro
 Carpius, quamvis ingens animorum
 averfio inter Cæfarem, & Franciæ Re-
 gem ferveret, ob fuam tamen morum
 comitatem utrique Principi acceptus
 tantopere eorum benevolentiam sibi
 conciliabat, ut iidem, quotiescunque ad
 eos ablegabatur, illum tanquam pacis
 Angelum venerarentur: unde Carpius
 haud parum conferebat ad illud collo-
 quium, ubi Anno restauratæ Salutis
 millesimo quingentesimo trigesimo no-
 no ambo Principes Buffetum convene-
 rant. Postea Carpius diverfis tempo-
 ribus Agrigentinæ, & Nolanæ Ecclesiæ,
 necnon Salernitano Archiepiscopatu
 præfuit, ac demum Anconitana Lega-
 tione auctus, eo in munere suo sane
 docuit exemplo, quam regiminis nor-
 mam Gubernator Ecclesiasticus amplecti
 teneatur; quippe Lauretanum Beatæ
 Virginis Templum adjectis ædibus au-
 xit, Anconitanum Portum muniri ius-
 fit, corruptelas in justitiæ administra-
 tionem irrepentes correxit, ac paupe-
 ribus ea, quæ Judices negligere vide-
 bantur, exacte reddi præcepit, nec
 minus politici regiminis ordinem re-
 stituit, & quicquid ad firmandam hu-
 jus Provinciæ quietem, ac prosperita-
 tem conducere potuit, sedulo procuravit.

De-

Demum Ancona evocabatur, ut ^{Sæcul. XVI.} Romanæ urbi præesset absente Papa, A.C. 1564.
 qui cum Cæsare collaturus Buffetum petierat, postea autem ab eodem Pontifice eidem demandata est cura Ordinis S. Francisci, & Societatis Jesu, cui semper sese valde propensum exhibebat, plurimumque conferebat, ut iidem Patres Laureti admitterentur, quini-
 mo mortuo Cardinale Contareno Societatis Protector esse voluit. Præterea Sixtus V. qui tum nonnisi Ordinis Fratrum Minorum Alumnus nulla dignitate decoratus erat, suam fortunam potissimum huic Cardinali in acceptis referebat, quippe ab eo in Theologum assumptus, atque Inquisitoris munere auctus Venetias decernebatur, ejusque opera in supremum Ordinis sui Ministrum electus insuper Episcopus renuntiabatur. Tandem Carpii Cardinalis merita, ac virtutum specimina passim ab omnibus tantopere celebrabantur, ut Sedem Pontificiam abs dubio obtinuisset, si diutius vita superstes fuisset: obiit autem hoc anno die secunda Maji anno ætatis suæ ferme sexagesimo quinto, sepultusque est in Ecclesia Sanctissimæ Trinitatis apud Montem Pincium.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

§. XCIX.

*Guidonis Ascanii Sfortiæ Cardinalis
extrema.*

Ciacon.

pag. 566.

Andr. Vid.

in add. ad

Ciacon. Ug-

hel. l. c.

Alter erat Guido Ascanius Sfortia, qui ex Bosio Sfortia II. Sanctæ Floræ, & Castelli-Arquati Comite, necnon ex Constantia Farnesia Pauli III. Papæ filia die vigesima quinta Novembris Anno supra millesimum quingentesimo decimo octavo progenitus erat. Is cum decimum sextum ætatis suæ annum agens, Bononiæ in Farnesiano Collegio per Petrum Ancharonum ejusdem familiæ Jurisconsultum instituto sedulus operam navasset, licet adhuc juvenis esset, a Paulo III. Papa Anno Christi millesimo quingentesimo trigesimo quarto unacum aliis Præfulibus purpura decoratus, & Diaconorum ordini sub titulo SS. Viti, & Modesti adscriptus fuit, quamvis vulgo Cardinalis Sanctæ Floræ nuncuparetur, progressu tamen temporis titulum sanctæ Mariæ in Cosmedin, & postea S. Eustachii, ac denique illum S. Mariæ in via lata adoptabat. Paulo post Ecclesiarum Anglonensis, Montisflaconis, & Cornetanæ, Clusinae, ac Parmensis Administrator, necnon Patriarcha Alexandrinus, & Bononiæ, Æmiliæque Legatus, ac dein Sacræ Romanæ Ecclesiæ Came-

Camerarius electus, & in Pannoniam ad bellum contra Turcas ab eodem Paulo III. missus fuit, ubi excitatam apud omnes prudentiæ opinionem felici eventu superabat: sub Julio III. autem Parmam ad Octavium Farnesium mittebatur, ut pro rebus Parmensibus, antequam Pontifex bellum susciperet, pacis consilium caperet: insuper sub Pio IV. Hispaniæ Protector, pacisque inter Philippum II. Regem, & ipsum Pontificem conciliator extitit.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

Tandem Anno Salutis nostræ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto die septima Octobris nonnisi quadraginta quinque annos natus, cum Parmensis Diæcesis suæ Ecclesias lustraret, vivis ereptus est: porro corpus ejus Romam deferebatur, atque in Basilica S. Mariæ Majoris, cujus Archipresbyter erat, terræ mandabatur, ubi etiam ejus sepulcralis inscriptio visitur.

§. C.

Cardinalis de Monte mortuus.

Tertius erat Christophorus de Monte Aretii in Etruria natus, de quo referunt nonnulli, quod ejus Familia nomen suum traxerit a quodam oppido, Monte-Sanvino dicto, atque in Diæcesi Aretina sito, ubi etiam Joannes Maria de Monte a Paulo III. Cardinalis creatus,

Ciac. p. 768.
Pet. Just.

Y 3

tus,

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.

tus, ac postea Pontifex sub nomine Julii III. electus primam lucem aspexit, a quo etiam Pontifice in Montanam Familiam adoptati fuere ejus Consobrini, qui Materteræ suæ Margaritæ de Monte Francisco Guidalotto nuptæ filii erant, quos inter primus numerabatur Christophorus, de quo in præsentiarum agimus. Hic a Julio III. Patriarcha Alexandrinus, ac demum Anno Christi millesimo quingentesimo quinquagesimo primo Presbyter Cardinalis tit. Sanctæ Praxedis renunciatus est, a Pio IV. autem Pontifice, qui Christophoro minus favebat, variis in occasionibus vexabatur, cuncta tamen æquo animo tolerabat usque ad obitus sui diem, quæ erat vigesima quarta Septembris Anno a Christi Nativitate millesimo quingentesimo sexagesimo quarto; obiit enim in oppido sancti Angeli in Vado prope Urbinum anno ætatis suæ ferme octogesimo, ac Cadaver illius ibidem ante Altaris Majoris gradus in eadem Ecclesia, cujus erat Archipresbyter, reconditum est. Rexit is Caliensem Sedem per triginta septem annos, interfuitque Sacris comitiis, in quibus Marcellus II. Paulus IV. & Pius IV. Romani Pontifices renunciati sunt.

§. CI.

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.

Bartholomæi Camerarii fata.

Eodem hoc anno Scriptorum nonnullis pariter mors calamos excusserat, quos inter præcipui erant Bartholomæus Camerarius, Thomas Campesgius, & quidam alii, de quibus mentionem faciemus. Ex his Bartholomæus Camerarius Beneventi Italiæ urbe in Neapolis Regno natus quædam opuscula dogmatica in modum Dialogorum conscripsit, quæ Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, & sequenti Parisiensibus literis excusa prodierunt: porro ex iis primum, quod elucubrabat, opus erat tractatus de gratia, & libero arbitrio contra Calvinum, cujus varietates in hoc argumento præprimis exponit, liberumque arbitrium definit, quod sit hominis dominium in suas actiones, quia illius naturam consistere existimabat in contrarietatis indifferencia: dum autem affirmabat, quod gratia efficiat, ut bonum operemur, simul propugnat, quod voluntas agat, eligat, bonumque voluntarie velit: insuper concedebat, quod homo semper consentiendi, vel non consentiendi facultatem habeat, quamvis eum gratia determinet, & sine ea necessarium auxilium, ad bonum actu operandum,

*Valer. Andr.
in Bibl.
Belgica.*

Y 4

randum,

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

randum, non habeat. Præterea idem
Scriptor tres composuit Dialogos deo-
ratione, jejunio, & Eleemosyna, quos
Dianæ Pictaviensi Valentinæ Ducissæ
nuncupabat: scripsit etiam de Prædeter-
minatione dialogum, duosque alios de
Purgatorio tractatus Romæ Anno mil-
lesimo quingentesimo quinquagesimo
septimo impressos præter quoddam con-
siliium, quod circa matrimonium dabat,
atque anno Christi millesimo quinger-
tesimo quinquagesimo secundo typis ex-
cudebatur. Denique posteris quasdam
juris decisiones reliquit, mortuusque
est Neapoli Anno Domini millesimo
quingentesimo sexagesimo quarto. Ce-
terum hunc Auctorem in Patrum, ac
Theologorum Doctrina versatissimum
fuisse apparet, quamvis autem in suis dia-
logis dictione simplici, ac minus fucata
utatur, argumentum tamen de gratia, &
libero arbitrio cum magna subtilitate
pertractat.

§. CII.

Thomæ Campegii obitus.

Bumald.
Bibl. Bonon.
Trupin Bibl.
des Aut.
Eccl. t. 16.
pag. 73.

Die undecima Januarii ejusdem Anni
Thomas Campegius, qui ejusdem
nominis Cardinalem Fratrem habuit,
Romæ anno ætatis suæ sexagesimo
quarto naturæ debitum solvit. Is Bo-
noniæ in Italia natus celebris cujusdam
Juris-

Jurisconsulti Filius Christi Ecclesiam defendendam suscepit, atque in Romana curia variis dignitatibus auctus est: nam præprimis a Leone X. unacum Cardinale Fratre suo Parmensem, ac Placentinam urbem regere iussus, & cedente Cardinale Feltrensis Episcopus renuntiatus est: anno autem Salutis nostræ millesimo quingentesimo quadragésimo WORMATIAM ad comitia, & postea ad Synodum Tridentinam a Paulo III. missus fuit, ubi inter tres Episcopos, qui Synodi initio intererant, primus advenerat, cunctisque sessionibus sub ejusdem Pontificis regimine celebratis interfuit. Porro ex ingenii ejus monumentis, quæ posteris reliquit, præcipuum est illud de auctoritate Conciliorum, quod Pio IV. nuncupatum Anno Salvatoris nostri millesimo quingentesimo sexagesimo primo Venetis literis excusum prodiit. In eo præprimis ejusmodi Concilia convocandi causas recenset, eaque dicit necessaria ad hæresum extirpationem, hæreticorum condemnationem, atque ad Ecclesiæ reformationem, faciendamque circa Ecclesiasticorum, ac Laicorum mores correctionem, necnon schismatis extinctionem, ubi duo a diversis factionibus electi se tanquam summos Pontifices gerunt: insuper conciliorum convocationem,

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

Y 5

Sæcul. XVI. tionem requiri putabat ad pacem in- & E
 A C. 1564. ter Christianos Principes stabiliendam, Scri
 necnon cruciatus contra infideles infi- qua
 tuendas, amovendumque, scandalum, hinc
 si Papa universæ Ecclesiæ offensio- voc
 effet. Hic idem Scriptor quamvis circa & a
 Conciliorum Generalium auctoritatem Post
 verbis valde obscuris mentem suam bus
 explicet, nihilominus deprehenditur, con
 quod Synodos Pontificibus inferiores esse atq
 affirmet, dum minus vere asserit, quod reli
 Concilia Pontifici nec legem imponere, rec
 nec eum exauctorare, sed duntaxat ei ten
 resistere, ac præcipere valeant, ne ei- que
 dem obediatur in iis rebus, quæ bus
 contra Ecclesiæ bonum statueret: insuper nol
 affirmat, quod soli Papæ Concilia in
 vocandi jus competat, quam etiam Pro
 sententiam istis, quæ sequuntur, rati- Pa
 bus confirmat. I. In lege Veteri quem- ma
 cunque conventum absque magni Pra
 sacerdotis auctoritate celebrare per- no
 missum non erat. II. Sicut penes bit
 Superiorem in quadam Ecclesia est ad
 convocare Capitulum, & Metropolitano ad
 competit jus Provinciæ suæ Episcopos di
 congregandi, ita etiam est penes illum, &
 qui supremam in Ecclesia habet aucto- bu
 ritatem, universum Ecclesiæ conven- do
 tum indicere. III. Cum ad ejusmodi ac
 Concilium Patriarchas, Episcopos, Cæ- tif
 saream, ac Reges convocare oporteat, ibi
 & Pon-

& Pontifex solus in hos, prout hic Scriptor ait, jurisdictionem habeat in iis, quæ fidem, & Religionem concernunt, hinc Cæsares plura quidem Concilia convocarunt, sed duntaxat ex consensu, & auctoritate summorum Pontificum. Postea idem Scriptor cunctos, in quibus Cardinales ejusmodi Concilium convocare possent, eventus recenset, atque id fieri posse dicit, si Papa hæresi notatus post plures monitiones id recusaret, aut si duo de Pontificatu contentendentes existerent, eorumque jus æque dubium foret: si vero in hisce casibus Cardinales Synodum convocare nollent, tunc Campegius censet, quod in hoc eventu Cæsar tanquam Ecclesiæ Protector Concilium indicere, nec non Papæ, si is eo venire recusaret, per mandati formam id præcipere valeret. Præterea Campegius, quin Papa Synodum transferre possit, nullatenus dubitat, necessarium tamen putat, ut ad hoc urgentes habeat rationes: porro ad Concilia vocandos esse judicat Cardinales, Abbates, Episcopos electos, & non consecratos, ac Episcopos in partibus, imo etiam Parochos, & Sacerdotes: denique etiam hæreticos esse accersendos ait, ac requiri dicit, ut Pontifex ipse, vel saltem per suos Legatos ibidem præsit: dum autem Campegius

fermo-

Sæcul. XVI.
A. C. 1564.

Sæcul. XVI. A.C. 1564. fermonem inspergit de loci prærogativa Franciæ Regi primam sedem deberi inquit præ Romanorum Rege, si hic non sit aggregatus Imperio, nec designatus Cæsaris Successor.

Postmodum Campegius in Synodis procedendi modum examinat, ac suffragia per Nationes ferri, omnino rejicit, cur vero id in Concilio Constantiensi permissum fuerit, ideo factum inquit, quia Joannes XXIII. sibi adherentes habuit omnes Italiæ Episcopos, qui suo numero ferme omnes reliquos aliarum Nationum Præsules superabant: insuper differit de altero procedendi modo, qui per *deputationes*, vel *Commissiones* fit, prouti in Basileensi, & Lateranensi Conciliis factum legitur: præterea discutit, utrum deliberationes a fidei dogmatibus, anve ab illis articulis, qui mores concernunt, inchoandæ sint, atque res fidei esse præmittendas censet, quam in rem plures allegat rationes, approbatque etiam modum decisiones Pontificis nomine, dum præsens est, in Synodis promulgandi: si vero Papa non intersit, eas nomine Synodi tanquam a Papa approbatas esse publicandas affirmat: fatetur ecquidem, quod Synodus immediate suam auctoritatem a Christo Domino tunc habeat, quando ei Pontifex non inter-

interest, eam tamen Concilium reci- Sæcul. XVI.
piat a summo Pontifice, qui ei vim, A.C. 1564.
atque auctoritatem tribuit. His prola-
tis argumenta, quæ huic sententiæ op-
poni possent, diluere nititur, atque Sy-
nodi auctoritatem Pontificiæ subjicit,
necnon Synodi infallibilitatem a sum-
mo Pontifice dependere asserit, aliunde
vero Synodum duntaxat infallibilem in
fidei decisionibus agnoscit, si hæ una-
nimi consensu, junctaque cum Pontifice
opera sancitæ fuerunt.

Insuper idem Scriptor plures adhuc
elucubravit tractatus Anno millesimo
quingentesimo trigesimo quinto Vene-
tiis editos, eorumque primus est de
auctoritate, & potestate Pontificis: al-
ter autem agit de officio Principum
Christianorum. In tertio ostendit, quod Sa-
cerdotes bona profana possidere possint,
teneantur tamen fugere nimiam cupi-
ditatem, immoderatumque desiderium
divitias saluti adversas aucupandi.
Quarto tractatu agit de Pastorum resi-
dentia, ubi negat, quod proprie de-
scendat de jure divino, seu Dei lege
præcepta sit, quamvis eadem illi con-
sona appellari possit, cum Spiritu sancto
inspirante præcipiatur, atque existat
intra ordinem, qui hominem perducit
ad Deum. Quinto sermonem instituit
de pluribus beneficiis simul possidendis,
quem

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

quem abufum vehementer condemnat, casus tamen quosdam recenset, in quibus id permitti poffet, dummodo non fint beneficia, quibus annexa est cura animarum. In sexto agit de Simonia, quam jure divino esse prohibitam, comprobat. Septimo tangit Annatas, quarum originem revocat ad Viennense Concilium, proin ad annum Domini millesimum trecentefimum undecimum. In octavo discutit beneficiorum reservationes, quas nonnifi trecentis quinquaginta abhinc annis ufitatae fuiffe cenfet, afferitque, quod Clemens III. Papa Anno Chrifti millesimo centefimo octogefimo octavo ad Pontificatus apicem euectus Constitutionem ediderit, in qua fummo Pontifici beneficia in Curia Romana vacantia reservabat, hasque reservationes esse permiffas probat Campegius, requiri tamen ait, ut Pontifices illis moderate utantur, ac præcipue ab illis abftineant mandatis, quibus fancitum, ut unum, duo, tria, aut alia ejusmodi numeri beneficia non modo in Diœcesi, fed etiam in quadam Provincia, vel Regno vacatura conferantur, ideo hic fcriptor monebat, quatenus Papa non permittat, ut per has reservationes plura beneficia, quorum unum alteri repugnat, obtineantur.

Cetera

Cetera Campegi opera comple-
 stuntur adhuc duos libellos separatos, Sæcul. XVI.
A.C. 1564.
 qui de Beneficiorum pensionibus, re-
 servationibus fructuum, regressibus,
 commendis, Ecclesiarum unionibus, &
 Coadjutoriis agunt: reliqui autem tra-
 ctatus concernunt forum pœnitentiæ,
 ubi differit de calibus Pontifici, aut E-
 piscopo reservatis, harumque reserva-
 tionum utilitatem probare nititur: in-
 super scripsit alium quoque tractatum
 de exemptionibus, ad quas violentias
 ac Episcoporum negligentias ansam
 præbuisse contendit. Exstat quoque
 illius tractatus de excommunicatione,
 ubi asserit, quod pro hæresis, vel alio
 notorio crimine hanc pœnam infligendi
 potestas Ecclesiæ data fuerit, interim
 tamen monet, ut non sine magna mo-
 deratione, vel ob leves causas adhi-
 beat: præterea plura profert exem-
 pla, quibus locorum interdicta vindi-
 cat, specialem vero tractatum conscri-
 psit de festorum observantia. Porro in
 alio tractatu hanc agitat quæstionem,
 utrum Episcopus a schismaticis conse-
 cratus, sit verus Episcopus, ac legitime
 etiam sacros Ordines conferre valeat?
 ubi affirmat, quod talis id facere possit.
 Denique postremo tractatu ventilat
 hanc quæstionem, an Papa Matri-
 monium inter hæreticos contractum
 dissol-

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

dissolvere queat? ubi præmissis quibusdam principiis infert, quod Pontifex ejusmodi connubia dissolvere nequeat, possit tamen declarare, quod ejusmodi homines ad ineunda matrimonia inhabiles existant, adeo, ut postea eorum conjugium redderetur nullum. Eidem quoque Auctori adscribitur brevis quidam tractatus, quo legem, quæ Clericos sacris Ordinibus initiatos ad cœlibatum adstringit, non esse abolendam probat. Ceterum Campegius cuncta argumenta succincte, sed admodum perspicue, ac cum minori, quam ex Ultramontanis Doctoribus potissimi, haustæ opinionis pertinacia pertractat, ac se in Juris Canonici peritia admodum clarum ostendit.

§. CIII.

Friderici Staphyli extrema.

Sub idem tempus Ecclesia deplorabat jacturam Friderici Staphyli, quem veritatis amor a Secta Lutheri, cui olim amicitia junctus erat, jam dudum abstraxerat. Primam is lucem aspexerat Osnabrugi in Westphalia, ac postea Universitatem Ingolstadiensem regebat: porro idem considerans Osiandri arrogantiam, necnon imbecillitatem illarum rationum, quas confessionis Augustanæ ab eo impugnatæ Sectatores ei opposue-

Boffuet hist.
variat. tom.
x. l. 8. n. 35.

Chitæus in
Saxon. l. 17.
Osiand. p.
144.

posuerant, sensim de veritate illius doctrinæ, quam amplectebatur, dubitare incæperat, atque ab illo temporis momento a Deo illustratus abyssum, in quam sese præcipitem egit, agnoscens, inde eluctatus est, nullamque prætermisit occasionem, qua pro tuenda, ad cuius sinum redierat, Ecclesia dimicare posset. Obiit eo tempore, quo etiam Sectæ, quam feliciter ejuraverat, consilia detegere parabat, quando secretioris consilii Ministrum apud Cæsarem agebat.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

§. CIV.

Calvini hæresiarchæ interitus.

Paulo post Hæresiarcha quoque Calvinus animam evomuit, Staphylo tamen multum dispar, nam hic ab Ecclesia, contra quam sacrilege desertam tot populos concitavit, segregatus e vivis excesserat die vigesima septima Maji Anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, ætatis vero suæ quinquagesimo sexto. Fatendum equidem est, quod præclaris naturæ dotibus, acri ingenio, fideli memoria, eloquenti, ac facunda scribendi arte, ampla scientia, ac pertinaci errores suos stabiliendi studio excelluerit: verum longe majori adhuc ambitione, & fastu tumebat, atque obstinate omnibus

Thuan. l. 36.
Th. Beza
vita Calv.
Bossuet. l. c.
l. 10. art. 57.
Raynald. hoc
ann. n. 51.
p. 60.

Hist. Eccles. Tom. XLVII.   Z pro-

Sæcul. XVI. profanis novitatibus a Spiritu Sancto
A.C. 1564 tantopere damnatis adhærebat : unde
 hoc ipso vanitatis fumo inflatus extra
 omnem modum pertinax suis opinionibus
 infisteat, superbe contendens, quod
 cuncta, quæ ipse lingua proferret, cæco
 obsequio ceteri omnes consensu suo ap-
 probare tenerentur, ipse vero illis, qui
 ei obsistere audebant, nunquam nisi vi-
 rulenta rabie, ac livore respondebat.
 Hæc perversa indoles passim in ejus
 scriptis luculenter elucet, in quibus ubi-
 que mordax ejus lingua, iraque exæ-
 stuans animus deprehenditur, quo qui-
 dem dextere oppugnantium tela elu-
 dit, sed in densam atrocium injuriarum
 procellam effunditur, ac sine omni ra-
 tione mordet, & denique illius hone-
 statis, qua Christianus, ac probus Vir
 dignoscitur, limites transgreditur.

§. CV.

Calvini opera.

Beza l. c.
Bodin. meth.
hist. o. 7. p. 416

Ex præcipuis, quæ conscripsit, operi-
 bus maxime celebrantur commen-
 tarii in multos tam veteris, quam novi
 Testamenti libros, excepta Apocalypsi,
 quam suo calamo fœdare ausus non est.
 Præter hæc scripta in sacras Paginas
 insuper consarcinabat commentarium
 in Senecæ librum de clementia, nec-
 non tractatum contra errorem illorum,
 qui

qui animas post corporis interitum uf- Sæcul. XVI.
 que ad iudicii diem dormire conten- A.C. 1564.
 dunt: præterea scripsit duas epistolas,
 quarum prima idololatriam fugere sua-
 det, altera autem de Christiani homi-
 nis officio agit: extat quoque ejus re-
 sponſio ad epistolam, quam Cardina-
 lis Sadoletus ad Senatum, populum-
 que Genevenſem dederat. Recensentur
 pariter ſequentia illius opuscula I.
 tractatus de cœna Domini. II. Cate-
 chiſmus pro inſtructione puerorum.
 III. Norma adminiſtrandi Sacramenta
 unacum precibus publicis, & modo ce-
 lebrandi matrimonium. IV. Defenſio
 puræ doctrinæ, circa liberum arbitrium
 contra Alberti Pighii calumnias. V.
 Antidotum ad articulos Facultatis Sor-
 bonnicæ Pariſienſis. VI. Alterum an-
 tidotum adverſus acta Concilii Triden-
 tini. VII. Certum medium tumultus
 ſedandi, & reformandi Eccleſiam con-
 tra librum *Interim*. VIII. Tractatus
 adverſus deteſtandos errores Michaelis
 Serveti. IX. Nonnulla ſcripta contra
 Weſtphalum, Stancarum, Valentinum
 Gentilem, Sebaſtianum Caſtalionem,
 Franciſcum Bodoinum, præter plura
 alia minoris momenti opuscula.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

§. CVI.

Martinus Borrhæus mortuus.

*Thu. 1. 36.
Pantaleon
l. 3.*

*Prosopogr.
Melchior
Adam in vit.
Germ.
Theol.*

Pariter Lutheri hæresis in Germania duos sectatores amiserat; obiit enim Martinus Borrhæus, & Theodorus Bibliander, quorum primus sub nomine Borrhæi, & Cellarii notus Stutgardix in Wirtembergensi Ducatu Anno salutis nostræ millesimo quadringentesimo nonagesimo nono natus erat. Magistrum is habebat Capnionem, atque confecto Philosophiæ curriculo Heidelbergæ Magister liberalium artium creabatur: postmodum autem Wirtembergam reversus, Hebraicæ, Syriacæ, & Chaldaicæ linguæ operam dabat, sibi que Melanchtonis, quem jam antea Tubingæ noverat, amicitiam ibidem concilians, cum nec ingenii acies, nec scientia ipsi deesset, multos accersebat discipulos: eoquod autem a Stubnero, qui inter primos Anabaptismi Architectos merito recensetur, seductus esset, hujus sectæ deliriis sese mancipabat, illiusque errores stabilire indefesso studio adlaborabat: anno vero post Christum natum millesimo quingentesimo vigesimo secundo cum Luthero conferens luculenta sui Phanatissimi specimina ediderat: postea in Prussiam Anno millesimo quingentesimo

mo vigesimo quinto delatus, ibidem Sæcul. XVI.
A. C. 1564.
Principis jussu in carcerem conjectus

est, ubi tamdiu hærebat, ut ad conscribendos multos libros suis erroribus refertos satis amplum temporis spatium nancisceretur, cum autem suam sectam exterminio proximam, atque ex illa nullatenus perfectam omnium rerum restaurationem esse sperandam cerneret, Protestantium factioni nomen dedit, ac Basileam Anno millesimo quingentesimo trigesimo sexto petens ibidem artem Rhetorices, Philosophiam, & Theologiam tradebat: ubi tamen dum pro pane sibi lucrando opificem aliquamdiu agere cogebatur, conjugem duxit, ac Basileæ peste confectus die undecima Octobris Anno reparatæ salutis millesimo quingentesimo sexagesimo quarto vita functus est.

Scriptis is annotationes in Aristotelis libros Politicorum, necnon in ejusdem Rhetoricam: insuper edidit alium commentarium in Pentateucum anno millesimo quingentesimo quinquagesimo septimo editum, anno autem a partu Virginis millesimo quingentesimo sexagesimo primo ejus commentarius in Isaiam, & Apocalypsin, tertio autem anno alius in Jobum, & Ecclesiasten primam lucem aspexit. Attribuuntur eidem quoque tractatus

Z 3 de

Sæcul. XVI. de Logica, & rebus Mathematicis, præ-
A.C. 1564. ter commentarium in librum Judicum,
 & quatuor libros Regum; præterea e-
 didit quoddam opus Philosophicum in
 tres libros divisum, cui etiam accessit
 tractatus de censura veri, & falsi.

§. CVII.

Theodori Bibliandri obitus.

Pantal. Pro- Theodorus Bibliander Episcopi-Cellæ
fop. l. 3. prope San-Gallum in Helvetia na-
Melch. l. c. tus linguarum peritia, & Protestantium
 Theologia, præcipue vero in exponen-
 dis sacris Scripturis valde celebris
 credebatur, quapropter Tiguri anno
 Christi millesimo quingentesimo trige-
 simo secundo usque ad millesimum
 quingentesimum sexagesimum ad tra-
 dendam Theologiam eligebatur: cum
 autem privatas, ac Protestantium se-
 ctæ contrarias foveret opiniones circa
 Prædestinationis dogma, hinc Magistra-
 tus, ut suum Officium abdicaret, il-
 lum rogabat, quæsito obtentu, ut a la-
 boribus suis respirare posset: ne vero
 petitioni obluçtaretur, Magistratus eum
 titulo emeriti, seu veterani Doctoris
 honorabat: itaque Bibliander hoc otio
 opportune usus novæ Alcorani editio-
 ni operam navare cæpit, illiusque
 textum juxta Critices regulas corri-
 gens, desuper Arabicas, & latinas edi-
 tio-

tiones inter se contulit, addiditque Ma-
 hometis, ejusque Successorum vi-
 tas, præmissa præfatione apologetica,
 qua tamen omnes Christianos in se
 concitabat, satisque luculenter demon-
 strabat, quod Vir esset nulli omnino Re-
 ligioni addictus. Insuper plura adhuc
 alia edidit opera, ac præprimis Evan-
 gelicam Sancti Marci historiam unacum
 Joannis Marci Evangelistæ vita: præ-
 terea exposuit Prophetiam, quæ restau-
 rationem Israel, urbem Jerosolymita-
 nam, eiusque Templum, ac secundam
 terræ divisionem per Tribus tangit:
 nec minus idem Oecolampadii, & Zwin-
 glii scripta vindicavit, ac postea edi-
 dit somnium circa fatum Monarchiæ
 Romanæ, necnon Tractatum de Trini-
 tate, & Fide catholica. Denique elu-
 cubravit expositionem historicam tri-
 bus libris comprehensam de Mysteriis
 Passionis, & mortis Messæ. Obiit die
 vigesima sexta Novembris anno Domi-
 ni millesimo quingentesimo sexagesimo
 quarto, ætatis vero suæ sexagesimo.
 Hic idem ultimam manum admovit
 Leonis Judæ Bibliis, quæ Tigurinis
 teris Anno Salvatoris nostri millesimo
 quingentesimo quadragesimo tertio ex-
 cusa, biennio post Robertus Stepha-
 nus nova versione auxit in editione

Sæcul. XVI.
 A.C. 1564.

Z 4

Bi-

Sæcul. XVI. Bibliorum, quæ ipsemet unacum Vatabli annotationibus prælo subjecerat,

§. CVIII.

Vani conatus de Lutheranis, & Zwinglianis inter se uniendis.

*Spond. hoc
ann. n. 22.
Rayn. n. 24.*

Cum Calvinistæ eodem hoc anno suam factionem numero magis conspicuam reddere gestirent, sese cum Germaniæ Lutheranis unire tentabant hocque consilium illi, qui Augustissimæ Domui Austriacæ infensi erant, promovere nitebantur: proin re inter eos decreta ad diem decimam Aprilis indictum est colloquium in pervetusto Monasterio Maulbrunensi, quod in ditione Wirtembergensi sex milliariibus Spira distabat: ad hunc ergo conventum seligebatur utrinque nonnisi unicus Princeps, & quidem Lutheranorum nomine Wittembergæ Dux, pro Zwinglianis vero, seu Calvinistis Fridericus Elector Palatinus, quorum quilibet etiam secum adducebat quinque Theologos, duos secretioris Senatus Consiliarios, & Notarios: porro Wirtembergici Ducis Theologi erant Joannes Brentius, Jacobus Andreanus, Theodoricus Senepus, Balthasar Bidenbrachius, & Valentinus Vannius, Consiliarii autem erant Joannes Fizlerus, & Hieronymus Gerardus, & Tabellarii mu-

munus obibat celebris Lucas O-Sæcul. XVI.
 fiander: Palatini vero Electoris Theo- A.C. 1562.
 logi erant Petrus Boquinus Bituricen-
 sis Provinciæ Gallus, Michael Tillerus,
 Zacharias Ursinus Silesita, Caspar O-
 lerianus Trevirensis, & Petrus Dathen:
 insuper ambo illius Consilarii erant
 Cancellarius Christophorus Ehem, &
 quidam Medicus, nomine Thomas Era-
 stus unacum Guilielmo Xilandro Græ-
 cæ linguæ Professore, qui Secretarii
 munere fungi jurebatur: interim ex
 præcipuis, qui in arenam descenderent,
 nominabatur Lutheranorum nomine
 Brentius, Zwinglianos vero tueri jure-
 batur Boquinus, ubi disputationis argu-
 mentum tangebat Eucharistiam.

§. CIX.

*Maulbrunense colloquium inter utram-
 que factionem.*

Præ ceteris Boquinus propugnabat, *Thu. l. 36.*
 quod Christus Dominus in Eucha-
 ristia præsens non sit, nec etiam ab im-
 piis, & infidelibus recipi queat, Cœna-
 que non nisi existat memoria de morte
 Salvatoris, Christusque, cum non nisi
 pro justis mortem obierit, duntaxat ab
 iis manducari valeat. Ad hæc ita re-
 ponebat Brentius: „Hæc opinio haud
 „tolerari potest, cum omnem fructum,
 „qui ex Eucharistia hauriri valet, adi-

Z 5

„mat,

Sæcul. XVI. „mat, imo etiam illam fumendi neces-
 A.C. 1564. „sitate tollat; nam si una ex parte,
 „Corpus, & Sanguis Christi Domini non
 „adsunt, atque altera ex parte idem
 „Christus non nisi pro fidelibus passus
 „est, nullatenus impii hanc mensam
 „accedere possunt, probi autem non nisi
 „ex decentia accedere valebunt, eo quod
 „jam antea per fidem omnem suæ sa-
 „lutis certitudinem, quam quovis pa-
 „cto desiderare possent, acceperint, neque
 „aliunde ulla ipsis nova utilitas acce-
 „deret, si Eucharistiam fumerent. „ Mox
 vero Calvinista respondens demonstra-
 bat, quod juxta ipsius opinionem ex
 Brentii sententia plurima, quæ absur-
 ditatem saperent, sequerentur. Tan-
 dem tota disputatio non nisi in tantas
 utrinque injurias, & convitia, quibus se
 mutuo impetebant, degenerabat, ut E-
 lector non minus, ac Dux tantam indi-
 gnitatem pertæsi secederent, caussati,
 quod ad alia domestica negotia evoca-
 rentur: nihilominus hæc altercatio se-
 ptem omnino dies tenuit, quæ tamen
 unice ad id conferebat, ut ambæ fa-
 ctiones adeo non inter se unirentur, quin
 temporis progressu major adhuc inter
 eos dissensio efferveret.

§. CX.

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

*Utraque factio Victoriam canente,
re indecisa discessum.*

Hujus colloquii acta, quæ Osiander *Spond. l. s.*
Lutheranorum nomine vulgabat,
adeo ab illis, quæ Xiländer pro Calvi-
niana factione ediderat, diversa sunt,
ut nihil aliud ex illis concludi potuerit,
nisi quod in nullo puncto inter se con-
venerint. Brentius quoque Luthera-
norum actis præfigebat epistolam, in
qua Calvinistis immodicam impuden-
tiam, fastumque exprobrabat, Calvini-
stæ econtra Brentium de mendacio,
malaque fide redarguebant, jactitantes,
quod Lutheranos tanquam Fratres
suos habuissent: verum reponebant Lu-
theri sectatores, quod velut Fratres a-
gnoscerent illos, quibus nequidem
in suis Ecclesiis locum concedere digna-
rentur, sed potius illos tanquam a
maligno spiritu obsessos, ac Christi Do-
mini hostes a sua societate ejicerent.
Ceterum Brentius, cujus nunc memi-
nimus, primus *Ubiquitatis* Auctor crede-
batur; cum enim rejecta transsub-
stantiationis doctrina, Christum tamen
vere præsentem esse in Eucharistia ad-
strueret, ideo tradere cogebatur, quod
Corpus Christi sit ubique per unionem
perfo-

Sæcul. XVI. personalem, unde ejus Discipuli *Ubi-*
A.C. 1564. *quistæ* appellabantur.

§. CXI.

*Scholæ in Parisiensi Jesuitarum
 Collegio inchoatæ.*

Sacchini hist. Soc. Jes. l. 8. n. 78. **M**ense Augusto hoc anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto Jesuitæ, cum suam societatem in Galliis approbatam cernerent, adibant Julianum San-Germanum tunc Parisiensis Universitatis Rectorem, qui proprio suo motu Facultate haud consultata die decima nona Septembris illis diploma concessit, atque eosdem sub privato Rectoris sigillo Universitati aggregavit: Itaque harum literarum auctoritate freti Collegium suum, quod Claromontanum Societatis Jesu Collegium appellabant, aperiunt, eratque istud ingens domus, quæ vulgo Lingonensis Curia vocabatur, in platea sancti Jacobi sita, quam anno priori ab Episcopo Claromontano Prati Cancellarii Filio, qui pia legata fecerat, emerunt, ibidemque hoc anno die prima Octobris scientias publice tradere cæperunt, ubi primos Professores nominarunt Michaellem Vanegium pro humanioribus literis, Joannem vero Maldonatum Philosophico studio præfecerunt, scholarium quamplurimis mox eo confluentibus.

Thu l. 37. Argentre Coll. Jud. de novis error tom. 2. p. 345.

tibus. Ceterum Maldonatus natione Sæcul. XVI.
 Hispanus, ac Fontanæ-Magistri exiguo A. C. 1564.
 Extremaduræ oppido natus, priusquam
 Lutetiam Parisiorum avocabatur, Do-
 minici Soti Dominicani, & Francisci
 Toleti Jesuitæ Magisterio usus Salman-
 ticæ studiis non sine profectu operam
 navabat. Ceterum Jesuitæ vix præle-
 ctiones suas incipiebant, cum illico ve-
 xationes recrudescerent; quippe Joan-
 nes Prævotius, qui currente Mense O-
 ctobri in Rectoris munere Juliano San-
 Germano succedebat, omne scholarum
 exercitium eidem interdixit, donec
 luculenter demonstraissent, quo jure li-
 teras tradere aggressi essent. Editum
 erat hoc edictum die vigesima Octobris.

§. CXII.

*Quædam Simonis Vigoris propo-
 sitiones examinatæ.*

Die secunda Martii hoc anno Parisi-
 næ Facultatis Theologicæ Depu- Argent. l. c.
 tati, quibus res fidem concernentes dis- p. 340.
 cutiendi cura erat demandata, con-
 ventum celebrabant, ut quasdam pro-
 positiones a Simone Vigore ejusdem
 Facultatis Doctore in quodam sermone
 enuntiatas ad examen vocarent: accu-
 sabatur enim is hæc proposuisse I. Ba-
 ptismus collatus ab Hæreticis, & ma-
 xime a Calvinistis non prodest ad sa-
 lutem.

Sæcul. XVI. Iudem. II. Apostoli non dabant Spiritum Sanctum, nec legitur, quod receperint hanc potestatem, licet possint rogare, ut Deus illum mittat. III. Sancti in Canone Missæ non invocantur, sed duntaxat commemorantur. IV. Nul-
 lus potest Paradisum intrare, nisi transeat per Purgatorium, quantacunque quis sanctitate emineat; nam ab eo etiam nec Sancti Petrus, & Paulus, imo ne ipse quidem Sanctus Joannes Baptista exempti fuerunt. V. Idololatriam committit, qui credit, quod quædam divinitas in Beatissima Virgine fuerit, etsi aliquis genua non flecteret illam adorando. VI. Hugonottæ non baptizant *ad salutem*, hinc cunctos ab eis baptizatos iterum abluere oportet. VII. Calvinistæ non baptizant, quia non majorem habent fidem, ac ipsemet infans, aut illi, qui infantem deferunt. VIII. Solum Baptismi Sacramentum ad peccatorum remissionem datum est. IX. Si dicitur, quod Christus Dominus descenderit ad inferos, non id intelligendum venit, perinde ac si liberasset Patres, qui in nullo doloris loco detinebantur. X. Limbus est in Paradiso, & cælo, non quidem in loco, ubi Deus habitat, sed paulo inferius. XI. Tres Sancti Magi erant impii, Venefici, & Magi, sed Deus illos ab his sceleribus
 retra-

retraxit. XII. Ad obtinendas indulgentias non magis jejunium, quam oratio requiritur, quia Pontifex hac in re præceptum injungere non intendit. Insuper accusabatur, quod in suis sermonibus sæpius hæc verba repetierit: Magnus Origenes, Sanctus Origenes, Sanctus Tertullianus. Ceterum an Facultas has propositiones damnarit, ignoratur, saltem censura earum non reperitur.

Sæcul. XVI.

A C 1564.

§. CXlii.

Novum Testamentum in lingua Syriaca editum.

Hoc item anno prima vice Novum Testamentum in lingua Syriaca prodiit, cura Joannis Alberti Widmanstadii Jurisconsulti, & Orientalium Austriæ Provinciarum Cancellarii, qui hujus operis editionem, prælumque, cum Ferdinandus Cæsar sumptus solveret, literis perquam elegantibus anno Christi millesimo quingentesimo sexagesimo secundo Viennæ in Austria inchoabat, ubi usus est quodam exemplari Syriaco Moyfis Merdinensis Sacerdotis, ex quo hunc librum illius regionis Jacobitis tum usui fuisse dignoscitur: porro in hac editione Syriaca tam secunda Divi Petri, quam secunda, & tertia Sancti Joannis, divique Judæ epistola, atque Apo-

Spond. hoc

ann. n. 33.

Bellarmin. de

Verb. Dei

l. 2. c. 4.

Sæcul. XVI.
A. C. 1564. Apocalypsis defunt, eo quod in scripto Codice, ex quo prælum adornabatur, desiderata fuerint: ad initium novi huius Testamenti, quod tamen minus vetustum creditur, ac forte ex Græco translatum fuit, habetur docta Editoris præfatio tanquam epistola nunciatoria, ad calcem autem leguntur varia Alphabeta Syriaca, pluresque preces Syriacis, hebraicis, latinisque literis scriptæ, ut hac ratione istius linguæ tum adhuc paucis cognitæ lectio magis expedita redderetur. Ceterum novum hoc Testamentum Guido Fabricius latine reddidit: ambo autem hi Authores contendunt, quod S. Matthæi Evangelium, & Divi Pauli epistola ad Hebræos Syriace fuerint conscripta, Syrique crediderint, a Sancto Marco Evangelista totum novum Testamentum ex Græco in Syriacum idioma fuisse translatum: hoc tamen argumentis sat validis haud comprobatur.

§. CXIV.

Regina Scotiæ ad recipiendum Concilium Tridentinum a Pontifice sollicitata.

Raynald.
hoc ann. n. 49 Regina Scotiæ hoc anno quoddam Pontificis diploma die decima tertia Junii datum recipiebat, in quo Pius IV. eam

Sæcul. XVI.
A C 1564.

eam hortabatur, ac impense rogabat, ut Synodi Tridentinæ decretis sese submitteret, eaque in regno suo promulgari juberet, simulque omnes hæreticos, atque de hæresi suspectos cunctis dignitatibus amoveret. Iisdem ferme verbis scripserat ad Archiepiscopum Santandreamum, & Glasensem Præsullem: verum inutiles erant hæreticos reprimendi conatus; quippe Regina regni sui tumultibus præpedita, ac nuptiis, quas cum Leviniani Comitis Filio inire parabat, perficiendis distentatam Pontificis vobis satisfacere poterat: aliunde vero plus æquo illius auctoritatem restringebat violentia Elizabethæ Angliæ Reginae, quæ palam Protestantes protegebat, quapropter Scotiæ Regina adeo non hæreticorum factionem labefactare poterat, ut nequidem ejus facultati relictum esset præpedire, ne in ipsis Scotiæ visceribus impune grassarentur hæretici.

§. CXV.

Repetitæ Maximiliani Cæsaris Preces pro obtinendo Sacerdotum connubio.

Haud magis contentus esse poterat Pontifex de Maximiliano Cæsare, qui Calicis usu suis subditis sub quibusdam conditionibus, ut supra meminimus, concessio nondum contentus erat, *Hist. Ecclesiast. Tom. XLVII. A a sed*

*Raynald. n. x
Thuan. l. 37.*

Sæcul. XV. sed apud sacram Sedem pro obtinendo
A. C. 1564. Sacerdotum connubio rursus instabat.
 Verum Pontifex ægre ejusmodi preces percipiebat, eas tamen audire coactus mox die duodecima Januarii Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quinto Purpuratorum Senatam convocavit, in quo Cæsaris postulatum, ac rei concedendæ difficultatem proposuit, ubi postmodum collectis congregatorum suffragiis, cum omnes has preces esse rejiciendas censerent, quosdam celebriores Theologos selegit, qui hanc repulsam validis rationibus firmarent, ac novis ejusmodi precibus aditum obstruerent. Facta hac elucubratione Pontifex eam per Lancianensem Episcopum doctum Theologum, ac Petrum Guicciardinum Iurisprudencia Canonica clarum ad Cæsarem transmisit, ponderatisque hiis rationibus mox Maximilianus acquievit.

§. CXVI.

Conspiratio in Pontificem ab Accoltio conflata.

Thuan. l. 36. **S**ub idem tempus Romæ dissipata est
Spond. hoc conjuratio a fanaticis quibusdam
ann. n. 10. contra Pontificem structa, cujus Dux
Ciacon. tom. erat Benedictus Accoltius, Accoltii, qui
3. p. 881. & ejusdem nominis olim purpurei galeri
883. decus

Sæcul. XVI.
A.C. 1564.

decus meruit, frater: porro hic complures habuit conspirationis socios Petrum Accoltium Patrum suum, Antonium Canoscæ comitem, Pellicionem Equitem, Prosperum Hectoreum, & Thaddæum Manfredum: Ceterum Benedictus inter alia insanæ mentis suæ deliria sibi imaginabatur, Pium IV. non verum Pontificem esse, eoque sublato alterum susceptum iri, qui *Papa Angelicus* diceretur, sub quo Ecclesiæ concordia castigatis erroribus omnino faretur, additis etiam vaticiniis de potentia ejus in omnem terrarum orbem: insuper patrata Pii IV. cæde Gazam illius, necnon Cardinalis Borromæi thesauros novo huic Pontifici in prædam mox cessuros mentiebatur: præterea arces, ditiones, & montes aureos sociis suis pollicebatur, & Antonio quidem Comiti Ticinum, Thaddæo Cremonam, Pellicioni Equiti Aquilejam, Prospero denique annuos reditus ad quinque aureorum millia ex insana vanitate quadam se daturum promiserat. Ergo Benedictus, & Prosper necis exequendæ consilium in se suscipiunt, ac vanis hisce promissis delusi sæpius Papam occidendi occasionem quæerunt, ea autem oblata semper sua expectatione sese magis timidos experiebantur, quapropter hac cunctatione

A a 2 de

Sæcul. XVI
A.C. 1564.

de perversis ejusmodi consiliis suspicandi spatium indulserunt, tandemque ipsimet sceleris sui victima cesserunt: diffensione enim inter eos exorta conjuratio fuit detecta, adeo, ut noctu, cum quidam suos complices manifestaret, una omnes comprehenderentur, qui tormentis licet subjecti, crimen tamen suum diffitebantur: solus autem Accolitus risu inter tormenta simulato se ad hoc facinus a quodam Angelo fuisse excitatum agebat: equidem tantum delirium miserationis sensu excipiebatur, verum criminis atrocitas debitas deposcebat pœnas, unde pronuntiata in eum mortis sententia cum ceteris complicibus extremo supplicio afficiebatur.

§. CXVII.

Varie Constitutiones a Pio IV. editæ.

Bulla Pii IV.
Const. 94. &
96. & 103.

Die decima septima Februarii Pontifex Constitutionem edidit, qua omnes exemptiones, privilegia, immunitates, indulta, cunctaque in Bulla, quæ *Mare Magnum* appellatur, contenta, & cujuscunque generis Ecclesiis, monasteriis, Nolocomiis, Universitatibus, Sodalitatibus, vel Ecclesiasticis tam regularibus, quam sæcularibus, imo etiam laicis cujuscunque gradus, conditionis,

nis, aut dignitatis concessa revocantur, Sæcul. XVI.
A.C. 1565.
 in quantum ea quovis pacto Synodi decretis adversantur: cum vero sæpe contingeret, quod Sedis Apostolicæ Nuntii illorum, ad quos ablegantur, Principum favores eo sine sibi conciliarent, ut ad Prælaturas, vel Cardinalatum eveherentur, hinc Pontifex quovis modo ejusmodi dignitates aucupari prohibuit, indicta anathematis pœna, beneficiorum privatione, imo etiam perpetuæ infamiæ nota: insuper plures confirmabat declarationes, quæ pro restauranda Ordinis Fratrum Minorum Conventualium disciplina in comitiis Florentinis factæ sunt. Denique plura alia, quæ profanum Romanæ urbis regimen respiciunt, fanciebat.

§. CXVIII.

Immoderatum Pontificis studium in amplianda sua familia.

Pontifex hoc suum restaurandæ disciplinæ studium, ejusque splendorem nimio in extollenda sua familia conatu obfuscare videbatur; postquam enim Fridericus Borromæus sororis suæ Filius anno a partu Virginis millesimo quingentesimo sexagesimo tertio in ætatis suæ flore absque liberis decesserat, & Borromæus Cardinalis ejusdem Friderici Frater ad suam Diocesisin

*Thuan. l. 36.
n. 9. versus
finem.*

Sæcul. XVI
A.C 1565

cesin absoluta Synodo Mediolanum seſe
reperat, Papa Annibalem Altem-
pſium, & Marcum Sittichum duos al-
lios Nepotes ad ſe accerſebat, illumque
ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Gubernato-
rem (*) conſtituit, Marco autem re-
rum adminiſtrationem, curamque de-
mandavit. Inſuper Altempſio præter
pinquem dotem etiam in uxorem de-
ſtinabat ſororem Borromæi Cardinalis,
quamvis cognatione proximam: ut au-
tem ampla hæc conſilia ad exitum de-
ducere

(*) Andreas Viſtorellus in addit. ad Cia-
con. habet *militiæ Pontificiæ Præſectum*, cer-
te officium Gubernatoris Romanæ Eccleſiæ
omnino in tota Romana Curia haud cognitum
eſt, unde merito redarguendus eſt Continua-
tor, qui ſuum Thuanum livore tumentem
cæco impetu deſcribere voluit, ne Pontificem
de immoderato erga ſuos Nepotes affectu car-
pendi occaſionem amitteret: an autem ſuos
conſanguineos diligere in omnibus laudabile,
in ſolis autem Pontificibus vituperabile ſit, non
deſinimus, ſaltem hic idem ſummus Pontifex
in quodam Patrum Senatu ante mortem ſuam,
qualis ejus amor ſit, explicabat, dicens, *quod*
ſuos amaret, Et illis quidem benefacere cupe-
ret, ſed ſine Eccleſiæ diſpendio alteriusque alicu-
jus præjudicio, quibus ne laterem quidem hujus
ſanctæ Sedis daturus eſſet.

ducere posset, hinc corradendis pecuniis unice intentus immodica imposuit tributa, multisque Nobilibus, quorum lites innovabat, molestiam intulit, eosque oppressit. (*)

Sæcul. XVI.
A.C. 1565.

§. CXIX.

Pontificis severitas erga Balneum, Corneum, Vitellium, & Bentivolium.

Plures insuper arces Joanni Francisco Guidoni Balnei Comiti eripuit, ut illum castigaret ob pecunias, quas in superiori bello prope Cæsenam interceptisse accusabatur: eapropter Papa nunquam permoveri poterat, ut ei veniam impertiretur, quamvis Cosmas Florentiæ Dux, cui hic Comes antea militaverat, & tunc in Germania operam navabat, pro eo instanter deprecaretur. Pariter Vitellii Papæ indignationi erant expositi, quibus litem intentabat propter Tifernum, seu civitatem Castellanam, eoquod ipsi hanc

A a 4 Urbem

(*) Hæc continuator ex suo Thuano describere non erubuit, cum tamen apud nullum omnino Catholicum scriptorem de ejusmodi exactionibus, & oppressionibus vel verbulum reperire sit, quam sublestæ autem fidei sit Thuanus, ignorare haud potuit.

Sæcul. XVI. Urbem sacra Sede vacante iniqua
A.C. 1565. occupassent: præterea Romæ ob eam
 dem causam Ascanium Corneum Ve-
 rum bellica laude conspicuum capi, ac
 que ad arcem S. Angeli deduci iussit
 Cornelium quoque Bentivolium, ejus
 que fratres, qui apud Ferrariæ Princi-
 pem gratia plurimum valebant, Bono-
 niam vocari præcepit, eoquod ante
 octodecim annos in ea civitate ob pri-
 vatas cum Lippo Gisolerio similitates
 istius ædibus pulverem sulphureum sub-
 jecissent, eoque accenso illas subvertite
 dicerentur, discerpto hac in re ipso Lippo,
 cum autem desuper accusaretur Ben-
 tivolius, is de prærogativa dignitatis
 excipiebat, asserens, quod regii Ordini
 torquatus eques esset, proin coram
 Rege duntaxat sisti posset, hæc tamen
 rationes criminis impunitatem a Pon-
 tifice extorquere haud poterant. Præ-
 ter hos ipsi etiam Alphonso Ferrarien-
 sium Duci litem intentabat, illum ac-
 cusans, quod ministris Pontificiis in
 jurisdictione Mutinæ exercenda impe-
 dimentum attulisset. Insuper etiam Ber-
 zigellæ præfectura Alfonso ducis pa-
 truum privabat.

Denique a nonnullis hic Pontifex
 suggillatur, perinde acsi defuncto A-
 scanio Sfortia Camerarii dignitatem
 pretio viginti aureorum millium ven-
 didis-

didisset, & Alexandrum Sfortiam Cardinalem Cameræ Clericum purpura decorasset, ut vacuum hoc Clerici munus denuo vendere posset. (*)

Sæcul. XVI.
A.C. 1565.

§. CXX.

Viginti tres Cardinales a Pio IV. creati.

Inter hæc oppressiones minime excusandas Pontifex execrationes, quas sibi inde accersebat, se aboliturum arbitratur, si illos Prælatos, qui in Synodo Tridentina suo muneri plene satisfecerunt, in meriti præmium purpura decoraret. (**). Itaque die duodecima Maji viginti tres Præsules Purpuratorum Collegio adscripsit, & quidem novemdecim Presbyteros, & quatuor

Ciaccon.
pag. 945.
Raynald.
hoc ann. n. 6.

A a 5 tuor

(*) Hæ calumniæ, cum solus Thuanus eas referat, potius contemptu, quam refutatione explodendæ sunt. Vide Lib. CL. §. LX.

(**) Quod hic transitus, seu paragraphi hujus cum priori nexus sit valde hiulcus, dissimulari posset: quod autem Catholicus Vir non minus puerile, quam impium scoma in opem vocare voluerit, ut connexionem inveniatur, omnino damnandum est: de cetero duntaxat ex his Cardinalibus sunt quatuor, qui in Synodo strenue laboraverunt. Vide Ant. Pagium Brev. hoc ann. n. XCIV.

Sæcul. XVI. tuor Cardinales Diaconos creavit: por-
A.C 1565 ro ex illis primus erat Annibal Bozzu-
 tus Neapolitanus, Avenionensis Archi-
 episcopus Cardinalis tit. S. Sylvestri. II.
 Marcus Antonius Columna Romanus
 tit. Sanctorum duodecim Apostolorum,
 postea autem S. Petri ad vincula, &
 denique Sancti Laurentii, Tarentinus,
 & Salernitanus Archipræful, atque
 Episcopus Prænестinus. III. Ptolomæus
 Gallius vulgo dictus Cardinalis Comen-
 sis, primo Montoriensis Episcopus, post-
 ea Archiepiscopus Sipontinus, Ostien-
 sis Episcopus, & Sacri Collegii Deca-
 nus, qui adoptabat primo titulum sancti
 Theodori, & postea illum sanctæ Aga-
 thæ. IV. Angelus Nicolinus, patria
 Florentinus, Pisanus Archiepiscopus
 tit. sancti Calixti, V. Aloysius Pisanus
 Venetus, Patavinus Antistes tit. sancti
 Vitalis. VI. Prosper Sanctacrucius
 Romanus tit. sancti Hieronymi, ac post-
 ea sanctæ Mariæ in Thermis, & sancti
 Adriani, necnon Divi Clementis, Are-
 latensis Archiepiscopus, & Albanen-
 sis Antistes. VII. Zacharias Delfinus
 patria Venetus, Pharenfis, & dein Jau-
 rinensis Episcopus, tit. sanctæ Mariæ
 in Aquiro, & sanctæ Anastasiæ. VIII.
 Antonius Bobba Casalensis, tit. sancti
 Sylvestri, ac postea sancti Marcelli.
 IX. Hugo Boncompagnus Bononiensis
 tit.

tit. sancti Sixti, qui idem postea Pontifex sub nomine Gregorii XIII. creatus est. X. Alexander Sfortia Pauli III. Papæ Nepos Parmensis Episcopus, tit. sanctæ Mariæ in via lata, & Archipresbyter ad sanctam Mariam Majorem. XI. Simon Pasqua Genuensis Pontificis Medicus, ac dein Sarzanensis Episcopus, ac denique Cardinalis tit. sanctæ Sabinæ (*) XII. Carolus Vicecomes Mediolanensis, primo Ventimilliensis, ac postea Ferrentinus Episcopus, tit. Sanctorum Viti, & Modesti. XIII. Franciscus Castillionæus Mediolanensis, Bobiensis Episcopus, tit. sancti Nicolai. XIV. Guido Ferrerius Vercellensis, ejusdemque Urbis Episcopus, tit. sanctæ Euphemie, posthac Sanctorum Viti, & Modesti. XV. Antonius de Crequio natione Gallus, Ambianensis Episcopus tit. sancti Triphonis. XVI. Alexander Cribellius Mediolanensis Cariatensis Episcopus tit. sancti Joannis ante portam latinam, & postea sanctæ Mariæ in Ara Coeli. XVII. Joannes Franciscus Commendonus Venetus, Atriæ, & dein

Sæc. XVI.
A.C. 1565.

(*) Hic erat Patritius Genuensis, Vir Philosophiæ, linguæ Græcæ, & Medicinæ peritissimus, ac Theologiæ haud ignarus, qui ob doctrinam, morum probitatem, & acerrimam hæreticorum insectationem, ad nullius Principis preces, purpura decoratus est. Vid. Ciaconium loc. cit. fol. 962.

Sæcul. XVI.

A C 1565.

dein Zacinthi Episcopus, ac denique Nuntius in Polonia, Presbyter Cardinalis tit. sancti Cyriaci, postmodum S. Mariæ ad Thermas, & sancti Marci. XVIII. Benedictus Lomellinus Genuensis Ventimilliensis, ac demum Agnanius Episcopus, tit. sanctæ Mariæ in Aquiro, dein vero sanctæ Sabinæ. XIX. Franciscus Ursinus Romanus Sanseverinus, postea Murenensis Episcopus, ac Cosentinus Archipræsul, tit. sanctorum Petri, & Marcellini, qui etiam Legatus in Franciam decernebatur. Hi fuere novemdecim illi Cardinales Presbyteri: porro ex quatuor Cardinalibus Diaconis primus fuit Franciscus Alciatus Mediolanensis Cardinali Borromæo amicitia junctus, qui primo titulum sanctæ Mariæ in Porticu, & postea sanctæ Sabinæ adoptabat, demum vero Cardinalis Presbyter titulo sanctæ Lucie nominatus est. II. Guilielmus Siretus Calaber, qui postea ad Cardinalis Presbyteri dignitatem eVectus titulum accepit sancti Laurentii in Panisperna, atque Episcopatum S. Marci, moxque Squillacensem obtinuit. III. Gabriel Paleottus Bononiensis, postea Cardinalis Presbyter tit. S. Martini in Montibus. IV. Franciscus Crassus ex nobili Mediolanensium familia ortus.

HISTO-